

Algemeen ambtsbericht Somalië

Maart 2009

Directie Personenverkeer, Migratie en Vreemdelingenzaken
Afdeling Asiel- en Migratiezaken
Den Haag
(070) 348 5964

Maart 2009

1	Inleiding	4
2	Landeninformatie	5
2.1	Basisgegevens	5
2.1.1	Land en Volk.....	5
2.1.2	Geschiedenis	6
2.1.2.1	<i>Federale republiek Somalië</i>	6
2.1.2.2	<i>Somaliland</i>	7
2.1.2.3	<i>Puntland</i>	8
2.1.2.4	<i>Sool en Sanaag</i>	8
2.1.3	Staatsinrichting.....	9
2.1.3.1	<i>Centraal- en Zuid-Somalië</i>	9
2.1.3.2	<i>Somaliland</i>	10
2.1.3.3	<i>Puntland</i>	10
2.2	Politieke ontwikkelingen.....	11
2.2.1	Inleiding.....	11
2.2.2	Zuid- en Centraal-Somalië	12
2.2.2.1	<i>De voornaamste groeperingen</i>	12
2.2.2.2	<i>Ideologie van de voornaamste rebellengroeperingen</i>	13
2.2.2.3	<i>Ontwikkelingen binnen groeperingen</i>	14
2.2.2.4	<i>Ontwikkelingen tussen rebellengroeperingen</i>	20
2.2.2.5	<i>Het Djibouti-akkoord</i>	21
2.2.3	Noord-Somalië	23
2.2.3.1	<i>Somaliland</i>	23
2.2.3.2	<i>Puntland</i>	23
2.2.4	Regionale betrokkenheid	24
2.2.4.1	<i>African Union Mission to Somalia (AMISOM)</i>	24
2.2.4.2	<i>Arabische Liga</i>	25
2.2.4.3	<i>Ethiopië</i>	25
2.2.4.4	<i>Eritrea</i>	25
2.2.4.5	<i>Kenia</i>	26
2.2.5	Internationale betrokkenheid.....	26
2.2.5.1	<i>De Verenigde Naties (VN)</i>	26
2.2.5.2	<i>De Verenigde Staten</i>	27
2.2.5.3	<i>Frankrijk</i>	27
2.3	Veiligheidssituatie	28
2.3.1	Inleiding.....	28
2.3.2	Zuid- en Centraal-Somalië	29
2.3.2.1	<i>De controle van de TFG over Zuid- en Centraal-Somalië</i>	30
2.3.3	Noord-Somalië	31
2.3.3.1	<i>Somaliland</i>	31
2.3.3.2	<i>Puntland</i>	31
2.3.3.3	<i>Sool en Sanaag</i>	32
2.3.3.4	<i>Toetsing van de vraag of in (delen van) Somalië sprake is van een binnenlands gewapend conflict</i>	33
2.3.4	Clanbescherming, criminaliteit en rechtshandhaving.....	33
2.3.4.1	<i>Clanbescherming</i>	33
2.3.4.2	<i>Criminaliteit en rechtshandhaving</i>	34
2.3.5	Wapenhandel en kapingen	38
2.3.6	Humanitaire omstandigheden.....	39
3	Mensenrechten	40
3.1	Juridische context	40
3.1.1	Verdragen en protocollen.....	40
3.1.2	Nationale wetgeving	41

3.2	 Toezicht	41
3.2.1	Nationaal.....	41
3.2.2	Internationaal.....	42
3.3	 Naleving en schendingen.....	42
3.3.1	Vrijheid van meningsuiting (inclusief persvrijheid).....	42
3.3.1.1	<i>Radio, televisie en geschreven pers.....</i>	43
3.3.1.2	<i>Vervolging van journalisten.....</i>	44
3.3.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	45
3.3.3	Vrijheid van godsdienst	46
3.3.4	Bewegingsvrijheid.....	46
3.3.4.1	<i>Reisdocumenten.....</i>	47
3.3.5	Rechtsgang.....	48
3.3.6	Arrestaties en detenties	50
3.3.7	Mishandeling en foltering.....	51
3.3.8	Verdwijningen.....	52
3.3.9	Buitengerechtelijke executies en moorden.....	52
3.3.10	Doodstraf	52
3.4	 Positie van specifieke groepen	53
3.4.1	Etnische minderheden.....	53
3.4.2	Specifieke clans.....	54
3.4.3	Vrouwen	54
3.4.3.1	<i>Alleenstaande vrouwen.....</i>	55
3.4.3.2	<i>Huiselijk geweld en verkrachting.....</i>	55
3.4.3.3	<i>Genitale verminking bij vrouwen (vrouwenbesnijdenis) .....</i>	56
3.4.4	Homoseksuelen	58
3.4.5	Minderjarigen.....	58
3.4.5.1	<i>Kinderarbeid.....</i>	58
3.4.5.2	<i>Kindsoldaten.....</i>	58
3.4.5.3	<i>Alleenstaande minderjarigen.....</i>	59
4	 Migratie.....	60
4.1	 Migratiestromen en opvang.....	60
4.1.1	Vluchtelingen	60
4.1.1.1	<i>Kenia.....</i>	60
4.1.1.2	<i>Ethiopië.....</i>	61
4.1.1.3	<i>Jemen .....</i>	61
4.1.1.4	<i>Overige landen.....</i>	62
4.1.2	Ontheemden	63
4.1.2.1	<i>Zuid- en Centraal- Somalië .....</i>	63
4.1.2.2	<i>Noord-Somalië.....</i>	64
4.2	 Terugkeer	66
4.2.1	Vluchtelingen	66
4.2.2	Ontheemden	67
4.3	 Activiteiten van internationale organisaties.....	67
Bijlage I	 LANDKAART (ADMINISTRATIEF).....	69
Bijlage II	 LANDKAART (CLANS)	70
Bijlage III	 KABINET TFG (per 20 februari 2009).....	71
Bijlage IV	 LITERATUUR.....	72

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Somalië beschreven, voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit Somalië en voor de besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Somalische asielzoekers. Dit algemeen ambtsbericht is een actualisering van eerdere algemene ambtsberichten over de situatie in Somalië (laatstelijk augustus 2008, dit ambtsbericht betrof een gedeeltelijke actualisering van het algemeen ambtsbericht van november 2007). Het algemeen ambtsbericht beslaat de periode 1 september 2008 tot en met 20 februari 2009.

Dit algemeen ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen vertrouwelijke rapportages van Nederlandse vertegenwoordigingen (onder andere te Nairobi, Kenia en Addis Abeba, Ethiopië) en rapportages van de Europese Unie (EU) aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daarnaast wordt de tekst in veel gevallen ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek en veiligheidsgebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een beknopt overzicht van de geschiedenis van Somalië. Ook is een korte passage over de geografie en de bevolking van Somalië opgenomen.

In hoofdstuk drie wordt de mensenrechtensituatie in Somalië geschetst, gevolgd door de beschrijving van de naleving dan wel schending van enkele klassieke mensenrechten. Ook wordt in dit hoofdstuk de positie van specifieke groepen belicht, zoals die van etnische minderheden, vrouwen en minderjarigen.

In hoofdstuk vier komen de opvang van ontheemden en van etnische minderheden en de activiteiten van internationale organisaties, waaronder de positie van de vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties (UNHCR), aan de orde.

2 Landeninformatie

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Land en Volk

De Republiek Somalië ligt in de Hoorn van Afrika aan de Indische Oceaan (in het oosten) en aan de Golf van Aden (in het noorden). In het westen grenst het aan Ethiopië, in het noordwesten aan Djibouti en in het zuidwesten en zuiden aan Kenia. Met de term ‘Somalië’ wordt in dit ambtsbericht het grondgebied van de (voormalige) Republiek Somalië aangeduid, dus inclusief Somaliland, tenzij anders aangegeven. De belangrijkste steden zijn de hoofdstad Mogadishu, de havensteden Kismayo (in het zuiden), Berbera (in Somaliland) en Bosasso (in Puntland) en de hoofdstad van Somaliland, Hargeisa.¹

Het aantal inwoners wordt op 8.8 miljoen geschat². Naar schatting van UNHCR leven er ongeveer 464.000 Somalische vluchtelingen buiten Somalië³. Van hen bevinden zich circa 400.000 Somaliërs in buurlanden, de rest is verspreid over het Afrikaanse continent of bevindt zich daarbuiten⁴. In Nederland wonen ongeveer 20.000 personen van Somalische afkomst waarvan 14.000 eerste generatie allochtonen zijn.⁵ In totaal wordt de Somalische diaspora op circa 3 miljoen mensen geschat.⁶

De meeste bewoners behoren tot de etnische groep van de Somali (85%). In dit rapport wordt de term ‘Somali’ gebruikt voor leden van de etnische groep van de Somali, terwijl de term ‘Somaliërs’ wordt gebruikt voor de inwoners van de (voormalige) Republiek Somalië.

De Somali zijn onder te verdelen in twee groepen: de noordelijke Samaal-groep en de zuidelijke Saab-groep. Deze groepen zijn verder onderverdeeld in zes clanfamilies⁷. Tot de noordelijke Samaal-groep behoren vier clanfamilies die oorspronkelijk leefden van nomadische veeteelt: Issaq, Hawiye, Dir en Darod. Tot de zuidelijke Saab-groep behoren twee clanfamilies die oorspronkelijk van de landbouw leefden: de Digil en de Rahanweyn⁸.

Het woongebied van de Somali omvat buiten Somalië van oudsher ook een deel van Djibouti, Oost-Ethiopië en Noord-Kenia. In Somalië komt, naast de Somali, een aantal kleinere groepen voor die van andere etnische afkomst zijn dan de

---

¹ Economist Intelligence Unit (EIU), *Country Profile Somalia*, 2008.

² EIU, *Country Report Somalia*, november 2008.

³ Website UNHCR, geraadpleegd op 9 december 2008.

⁴ UNOCHA, 2009 *Consolidated Appeal: Somalia*, 19 november 2008.

⁵ CBS, *Statistical Yearbook 2008*, juli 2008.

⁶ UNSC, *S/PV.5942*, 23 juli 2008.

⁷ Mogelijke verwarring kan ontstaan rond de begrippen clanfamilie en clan. In dit ambtsbericht wordt de term ‘clanfamilie’ gebruikt voor de zes grote afstammingsgroepen (Issaq, Hawiye, Dir, Darod, Digil en Rahanweyn). Met ‘clan’ wordt het niveau hieronder aangeduid, zoals bijvoorbeeld de clan Majerteen van de clanfamilie Darod. In veel Engelstalige literatuur en door vele Somaliërs worden deze begrippen en met name het woord ‘clan’ niet altijd eenduidig gebruikt. Welk niveau van de afstammingsgroep wordt bedoeld met het woord ‘clan’ moet dan uit de context blijken.

⁸ In dit ambtsbericht worden Rahanweyn en Mirifle als synoniem gebruikt. Digil is in deze indeling een andere, zij het verwante, clanfamilie. Voor beiden geldt dat zij in het algemeen een maatschappelijk zwakkere positie innemen dan de nomadische clanfamilies.

Somali. In dit ambtsbericht worden deze niet-Somali groepen aangeduid als etnische minderheden (zie paragraaf 3.4.1).⁹ Noch onder wetenschappers noch onder Somaliërs zelf bestaat volledige overeenstemming over de exacte indeling in etnische groepen en clans.

De officiële landstaal en dagelijkse voertaal in het openbare leven van Somalië is het standaard Somalisch. Daarnaast bestaan verschillende dialecten, zoals Maay. De meeste dialectsprekers zijn echter ook het standaard Somalisch machtig.¹⁰ Somaliërs hebben in grote meerderheid dezelfde godsdienst: de soennitische islam.

2.1.2 Geschiedenis

Op 1 juli 1960 werd de onafhankelijke republiek Somalië uitgeroepen. Na een korte periode met een meerpartijendemocratie geleid door een burgerbestuur nam Siad Barre in 1969 de macht over. Siad Barre trok in 1977 ten strijde tegen Ethiopië, hetgeen uitliep op een nederlaag voor Somalië. Na deze nederlaag raakte Somalië in een neerwaartse spiraal van opstand, repressie, militarisme en corruptie. In 1991 vluchtte Siad Barre na een volksoproer, waarna de staat Somalië uiteenviel.

De situatie na de val van Siad Barre kan gekenmerkt worden als chaotisch met gevechten tussen verschillende clans. De Verenigde Naties (VN) probeerden tussen 1992 en 1995 de humanitaire crisis te verlichten middels de door de Verenigde Staten geleide *United Nations Operation in Somalia* (UNOSOM). Deze operatie liep op een mislukking uit. Ook vredesbesprekingen in de periode 2000-2004 hebben geen einde kunnen maken aan de crisis. Tijdens de vredesbesprekingen in Kenia werd in 2004 de *Transitional Federal Government* (TFG) gevormd. De TFG is er sindsdien niet in geslaagd controle uit te oefenen over Somalië.

2.1.2.1 Federale republiek Somalië¹¹

Abdullahi Yusuf Ahmed, tot dan toe president van Puntland, werd in oktober 2004 gekozen tot president van de Federale Republiek Somalië voor een termijn van vijf jaar. Met deze verkiezing is het vredesproces, waarover in Kenia werd onderhandeld, formeel ten einde gekomen. Yusuf benoemde op 3 november 2004 Ali Mohamed Gedi als premier. Hiermee werd de overgangsregering, de TFG, ingesteld. In 2007 volgde Nur 'Adde' Hassan Hussein Gedi op als premier, nadat het parlement instemde met zijn benoeming door president Yusuf als nieuwe premier¹².

---

⁹ Deze definitie is afkomstig uit Lee Casanelli, *Victims and vulnerable groups in Southern Somalia*, Ottawa 1995. De Digil en Rahanweyn nemen hier een tussenpositie in, d.w.z. tussen de nomadische clans en de minderheden in strikte zin.

¹⁰ Marcello Lamberti, *Die Somali Dialekte* (Hamburg, 1986); Barabara F. Grimes, *Ethnologue* (Dallas, 2000). Voorts www.culturalorientation.net/somali, geraadpleegd op 31 januari 2005. In 1973 werd het Somalisch als officiële landstaal ingevoerd en werd het tevens de eerste instructietaal in het onderwijs. Het Somalisch maakt gebruik van het Latijnse alfabet. www.ethnologue.com, geraadpleegd op 23 februari 2005.

¹¹ Voor een uitgebreide beschrijving van de geschiedenis van de Federale Republiek Somalië vanaf het uiteenvallen van de staat in 1991 en het uitbreken van de burgeroorlog tot de verkiezing van president Yusuf in oktober 2004 wordt verwezen naar het ambtsbericht van juli 2006.

¹² Economist Intelligence Unit (EIU), *Country Profile 2008 Somalia*, 2008.

Toen het vredesproces in november 2004 was afgerond en de TFG was gevormd, kon deze naar Somalië verhuizen. Vanaf de instelling van de TFG bleek de lokatie van de regeringszetel een heikele kwestie. De president en premier achtten de situatie in Mogadishu te onveilig, en meenden dat verhuizing van de TFG naar de hoofdstad pas verantwoord zou zijn wanneer er bescherming was van buitenlandse vredestroepen. De parlementsvoorzitter, Sheikh Aden, en een deel van het kabinet waren een andere mening toegedaan en verhuisden begin 2005 naar Mogadishu. Op 22 april 2006, stemde het parlement in met het voorstel om de regering en het parlement tijdelijk in Baidoa te huisvesten.¹³ Sinds eind 2006 huist de regering in Mogadishu¹⁴. Het parlement was gevestigd in Baidoa.

2.1.2.2 Somaliland¹⁵

Somaliland omvat de regio's Awdal, Hargeisa (Woqooyi Galbeed), Togdheer en Sahil. De zeggenschap over de regio's Sool en Sanaag wordt door zowel Somaliland als Puntland geclaimd.

Somaliland riep direct nadat Siad Barre werd afgezet in 1991 de onafhankelijkheid uit. Hierna volgde een periode waarin het bestuur van Somaliland was georganiseerd in traditionele clanstructuren. Sinds 2001 bestaat er in Somaliland een meerpartijendemocratie. De drie politieke partijen¹⁶ van Somaliland kwamen in oktober 2007 overeen dat de gemeentelijke en presidentsverkiezingen zouden worden uitgesteld van respectievelijk december 2007 en april 2008 tot de zomer van 2008, zodat er voldoende tijd was voor kiezersregistratie.¹⁷ In april 2008 besloot de verkiezingscommissie opnieuw tot uitstel van de verkiezingen, dit keer tot respectievelijk oktober en december 2008¹⁸.

Op 9 april 2008 werd er een bomaanslag gepleegd op het parlementsgebouw van Somaliland. Hierbij vielen geen gewonden.¹⁹ Deze aanslag viel samen met de groeiende onenigheid tussen de regeringspartij (UDUB) en de oppositiepartijen (Kulmiye en UCID) over het besluit van de senaat (House of Elders) om de ambtstermijn van president Riyale met een jaar te verlengen.²⁰ De regering beschuldigde Kulmiye ervan dat ze achter de aanslag zat.²¹ De politieke onenigheid is op 20 mei 2008 voorlopig beëindigd met een akkoord tussen de drie partijen over nieuwe verkiezingsdata. De gemeentelijke verkiezingen en de presidentsverkiezingen werden uitgesteld tot respectievelijk 15 december 2008 en 15 maart 2009.²²

---

¹³ UNSG, *Report of the Secretary-General on the situation in Somalia*, 20 juni 2006.

¹⁴ EIU, *Somalia Country Profile 2008*, 2008.

¹⁵ Voor een uitgebreide beschrijving van de geschiedenis van Somaliland vanaf de onafhankelijkheid in 1991 tot de eerste perikelen rond de data voor de gemeentelijke- en presidentsverkiezingen wordt verwezen naar het ambtsbericht van augustus 2008.

¹⁶ In lijn met de grondwet worden UDUB (*Democratic United National Party*), Kulmiye (*Solidariteitspartij*) en UCID (*Justice and Welfare Party*) erkend. EIU, *Country Profile Somalia 2008*, 2008

¹⁷ EIU, *Country Report Somalia*, november 2007.

¹⁸ Zie ook paragraaf 2.2.3.1.

¹⁹ Garowe Online, *Explosion rocks Somaliland parliament building*, 9 april 2008.

²⁰ Garowe Online, *Somaliland leader gets controversial term extension*, 10 april 2008.

²¹ Somaliland Times, *Riyale No Longer President After 15 May*, 12 april 2008.

²² Garowe Online, *Elections Timetable Consensus Reached in Somaliland*, 20 mei 2008; UNSG, *Report of the Secretary-General on the situation in Somalia*, 16 juli 2008.

2.1.2.3 Puntland²³

In 1998 werd Puntland opgericht als autonome regio van de Harti (een subclan van de Darod clanfamilie). De regio wil deel uit blijven maken van de federale staat Somalië.²⁴

Geografisch omvat Puntland de provincies Bari, Nugal en de noordelijke helft van Mudug (tot en met het noordelijke deel van de stad Galkayo). Zoals eerder vermeld claimen zowel Puntland als Somaliland de zeggenschap over Sool en Sanaag. Er is nog steeds sprake van een 'green line' die een duidelijke scheiding betekent tussen Noord- en Zuid-Galkayo, waarbij het noorden onder Puntland valt en het zuiden onder Zuid- en Centraal-Somalie. De groene lijn loopt langs clanlijnen en bestaat al heel lang. Het oversteken van de groene lijn is risicovol.

Op 30 december 2004 wezen clanoudsten afkomstig uit alle regio's van Puntland nieuwe vertegenwoordigers voor het parlement aan.²⁵ Het nieuwe parlement koos op haar beurt op 8 januari 2005 generaal Ade²⁶ tot president van Puntland.²⁷ In februari 2006 dreigde een politieke crisis: president Ade stuurde het kabinet naar huis en benoemde een aantal nieuwe ministers. Het parlement van Puntland protesteerde hiertegen. Buiten het parlamentsgebouw vonden schermutselingen plaats tussen milities van de Puntlandse autoriteiten en milities die loyaal waren aan één van de ontslagen ministers.²⁸

2.1.2.4 Sool en Sanaag²⁹

Somaliland en Puntland betwisten de zeggenschap over de noordelijke provincies Sool en Sanaag. De provincies maakten deel uit van het voormalige Brits Somaliland, maar het grootste deel van de bevolking (de Warsengeli en de Dhulbahante) steunt sinds 1998 aansluiting bij de autonome regio Puntland. In de praktijk heeft Somaliland noch Puntland veel gezag in Sool en Sanaag.³⁰ In de vorige verslagperiode vonden in Sool en Sanaag enkele gevechten plaats tussen troepen van Somaliland en Puntland.

---

²³ Puntland telt circa 600.000 inwoners. Ken Menkhaus, *Somalia: State collapse and the threat of terrorism*, maart 2004.

²⁴ Ken Menkhaus, *Somalia: Situation and Trend Analysis*, 20 september 2004; EIU, *Country Profile 2008 Somalia 2008*, 2008.

²⁵ Van de 66 vertegenwoordigers zijn er vier vrouw.

²⁶ Volledige naam Mahamoud Muse Hirsi Ade, subclan Darod/Majerteen/Osman Mohamud, afkomstig uit de provincie Bari.

²⁷ Hij kreeg in de derde en laatste ronde 36 stemmen, zijn tegenstander, voormalig vicepresident Mohamed Abdi Hashi, 30.

²⁸ Het ging om de minister voor Planning.

²⁹ In juli 2007 heeft een deel van Sanaag (het gedeelte van Sanaag waar de Darod/ Warsengeli de dominante clan zijn) zich afgescheiden van Puntland en de onafhankelijke staat Makhir uitgeroepen, met als hoofdstad Badhan. In de verslagperiode waren er geen ontwikkelingen omtrent Makhir bekend.

³⁰ Economisch heeft Sanaag nauwe banden met Puntland; vrijwel alle importen komen via Bosasso binnen. Voor Sool daarentegen worden de meeste hulpgoederen vanuit Hargeisa gedistribueerd.

2.1.3 Staatsinrichting³¹

Vooralsnog kan men in Somalië niet spreken van een effectief centraal bestuur of van een eenduidige inrichting van de staat. Wel was in de afgelopen jaren in een aantal gebieden sprake van een min of meer duidelijke en effectieve gezagsstructuur.

2.1.3.1 Centraal- en Zuid-Somalië³²

Formeel bestaat er een centrale overgangsregering in de vorm van de TFG. De grondwet van de TFG, de *Transitional Federal Charter* (TFC), werd in februari 2004 in Nairobi aangenomen³³. Hierin zijn de plichten en bevoegdheden van de TFG verankerd. Het transitieproces loopt in 2009 af.

De president van de TFG was tot 29 december 2008 Abdullahi Yusuf Ahmed³⁴. Yusuf was eerder president van Puntland en militair bevelhebber van het Somalische leger³⁵. Yusuf was lid van de politieke factie *Somali Reconciliation and Rehabilitation Council* (SRRC). Hij behoort tot de Darod/Majerteen clan en werd gezien als een trouw bondgenoot van Ethiopië³⁶. De premier van de TFG is Nur 'Adde' Hassan Hussein³⁷. Hij was van 1991 tot zijn benoeming secretaris-generaal van de *Somali Red Crescent Society* en was geen lid van het overgangsparlement.³⁸ Voor de val van Siad Barre in 1991 was Hussein onder andere werkzaam voor de Somalische politie (in Mogadishu) en als procureur-generaal. De premier behoort evenals Gedi tot de Hawiye/ Abgal clan.

De wetgevende macht, het 275 leden tellende *Trans Federal Parliament* (TFP), is langs clanlijnen samengesteld volgens de 4.5 regel³⁹. Ook minderheidsgroepen en vrouwen zijn in het parlement vertegenwoordigd. In vergelijking met het

---

³¹ UNDP, *Human Development Report Somalia 2001*; EIU, *Country Profile Somalia 2008*; Ken Menkhaus, *Somalia: A situation and trend assessment*, augustus 2003.

³² In dit ambtsbericht wordt onder Zuid-Somalië de volgende provincies verstaan: Bay, Bakool, Lower en Middle Juba, Lower en Middle Shabelle en Gedo. Centraal-Somalië omvat de provincies Galgadud, Hiiran en het zuiden van de provincie Mudug.

³³ De TFC werd op 19 februari 2004 door de deelnemers aan de *Somali National Reconciliation Conference* in Kenia aangenomen. Volgens artikel 71 lid 12 van de TFC treedt deze op de datum van aanvaarding in werking en blijft van kracht tot de Federale Grondwet is goedgekeurd en aangenomen.

³⁴ EIU, *Country Profile Somalia 2008*, 2008; Reuters, *Somali president quits, Islamist groups clash*, 29 december 2008. Zie ook paragraaf 2.2.2.3.

³⁵ Hanson, S. en Kaplan, E., *Somalia's Transitional Government*, Council on Foreign Affairs. 12 mei 2008.

³⁶ International Crisis Group, *Somalia: The tough part is ahead*, januari 2007.

Menkhaus, K., *The crisis in Somalia: Tragedy in five acts*, African Affairs, 106 (2007).

³⁷ Voor een gedetailleerde beschrijving van de aanstelling van Hussein wordt verwezen naar het ambtsbericht van augustus 2008.

³⁸ In navolging van één van de aanbevelingen van de nationale verzoeningsconferentie stemde het parlement op 7 november 2007 in met een voorstel van president Yusuf voor een wijziging van de TFC die het mogelijk maakt dat niet-parlementariërs deel kunnen uitmaken van de regering. UNSG, *Report of the Secretary-General on the situation in Somalia*, 14 maart 2008.

³⁹ Volgens deze regel selecteren de vier grote Somalische clans elk 61 parlementsleden en een alliantie van de kleine clans gezamenlijk 31. De 4 slaat hier op de vier grote Somalische clans en de .5 op de alliantie van kleine Somalische clans. EIU, *Country Profile Somalia 2008*, 2008.

parlement, zijn de uitvoerende en rechterlijke macht onderontwikkeld en nagenoeg niet-functionerend.

Op 10 januari 2008 werd een nieuw kabinet benoemd door het parlement. Dit kabinet bestaat uit achttien ministers, waarvan de helft afkomstig is uit het parlement. Van de negen ministersposten die bestemd zijn voor niet-parlementariërs, zijn er drie opengelaten voor de oppositie.⁴⁰

De invloed van de verschillende bestuursstructuren in Centraal- en Zuid-Somalië beperkt zich tot provinciaal of lokaal niveau. Bij veel lokale besturen spelen clanoudsten een belangrijke rol, vaak onder invloed van een dominante lokale militia⁴¹.

2.1.3.2 Somaliland

Somaliland kent een duidelijke en -vergeleken met de rest van Somalië- betrekkelijk effectieve regionale overheidsstructuur. De in mei 2001 aangenomen grondwet voorziet in een scheiding van de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht. Aan het hoofd van de uitvoerende macht, de regering, staat de premier. De wetgevende macht bestaat uit twee Kamers, de Volksvertegenwoordiging (82 leden) en de Senaat ofwel 'Guurti' ('House of Elders'), eveneens bestaande uit 82 leden⁴². Volgens artikel 5 van de grondwet is de wetgeving gebaseerd op de *sharia* (islamitische wetgeving) en ongeldig als ze hiermee in strijd blijkt te zijn. De rechterlijke macht wordt geleid door de president van het hooggerechtshof. Dit hooggerechtshof bewaakt de toepassing van de grondwet.

2.1.3.3 Puntland

Ook in Puntland is sprake van een regionale overheidsstructuur, al is de effectiviteit ervan geringer dan in Somaliland. De Garowe Conferentie, de oprichtende vergadering van het autonome Puntland, nam in 1998 een handvest aan, op grond waarvan een president, een kabinet van negen ministers en een parlement van 69 leden werden benoemd⁴³.

Puntland kent geen Senaat. Politieke partijen zijn niet toegestaan. De *sharia* is formeel de basis voor de wetgeving in Puntland. De structuur van de rechterlijke macht dateert uit de jaren '60 en omvat rechtbanken, regionale hoven voor beroep en een hooggerechtshof in Garowe.

Evenals Somaliland claimt Puntland zeggenschap over de provincies Sanaag en Sool. Deze claim is onder meer gebaseerd op de clansamenstelling in deze provincies.

---

⁴⁰ UNSG, *Report of the Secretary-General on the situation in Somalia*, 14 maart 2008.

⁴¹ UK Home Office, *Somalia*, oktober 2005 en US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices*, 8 maart 2006. De autoriteit van de clanoudsten is ondergraven, zie ook paragraaf 2.3.1 en 2.3.4.1.

⁴² Website www.somalilandlaw.com, geraadpleegd op 23 februari 2009; EIU, *Country Profile Somalia*, 2008; New York Times, *The other Somalia: an island of stability in a sea of armed chaos*, 7 maart 2007.

⁴³ Het parlement dat op 30 december 2004 door clanoudsten werd aangesteld telt 66 leden.

2.2 Politieke ontwikkelingen

2.2.1 Inleiding

Het politieke landschap in met name Zuid- en Centraal-Somalië laat zich kenmerken door veelvuldig wisselende politieke allianties van diverse vaak gefragmenteerde en gedecentraliseerde groeperingen. Om het veranderlijke karakter van het Somalische politieke landschap zo duidelijk mogelijk te beschrijven zal in deze paragraaf een onderscheid gemaakt worden tussen de politieke ontwikkelingen in Zuid- en Centraal-Somalië en die in Noord-Somalië.

In Zuid- en Centraal-Somalië werd gedurende de verslagperiode een conflict⁴⁴ uitgevochten tussen het leger van de TFG gesteund door Ethiopische troepen enerzijds en een complex geheel van rebellengroeperingen anderzijds. Een troepenmacht van de *African Union Mission to Somalia* (AMISOM)⁴⁵ was als vredesmacht aanwezig en bewaakte onder andere het vliegveld en de haven van Mogadishu.

De belangrijkste rebellengroeperingen zullen in 2.2.2 afzonderlijk worden besproken. Hierbij moet evenwel in ogenschouw genomen worden dat het in veel gevallen lastig is een duidelijk onderscheid te maken tussen de diverse groeperingen. Zo worden de namen van de verschillende groeperingen in de verslaggeving door elkaar gebruikt. Daarnaast zijn er naast de rebellengroeperingen nog vele (subclan)milities aanwezig en een complexe verzameling van gewapende groepen die zich soms voor beperkte tijdsduur aansluiten bij grotere rebellengroeperingen⁴⁶.

Het aantal clanmilitieleden wordt op 50.000 geschat. De verzameling gewapende groepen wordt verder aangevuld door criminele bendes en groepjes bandieten. Over de rekruteringsmethoden van (sub)clanmilities is geen informatie bekend. Ook is er geen duidelijk beeld te geven van welke milities van (sub)clans het meest met elkaar in gevecht zijn.

De rebellengroeperingen en (sub)clanmilities leveren strijd met het leger van de TFG, de Ethiopische troepen en de AMISOM-troepen. Bovendien leveren zij onderling strijd.

Somaliland en Puntland bereidden zich in de verslagperiode voor op de lokale- en presidentsverkiezingen. In paragraaf 2.2.3 zal hier nader op worden ingegaan.

---

⁴⁴ Voor een uitgebreide beschrijving van het conflict, zie paragraaf 2.3.

⁴⁵ Voor meer informatie over AMISOM, zie paragraaf 2.2.4.1.

⁴⁶ Menkhaus, K. (2008) *Somalia: A Country in Peril, a Policy Nightmare*, ENOUGH Strategy Paper, september 2008.

2.2.2 Zuid- en Centraal-Somalië

2.2.2.1 De voornaamste groeperingen⁴⁷

De TFG is de centrale overgangsregering die door de internationale gemeenschap erkend wordt als regering van geheel Somalië. Ten opzichte van de vorige verslagperiode is de positie van de TFG nog verder uitgehold. Met steun van de Ethiopische troepen worstelt de TFG nog steeds om haar beperkte grip op Mogadishu te bewaren. Het parlement huist in Baidoa waar het beschermd wordt door Ethiopische troepen, die geregeld strijd leveren met de rebellengroeperingen en doelwit zijn van aanslagen. Op 2 januari 2009 begonnen de Ethiopische troepen zich echter terug te trekken⁴⁸. De terugtrekking was tegen het eind van dezelfde maand voltooid⁴⁹. Milities gelieerd aan Al-Shabaab namen daarop Baidoa in⁵⁰.

De *Union of Islamic Courts* (UIC) is een islamitische beweging die in 2006 in populariteit is gegroeid en grote gebieden van Zuid- en Centraal-Somalië wist te veroveren. In de gebieden die zij onder controle kreeg, probeerde de UIC rechtbanken op basis van de *sharia* op te richten. Door de invasie van Ethiopië in 2006 raakte de UIC een groot deel van haar invloed weer kwijt.

Al-Shabaab, dat ‘de jeugd’ betekent in het Arabisch, was gelieerd aan de UIC toen deze nog over grote delen van Somalië heerste⁵¹. De UIC en Al-Shabaab vinden beide hun oorsprong in de voormalige ‘Al-Ittihad Al-Islamiya’⁵² en omarmen een politieke orde gefundeerd op de *sharia*. Anders dan de UIC ambieert Al-Shabaab echter een supranationaal Islamitisch Emiraat van Somalië⁵³. Al-Shabaab noemt zichzelf een Salafistische / Jihadistische organisatie⁵⁴. Evenals de UIC streeft de groepering de terugtrekking van de Ethiopische troepen en de overgave van de TFG na⁵⁵.

---

⁴⁷ Voorts bestaan er in Somalië andere kleinere rebellengroeperingen die al dan niet deel uitmaken van een van de hier genoemde rebellengroeperingen. Enkele van dergelijke groeperingen zijn: Jabhadda Islaamiga Soomaaliyeed (JABISO / Somali Islamic Front), United Western Somalia Liberation Front (UWSLF), Ras Kamboni Mujahidiin, Khalid bin Walid Forces, Lower Shabelle Administration Forces (LSA), Digil-Mirifle Liberation Army (DMLA).

⁴⁸ Zie ook paragraaf 2.2.4.3.

⁴⁹ Reuters, *Somali says Ethiopia's withdrawal completed*, 26 januari 2009; VOA, *Ethiopia says Somalia troop withdrawal completed*, 25 januari 2009.

⁵⁰ Global Insight, *Islamists take parliament town as Ethiopia completes withdrawal from Somalia*, 27 januari 2009; The New York Times, *Islamists overrun Somalia city as Ethiopians leave*, 27 januari 2009; BBC News, *Islamists seize Somali MP's base*, 26 januari 2009.

⁵¹ Cedric Barnes en Harun Hassan, *The Rise and Fall of Mogadishu's Islamic Courts*, april 2007; Mc Gregor, A., *The Leading Factions Behind the Somali Insurgency*, Terrorism Monitor Volume 5, Issue 8, 26 april 2007;

⁵² Ali, A.M., *The Al-Shabaab Al-Mujahidiin – A Profile of the first Somali Terrorist Organisation*, Paper gepresenteerd tijdens de IGAD conferentie *Capacity Building Programme Against Terrorism*, 28-29 april 2008.

⁵³ Weinstein, M., *Ideological Diversity in Somalia's Islamic Courts Movement*, Garowe Online, 25 september 2008.

⁵⁴ Mc Gregor, A., *The Leading Factions Behind the Somali Insurgency*, Terrorism Monitor Volume 5, Issue 8, 26 april 2007; Weinstein, M., *Ideological Diversity in Somalia's Islamic Courts Movement*, Garowe Online, 25 september 2008; ICG, *Somalia: The tough part is Ahead*, Policy briefing 45, 26 januari 2007.

⁵⁵ Garowe Online, *No Talks With Govt Even If Ethiopians Leave – Al-Shabaab*, 4 maart 2008.

De *Alliance for the Re-liberation of Somalia* (ARS) is een alliantie van verschillende oppositionele partijen in Zuid- en Centraal-Somalië. Van 6 tot en met 13 september 2007 heeft in de Eritrese hoofdstad Asmara het *Congress for the Liberation and Reconstitution of Somalia* (CLRS) plaatsgevonden, een congres van Somalische ‘oppositiegroepen’, waar de ARS werd opgericht. Aan het congres namen ongeveer 400 mensen deel, waaronder vertegenwoordigers van de UIC. Zij hadden een voorkeur voor een Somalië geregeerd volgens de *sharia*. Ook voormalige leden van het overgangsparlement en leden van de Somalische diaspora waren aanwezig. Zij waren doorgaans voorstander van een machtsdeling met de TFG. Tot slot waren er vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld. Leden van de Hawiye oppositie⁵⁶ en Al-Shabaab⁵⁷, hebben niet deelgenomen aan het congres in Asmara.

2.2.2.2 Ideologie van de voornaamste rebellengroeperingen

Zoals aangegeven in de inleiding van deze paragraaf, is het lastig een duidelijk onderscheid te maken tussen de rebellengroeperingen in Somalië. Daarnaast is het niet duidelijk in hoeverre ideologie een drijfveer is achter de activiteiten van deze groeperingen, noch is het duidelijk hoe zij zich precies tot elkaar verhouden. Globaal kunnen drie ideologische stromingen onderscheiden worden⁵⁸.

In de afgelopen decennia heeft de politieke islam zich uitgekristalliseerd in drie stromingen, namelijk islamitisch transnationalisme, islamitisch nationalisme en islamitisch pluralisme. Deze ideologieën zijn in meer of mindere mate georganiseerd aanwezig in Somalië.

Het islamitisch transnationalisme wordt uitgedragen door Al-Shabaab. Deze ideologie staat regionale, supranationale emiraten voor. Deze emiraten worden bestuurd volgens de *sharia*, en vormen samen een moslim-rijk. Al-Shabaab riep in september 2008 een Islamitisch Emiraat van Somalië uit, en kan daarom gezien worden als aanhanger van deze ideologie⁵⁹.

Ook islamitisch nationalisme streeft een politieke orde na die is gebaseerd op de *sharia*. Anders dan islamitisch transnationalisme, respecteert islamitisch nationalisme de grenzen van de natiestaat. Als gevolg hiervan maken vaak ook nationale belangen deel uit van de ideologie. In Somalië kunnen de UIC en de Asmara factie van de ARS⁶⁰ gezien worden als aanhangers van deze ideologie.

---

⁵⁶ De voorzitter van deze oppositiegroep, Mohammed Hassan Haad, is gedurende de vorige verslagperiode enkele maanden ondergedoken geweest nadat de woordvoerder van de organisatie en een aantal andere prominenten door de TFG waren opgepakt. In januari 2008 is de woordvoerder, op voorspraak van premier Hussein, vrijgelaten. Sindsdien vertoont ook Haad zich weer in het openbaar.

Hoewel de groepering van Haad door sommige bronnen als het oppositieplatform van de Hawiye wordt gezien, is het onduidelijk in hoeverre dit platform alle Hawiye vertegenwoordigt. Dit werd onder andere duidelijk in de aanloop naar de verzoeningsconferentie en uit het feit dat een groot percentage van de deelnemers aan de conferentie in Asmara Hawiye was.

⁵⁷ Voor een beschrijving van deze rebellengroepering wordt verwezen naar paragraaf 2.2.2.3.

⁵⁸ Weinstein, M., *Ideological Diversity in Somalia's Islamic Courts Movement*, 25 september 2008.

⁵⁹ Zoals ook in paragraaf 2.2.2.1 wordt vermeld.

⁶⁰ Zie voor een beschrijving van de splitsing van de ARS in twee facties paragraaf 2.2.2.3.

Tot slot bestaat in Somalië het islamitisch pluralisme. Deze ideologie is nationalistisch en streeft naar een staat die enigszins beïnvloedt is door de islam en de islamitische wetgeving, maar stelt zich ook open voor andere ideeën en niet-islamitische politieke entiteiten. In Somalië wordt deze stroming vertegenwoordigd door de Djibouti-factie van de ARS⁶¹.

2.2.2.3 Ontwikkelingen binnen groeperingen

De TFG

Zoals gemeld in paragraaf 2.2.2.1, heeft de TFG slechts gedeeltelijk controle over het grondgebied van Somalië. Op 14 november 2008 gaf president Yusuf aan dat de rebellengroeperingen nu het grootste gedeelte van het land onder controle hebben en dat er geen effectieve regering in Somalië is⁶². Het gebrek aan controle over het eigen grondgebied wordt tevens geïllustreerd door de aanhoudende piraterij voor de Somalische kust⁶³.

Naast het gebrek aan controle over haar eigen grondgebied, beschikt de TFG over een nauwelijks functionerend overheidsapparaat. Ministers hebben weinig tot geen budget. De ordehandhaving (politie, leger, veiligheidsdienst), bestaat in realiteit uit autonome clanmilities waarover de TFG geen daadwerkelijke controle heeft⁶⁴.

Eind juli 2008 kwam verdeeldheid binnen de TFG aan het licht toen leden van het kabinet onder leiding van premier Hussein besloten Mohamed ‘Dheere’ Omar Habeb te ontslaan, tot ongenoegen van president Yusuf. Mohamed Dheere was zowel burgemeester van Mogadishu als gouverneur van Banadir en geldt als een bondgenoot van president Yusuf⁶⁵. De ruzie tussen Yusuf en Hussein had tot gevolg dat tien ministers ontslag namen⁶⁶.

Ethiopische bemiddeling resulteerde eind augustus 2008 in een overeenkomst tussen beiden⁶⁷. Deze overeenkomst voorzag onder andere in de terugkeer van de ministers die ontslag hadden genomen. Daarnaast werd overeengekomen dat het aantal ministers zou toenemen van 18 tot 23. In dezelfde overeenkomst werd verder besloten dat Yusuf drie oppositionele leden van het kabinet zou accepteren die door Hussein waren aangewezen⁶⁸.

Niet iedereen was het echter eens met deze overeenkomst. Dit werd duidelijk toen het parlement tegen de terugkeer van de tien ministers stemde⁶⁹. Deze stemming werd vervolgens verworpen door de Hoge Raad⁷⁰, wiens uitspraak vervolgens door

---

⁶¹ Ibid.

⁶² BBC News, *Somali head admits militant gains*, 15 november 2008.

⁶³ UNPOS, *SRSG statement on piracy*, press release 29 september 2008; Middleton, R. *Piracy in Somalia, Threatening global trade, feeding local wars*, Chatham house briefing paper oktober 2008. Meer over piraterij in paragraaf 2.3.5

⁶⁴ Menkhaus, K. (2008) *Somalia: A Country in Peril, a Policy Nightmare*, ENOUGH Strategy Paper, september 2008.

⁶⁵ Weinstein, M., *Somalia's Transitional Institutions Snap*, 7 augustus 2008.

⁶⁶ Reuters, *Somali ministers quit as government rift deepens*, 2 augustus 2008.

⁶⁷ VOA, *Somalia's president, prime minister to end dispute*, 25 augustus 2008.

⁶⁸ IGAD, *Roadmap for the Implementation of the Understanding Reached in Addis Abeba among the Leadership of the Institutions of the Transitional Federal Government (TFG)*, 26 augustus 2008.

⁶⁹ Garowe Online, *Lawmakers reject resigned Cabinet ministers*, 12 september 2008.

⁷⁰ Garowe Online, *On the President's 4th Anniversary, High Court overturns parliament vote*, 15 oktober, 2008.

de voorzitter van het parlement, Sheikh Adan 'Madobe' Mohamed, werd afgewezen⁷¹.

De leden van de *Intergovernmental Authority on Development (IGAD)*⁷² signaleerden dat de politiek in Somalië in een staat van verlamming verkeert en dat het gebrek aan samenwerking binnen de TFG de voornaamste oorzaak is van de slechte veiligheidssituatie in Somalië. De IGAD riep de TFG op om een aantal veranderingen door te voeren, waaronder het formeren van een nieuw kabinet⁷³. Op 16 december 2008 presenteerde premier Hussein het nieuwe kabinet⁷⁴.

De ruzie tussen president Yusuf en premier Hussein kreeg een nieuwe wending toen president Yusuf op 14 december 2008 premier Hussein ontsloeg⁷⁵. Het TFP maakte deze beslissing de volgende dag ongedaan en keurde tevens een nieuw kabinet goed⁷⁶. Yusuf benoemde weer een dag later echter Mohamed Mohamed Guled (voormalig minister van Binnenlandse Zaken) tot nieuwe premier⁷⁷. Vervolgens stemde het parlement voor het starten van een afzettingsprocedure tegen president Yusuf⁷⁸. Op 29 december trad Yusuf af als president en volgde de voorzitter van het TFP, Sheikh Adan 'Madobe' Mohamed, hem conform de TFC op als interim-president⁷⁹.

De leden van het TFP stemden in met een uitbreiding naar 550 zetels, zoals dat in de laatste ronde van besprekingen in het kader van het Djibouti-akkoord⁸⁰ was overeengekomen, alvorens een nieuwe president te kiezen⁸¹. Na twee stemrondes verkoos het TFP in Djibouti Sheikh Sharif Ahmed tot nieuwe president van Somalië. Sheikh Sharif Ahmed werd op 31 januari beëdigd⁸². Hij was tot zijn verkiezing tot president de leider van de Djibouti factie van de ARS⁸³ en hij was voorzitter van de UIC tot deze in 2006 door de Ethiopiërs werd verdreven. Sheikh Sharif Ahmed behoort tot de Hawiye clan⁸⁴. De nieuwe president wees Omar Abdirashid Ali Sharmake aan als nieuwe premier. Sharmake is de zoon van Abdirashid Ali Sharmake, voormalig president van Somalië die in 1969 tijdens de coup van Siad Barre werd gedood. De nieuwe premier behoort tot de Darod clan.

---

⁷¹ Garowe Online, *Parliament Speaker rebuffs High Court ruling*, 18 oktober 2008.

⁷² Deze regionale organisatie van zeven Oost-Afrikaanse landen (Sudan, Ethiopië, Eritrea, Djibouti, Somalië, Kenia en Uganda) zet zich in voor vrede voorspoed en integratie in de regio.

⁷³ IGAD, *Communiqué of the Extra-ordinary Meeting of the IGAD Council of Ministers*, 29 september 2008.

⁷⁴ TFG Office of the prime minister, *OPM/319/12/08*, 16 december 2008.

⁷⁵ Reuters, *Somali president sacks prime minister*, 14 december 2008.

⁷⁶ Reuters, *Somali parliament backs prime minister, rift grows*, 15 december 2008; Garowe Online, *PM wins vote-of-confidence, deals blow to President*, 15 december 2008.

⁷⁷ Reuters, *Somalia's fractured government slides into chaos*, 16 december 2008.

⁷⁸ BBC News, *Move to impeach Somali president*, 17 december 2008.

⁷⁹ Reuters, *Somali president quits, Islamist groups clash*, 29 december 2008.

⁸⁰ Zie paragraaf 2.2.2.5.

⁸¹ Global Insight, *Somali lawmakers agree to expand parliament ahead of presidential vote*, 27 januari 2009.

⁸² United Nations News Service, *Top UN envoy to Somalia praises 'open and transparent' election of new President*, 31 januari 2009; BBC News, *Islamist elected Somali president*, 31 januari 2009; Garoweonline, *New President Sheikh Sharif sworn-in*, 31 januari 2009.

⁸³ Zie voor een beschrijving van de splitsing van de ARS in twee facties paragraaf 2.2.2.3.

⁸⁴ BBC News, *Q&A: Somali presidential elections*, 27 januari 2009.

Sharmake is opgeleid in de Verenigde Staten en was werkzaam bij de VN⁸⁵. Het TFP stemde op 14 februari 2009 in met de benoeming van Sharmake tot premier⁸⁶.

Op 20 februari 2009 benoemde president Sharif het nieuwe kabinet⁸⁷.

De UIC

Nadat de UIC in 2006 uit Mogadishu was verdreven door de TFG en de Ethiopische troepen, verloor zij een groot deel van haar macht. Een deel van de UIC richtte in Asmara samen met andere oppositiegroepen in september 2007 de *Alliance for the Re-Liberation of Somalia* (ARS) op. De UIC is sterk vertegenwoordigd in deze alliantie.

Vrijwel meteen na de nederlaag in Mogadishu begin 2007 begon de UIC samen met andere rebellengroeperingen een guerrillaoorlog tegen de TFG en de Ethiopische troepen die tot op heden voortduurt, hoewel de tactiek van de UIC in de loop van 2008 veranderd is. Waar voorheen een 'hit-and-run' tactiek werd gebruikt in de strijd tegen de TFG, de Ethiopische troepen en de AMISOM-troepen, proberen de rebellengroeperingen steeds meer blijvende invloed te verkrijgen in veroverde steden door lokale besturen en rechtbanken in te stellen⁸⁸.

In de verslagperiode heeft de UIC haar invloed over grote delen van voornamelijk Centraal-Somalië behouden en verder uitgebreid. Zo is er een islamitische rechtbank geopend in Bulo Burte in de Hiiran-regio. Ook zijn er in Burdhubo, Bardhere en Elwaq in de Gedo-regio islamitische rechtbanken geopend⁸⁹. Tevens trok de UIC Belet-Weyne, de hoofdstad van de Hiiran-regio, binnen nadat de Ethiopische troepen de stad hadden verlaten en zich hadden teruggetrokken tot op vijf kilometer van de stad⁹⁰. In de verslagperiode werd echter ook melding gemaakt van heroveringen door TFG troepen in het zuiden van Somalië⁹¹.

Voorts werd in de verslagperiode duidelijk dat er verdeeldheid bestaat binnen de UIC. Zo werd er op 31 augustus 2008 in Jowhar gevochten tussen twee facties van de UIC. De ene factie zou de Djibouti-groep van de ARS steunen terwijl de andere factie de Asmara groep van de ARS zou steunen⁹². Daarnaast kondigde de factie van de UIC die de ARS-Asmara steunt op 12 oktober 2008 aan dat Sheikh Omar

---

⁸⁵ Reuters, *Ex-Somali president's son set to become PM*, 13 februari 2009; Global Insight, *Former President's son to be named as new premier*, 13 februari 2009.

⁸⁶ Garoweonline, *MPs overwhelmingly approve new PM Sharmake*, 14 februari 2009.

⁸⁷ Reuters, *Somali PM names militia leader as interior minister*, 20 februari 2009; Garoweonline, *Somalia's new government dominated by former opposition members*, 21 februari 2009. Voor de lijst met de leden van dit kabinet, zie bijlage III.

⁸⁸ Weinstein, M., *Somalia's Islamic Courts Reach a Cross-Roads*, Garowe Online, 9 september 2008; Weinstein, M., *Ideological Diversity in Somalia's Islamic Courts Movement*, Garowe Online, 25 september 2008.

⁸⁹ Garowe Online, *New Islamic Court opened in central Somalia*, 31 augustus 2008; Garowe Online, *Islamic Court declared in Gedo region, curfew in Jowhar*, 23 oktober 2008.

⁹⁰ UNDSS, *Somalia weekly security incidents # 38*, 12-18 september 2008.

⁹¹ De omvang van de heroveringen is onbekend. Er werd melding gemaakt van de herovering van een stad (Reuters, *Somali government troops capture southern town*, 24 oktober 2008), maar ook van de herovering van de volledige regio's Bay en Bakool (Xinhua, *Somali gov't regains full control of southern regions*, 25 oktober 2008).

⁹² Garowe Online, *Divided over Djibouti Agreement, Islamists fight*, 31 augustus 2008; IRIN, *Southern town tense after clashes*, 2 september 2008; OCHA, *Situation Report #35*, 5 september 2008.

Iman gekozen was als voorzitter van de UIC en hiermee Sheikh Sharif Sheikh Ahmed zou vervangen. Dit werd bestreden door de rest van de UIC⁹³.

Al-Shabaab

Al-Shabaab claimt te bestaan uit de volgende twee eenheden⁹⁴:

- Al-Usra *army* bestaand uit:
  - o de Sa'ad Bin Abu Waqaas Brigade
  - o de Mus'ab Ibnu Umeyr Brigade
  - o de Abu Muhsin (Aden Ayrow) Brigade
  - o Imam Ahmed Gurey Brigade;
- Al-Hisbah *forces* (ook wel '*sharia police*').

In december 2007 werd Sheikh Mukhtar Abdirahman 'Abu Zubeyr' aangewezen als leider van Al-Shabaab.

De organisatie is in de praktijk gedecentraliseerd en bestaat uit een complexe mix van verschillende subgroepen. Deze subgroepen bestaan rond de leiders van dorpen, clans of religieuze leiders, die over een behoorlijke mate van autonomie beschikken⁹⁵. De Al-Shabaab die bijvoorbeeld Dusa Mareb controleert, is veel meer clangeoriënteerd dan de radicale Al-Shabaab groep die Kismayo controleert.

Andere belangrijke personen binnen Al-Shabaab zijn naast Sheikh Mukhtar Abdirahman 'Abu Zubeyr' Sheikh Mukhtar Ali Robow, alias Abu Mansoor Al-Amriki, actief in de Bay- en Bakool-regio's en woordvoerder van Al-Shabaab en Sheikh Hassan Abdillahi 'Al Turki', actief in Lower en Middle Juba-regio's⁹⁶. Verder zijn Ibrahim Haji Jama 'Al Afghani' en Ahmed Abdi Godane prominente leden van Al-Shabaab⁹⁷.

Omdat sommige (clan)militieleden zich slechts voordoen als leden van Al-Shabaab, is het werkelijke aantal leden van deze rebellengroepering moeilijk aan te geven.⁹⁸ Al-Shabaab bestaat overwegend uit jonge mannen van rond de twintig jaar oud⁹⁹, maar ook jonge kinderen worden gerekruteerd¹⁰⁰. Rekruten worden getraind in trainingskampen in Zuid- en Centraal Somalië zoals in Balad, El Bur, Mogadishu, Badmadow, El Adde, Bu'ale en Afmadow. Ook zijn er

---

⁹³ Garowe Online, *Uproar as Islamic Courts faction appoints 'new chairman'*, 12 oktober 2008.

⁹⁴ UNSC, *S/2008/769*, 10 december 2008.

⁹⁵ Ali, A.M., *The Al-Shabaab Al-Mujahidiin – A Profile of the first Somali Terrorist Organisation*, Paper gepresenteerd tijdens de IGAD conferentie *Capacity Building Programme Against Terrorism*, 28-29 april 2008; UNSC, *S/2008/769*, 10 december 2008.

⁹⁶ UNSC, *S/2008/274*, april 2008; Ali, A.M., *The Al-Shabaab Al-Mujahidiin – A Profile of the first Somali Terrorist Organisation*, Paper gepresenteerd tijdens de IGAD conferentie *Capacity Building Programme Against Terrorism*, 28-29 april 2008; UNSC, *S/2008/769*, 10 december 2008; Volgens de *monitoring group* van de VN is 'Al Turki' strikt genomen niet een lid van Al-Shabaab, maar wel sterk bij de rebellengroepering betrokken. UNSC, *S/2008/769*, 10 december 2008.

⁹⁷ US Department of State, *Somalia: Ensuring Long Term Peace and Stability*, African Affairs Factsheet, 2 mei 2008.

⁹⁸ Menkhaus, K. (2008) *Somalia: A Country in Peril, a Policy Nightmare*, ENOUGH Strategy Paper, september 2008.

⁹⁹ Mc Gregor, A., *The Leading Factions Behind the Somali Insurgency*, Terrorism Monitor Volume 5, Issue 8, 26 april 2007

¹⁰⁰ UNSC, *S/2008/352*, 30 mei 2008.

trainingsfaciliteiten geopend in Bargal, Puntland¹⁰¹. Training vindt ook plaats in Eritrea¹⁰².

In februari 2008 verklaarde de woordvoerder van Al-Shabaab, Mukhtar Robow ‘Abu Mansoor’, dat Al-Shabaab niet langer aan de UIC verbonden was, onder andere omdat deze te ‘nationalistisch’ zou zijn¹⁰³. Op 29 februari 2008 werd de organisatie formeel door de Verenigde Staten als een buitenlandse terroristische organisatie bestempeld¹⁰⁴. In de loop van 2008 veroverde Al-Shabaab grote delen van Zuid- en Centraal Somalië¹⁰⁵.

De Verenigde Staten vermoeden dat de leiders van Al-Shabaab banden hebben met Al-Qaeda¹⁰⁶. Dit wordt beaamd door Al-Shabaab-woordvoerder Mukhtar Robow ‘Abu Mansoor’, die aangaf dat de meeste leiders van Al-Shabaab training hebben gekregen in kampen van Al-Qaeda en dat Al-Shabaab orders krijgt van Al-Qaeda¹⁰⁷. De VN-Veiligheidsraad gaf echter aan dat connecties tussen Al-Shabaab en internationale terroristen niet geverifieerd kunnen worden en dat Al-Shabaab zich concentreert op de strijd in Somalië¹⁰⁸. De *monitoring group* van de Verenigde Naties, die toeziet op de naleving van het wapenembargo tegen Somalië, wijst in haar laatste rapport echter wel op connecties tussen Al-Shabaab en Al-Qaeda¹⁰⁹.

Sinds de Verenigde Staten Al-Shabaab als terroristische organisatie hebben aangewezen, en de Al-Shabaab leider Aden Hashi Ayro op 1 mei 2008 doodden bij een raketaanval, richt Al-Shabaab zich ook op westerse doelen en Somalis die werken voor westerse organisaties¹¹⁰. Hierbij wordt gebruik gemaakt van zelfmoordaanslagen, landmijnen, berm bommen en moordaanslagen¹¹¹.

In de verslagperiode hebben Al-Shabaab en aan Al-Shabaab gelieerde milities veel terrein gewonnen in Zuid- en Centraal-Somalië.

De Alliance for the Re-liberation of Somalia (ARS)

Aan het einde van het eerder (in 2.2.2.1) besproken *Congress for the Liberation and Reconstitution of Somalia* (CLRS) hadden diverse oppositiegroeperingen zich verenigd in de *Alliance for the Re-liberation of Somalia* (ARS), die als belangrijkste doel heeft Somalië te bevrijden van de “Ethiopische bezetters”. Voormalig kopstuk van de UIC, Sheikh Sharif Sheikh Ahmed¹¹² werd tijdens het congres unaniem verkozen tot algemeen voorzitter van de ARS, alsmede tot

---

¹⁰¹ UNSC, *S/2008/274*, 24 april 2008; UNSC, *S/2008/352*, 30 mei 2008.

¹⁰² UNSC, *S/2008/274*, 24 april 2008; Ryu, A., *Former Members of Radical Somali Group Give Details of Their Group*, Voice of America, 6 januari 2007.

¹⁰³ Middle East Times, *Al-Qaida-linked Somalis break with courts*, 5 februari 2008

¹⁰⁴ US Department of State, *Designation of Al-Shabaab*, Media Note, 18 maart 2008; US Department of State, *Country Reports on Terrorism 2007*, April 2008.

¹⁰⁵ Cawthorne, A., *Insurgents take upper hand in Somalia*, Reuters, 25 september 2008.

¹⁰⁶ US Department of State, *Designation of Al-Shabaab*, Media Note, 18 maart 2008; US Department of State, *Country Reports on Terrorism 2007*, April 2008.

¹⁰⁷ Sanders, E., *Conditions may be ripe for Al Qaeda in Somalia*, LA Times, 25 augustus 2008.

¹⁰⁸ UNSC, *S/2008/178*, 14 maart 2008.

¹⁰⁹ UNSC, *S/2008/769*, 10 december 2008.

¹¹⁰ Menkhaus, K. (2008) *Somalia: A Country in Peril, a Policy Nightmare*, ENOUGH Strategy Paper, september 2008.

¹¹¹ US Department of State, *Country Reports on Terrorism 2007*, April 2008.

¹¹² Andere prominenten binnen de ARS zijn, onder andere, Sheikh Yusuf Mohamed Siyad “Indha’adde”, die net als bij de UIC de Defensie post bekleedt (in het uitvoerend comité), en Hussein Mohamed Aideed, voormalig viceminister in de TFG, die tot vicevoorzitter van het centrale comité is benoemd.

voorzitter van het uitvoerend comité van de alliantie. De voormalige voorzitter van het overgangsparlement, Sharif Hassan Sheikh Aden, werd benoemd tot voorzitter van het centraal comité. In beide comités is de UIC sterk vertegenwoordigd. Van de 191 zetels in het centraal comité zijn er 76 in handen van de UIC¹¹³.

Ondanks de dominante positie van de UIC heeft de ARS, onder druk van de voormalige parlementariërs en de diaspora, haar toon enigszins gematigd gehouden. Zo is na interne discussie het woord 'jihad' uit de slotverklaring gehouden. Aan de andere kant gaf de ARS wel aan, naast diplomatie, geweld niet te schuwen om de Ethiopiërs uit Somalië verdrijven. Tevens verkondigde de ARS dat de invoering van de *sharia* nodig was voor de stabiliteit van Somalië.¹¹⁴ Verder verklaarde de ARS dat ze niet open stond voor onderhandelingen met de TFG voordat de Ethiopische troepen zich had teruggetrokken uit Somalië.¹¹⁵

In de loop van 2008 begon de alliantie scheurtjes te vertonen. Een deel van de ARS, onder aanvoering van Sheikh Sharif Sheikh Ahmed en Sharif Hassan Sheikh Aden, toonde zich bereid tot onderhandelingen met de TFG. Een ander deel, onder aanvoering van Sheikh Hassan Dahir Aweys,¹¹⁶ bleef echter tegenstander van onderhandelingen zolang de Ethiopische troepen zich niet hadden teruggetrokken uit Somalië. De onenigheid binnen de ARS over de onderhandelingen, die op 12 mei 2008 officieel begonnen in Djibouti, leidde ertoe dat een deel van de alliantie in mei 2008 Asmara als standplaats verruilde voor Djibouti.¹¹⁷ Dit had een de facto splitsing binnen de ARS tot gevolg, tussen een 'Djibouti-groep', onder aanvoering van Sheikh Sharif Sheikh Ahmed, en een 'Asmara-groep', onder aanvoering van Sheikh Hassan Dahir Aweys¹¹⁸. Beide groepen hielden bijeenkomsten van hun centrale comités in juli 2008 en claimden de enige echte ARS te zijn. De speciale vertegenwoordiger van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Ahmedou Ould-Abdallah, liet vanuit New York weten Sheikh Sharif Sheikh Ahmed als leider van de ARS te erkennen en niet Sheikh Hassan Dahir Aweys.¹¹⁹

Ondanks de onenigheid tussen de leiders van de ARS coördineerden diverse lokale militaire leiders, van de bij beide vleugels van de ARS aangesloten groeperingen, doorgaans hun activiteiten gedurende de verslagperiode. De militaire organisatie

---

¹¹³ PINR, *The Failure of 'Reconciliation' and 'Reconstitution' Opens Up a Political Vacuum in Somalia*, 19 september 2007.

¹¹⁴ Reuters, *Somali opposition threatens war on Ethiopians*, 12 september 2007; Reuters, *Islamist to lead Somali opposition alliance*, 14 september 2008; PINR, *The Failure of 'Reconciliation' and 'Reconstitution' Opens Up a Political Vacuum in Somalia*, 19 september 2007.

¹¹⁵ Reuters, *Somali opposition threatens war on Ethiopians*, 12 september 2007; PINR, *The Failure of 'Reconciliation' and 'Reconstitution' Opens Up a Political Vacuum in Somalia*, 19 september 2007.

¹¹⁶ Naast Aweys ging het hierbij onder andere om Yusuf Mohamed Siyad "Indha'adde", Mohamed Hussein Aideed en Jama Mohamed Galib en Zakaria Mohamud Haji Abdi, op dat moment de twee plaatsvervangend voorzitters van de ARS. Garowe Online, *Former Islamist-allied warlord rejects peace talks in Djibouti*, 13 mei 2008; Dr. Michael A. Weinstein, *The West Wins a Pyrrhic Victory in Somalia*, 12 juni 2008.

¹¹⁷ Dr. Michael A. Weinstein, *Balance of Power in Somalia Shifts Towards the Islamic Courts*, 28 mei 2008.

¹¹⁸ The Alliance For Re-Liberation Of Somalia (Asmara), *Communiqué*, 22 juli 2008; The Alliance for The Re-liberation Of Somalia (Djibouti), *Final Communiqué*, 26 juli 2008; BBC News, *Hardline Somali leader 'elected'*, 23 juli 2008; Garowe Online, *'We want Ethiopia to withdraw as criminals' - Aweys*, 23 juli 2008; Al Jazeera, *Somali opposition leaders part ways*, 24 juli 2008; Dr. Michael A. Weinstein, *After a Charade Somalia's Opposition Ruptures*, 24 juli 2008.

¹¹⁹ Reuters, *Islamist isn't head of Somalia's opposition – UN envoy*, 26 juli 2008.

van de ARS is gedecentraliseerd. Lokale leiders lijken eerder loyaal te zijn aan lokale gemeenschappen dan aan de ARS¹²⁰

In de verslagperiode voerde de 'Djibouti-groep' van de ARS de onderhandelingen met de TFG bij de vredesbesprekingen. Op 19 augustus 2008 tekende de ARS-Djibouti het Djibouti-akkoord met de TFG¹²¹.

2.2.2.4 Ontwikkelingen tussen rebellengroeperingen

Allianties

In de politieke arena van Somalië is het moeilijk aan te geven hoe de verschillende rebellengroeperingen zich tot elkaar verhouden. In algemene zin zijn er twee enigszins afwijkende visies op de voornaamste rebellengroeperingen en hun onderlinge verhoudingen.

Volgens de ene visie kan de UIC in de loop van 2008 steeds meer gezien worden als een brede beweging¹²² die de voornaamste stromingen binnen de politieke islam -en de bijbehorende rebellengroeperingen- in Zuid- en Centraal-Somalië vertegenwoordigt¹²³.

Volgens de andere visie zijn Al-Shabaab en de UIC in 2007 uit elkaar gegroeid en in toenemende mate onafhankelijk van elkaar gaan opereren. De standpunten van Al-Shabaab zijn volgens deze visie duidelijk meer fundamentalistisch dan die van de UIC¹²⁴.

In ieder geval is Al-Shabaab in de verslagperiode in staat gebleken tijdelijke, pragmatische allianties aan te gaan met verschillende gewapende groepen. Verondersteld wordt dat de kern van Al-Shabaab bestaat uit enkele honderden islamitische extremisten verdeeld over kleinere kernen in geheel Somalië. Rond deze kleinere kernen verzamelen zich andere gewapende groeperingen die een alliantie met Al-Shabaab aangrijpen om hun eigen doelen te behalen. Al-Shabaab rekruteert milities rond de kleinere kernen deels met behulp van ideologie, maar vooral door middel van veelal geldelijke betaling.

Een concreet voorbeeld van een dergelijke pragmatische samenwerking vormt de alliantie die eind augustus 2008 de stad Kismayo veroverde op de Marehan clanmilities van ex-krijgshoofd en parlementariër Barre Hirale. Deze alliantie bestond naast Al-Shabaab uit milities die trouw zijn aan de UIC¹²⁵. Op 6 september

---

¹²⁰ UNSC, *S/2008/769*, 10 december 2008.

¹²¹ Zie paragraaf 2.2.2.5.

¹²² Weinstein (2008) spreekt van een brede 'Courts movement'. In andere bronnen wordt gesproken van een 'coalitie' (e.g. Barnes et al., 2007) of van een 'paraplú'-organisatie (International Crisis Group, 2005).

¹²³ Weinstein, M., *Somalia's Islamic Courts Reach a Cross-Roads*, Garowe Online, 9 september 2008

¹²⁴ Ryu, A., *Divide Widens between Insurgent Groups in Somalia*, Voice of America, 3 april 2008.

¹²⁵ Garowe Online, *Under Islamic law, Kismayo calm and safe*, 26 augustus 2008; IRIN, *Thousands displaced as insurgents take control of Kismayo*, 25 augustus 2008; Garowe Online, *Uncertainty as Somalia's Kismayo port falls to Islamists*, 23 augustus 2008; Garowe Online, *Somalia's Islamists seize Kismayo*, 22 augustus 2008; Weinstein, M., *Somalia's Islamic Courts Reach a Cross-Roads*, 9 september 2008.

2008 werd door de UIC en Al-Shabaab een gezamenlijk bestuur geïnstalleerd in Kismayo¹²⁶.

Strijd

In de verslagperiode kwam verdeeldheid tussen en binnen de rebellengroeperingen aan het licht. Zoals ook gemeld in paragraaf 2.2.2.3, werd er op 31 augustus 2008 in Jowhar gevochten tussen twee facties van de UIC. De ene factie zou de Djibouti-groep van de ARS steunen terwijl de andere factie de Asmara groep van de ARS steunde¹²⁷.

De relatie tussen de UIC en Al-Shabaab verslechterde verder nadat Al-Shabaab dreigde vliegtuigen die landen op het vliegveld van Mogadishu aan te vallen¹²⁸. Ook werd in de verslagperiode gevochten tussen milities trouw aan de UIC en milities trouw aan Al-Shabaab¹²⁹.

De splitsing binnen de ARS had ook zijn weerslag op de interne verhoudingen binnen de UIC. Zoals reeds vermeld in paragraaf 2.2.2.3, kondigde de factie in Asmara aan dat ze een nieuwe leider van de UIC had gekozen die Sheikh Sharif Sheikh Ahmed zou vervangen als voorzitter van de UIC. Dit werd bestreden door de rest van de UIC¹³⁰.

2.2.2.5 Het Djibouti-akkoord¹³¹

Van 16 tot 18 augustus 2008 vond een bijeenkomst in Djibouti plaats waar de High Level Committee (HLC; inzake politieke samenwerking, justitie en verzoening) en de Joint Security Committee (JSC; inzake veiligheid) werden geïnstalleerd. Het Djibouti-akkoord werd op 19 augustus 2008 in Djibouti formeel ondertekend door de TFG (vertegenwoordigd door premier Nur 'Adde' Hassan Hussein) en de Djibouti-factie van de ARS (vertegenwoordigd door Sheikh Sharif Sheikh Ahmed en Sharif Hassan Sheikh Adan) in het bijzijn van vertegenwoordigers van de Verenigde Naties (speciaal gezant Ould-Abdallah), Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten, de Arabische Liga, de Organisatie van de Islamitische Conferentie en de Europese Unie¹³².

Van 17 tot 21 september 2008 kwamen de HLC en de JSC voor de tweede maal bijeen in Djibouti. In de slotverklaring gaven de TFG en de ARS aan gezamenlijk te streven naar het coördineren van humanitaire hulp. Er werd geen overeenkomst ondertekend na onenigheid over de details aangaande de terugtrekking van de Ethiopische troepen¹³³.

---

¹²⁶ Garowe Online, *Somalia's Islamists appoint Kismayo administration*, 6 september 2008.

¹²⁷ Garowe Online, *Divided over Djibouti Agreement, Islamists fight*, 31 augustus 2008; IRIN, *Southern town tense after clashes*, 2 september 2008; OCHA, *Situation Report #35*, 5 september 2008.

¹²⁸ Reuters, *Islamists threaten to shut down Mogadishu airport*, 14 september 2008; Garowe Online, *Islamic Courts, al Shabaab 'on verge of war'*, 4 oktober 2008.

¹²⁹ Op 16 september in Jibli (Middle Juba-regio). UNDSS, *Somalia weekly security incidents # 38*, 12-18 september 2008; Op 19 oktober in Bal'ad, vlakbij Mogadishu. Garowe Online, *Somalia's Islamists guerrillas battle each other, two killed*, 20 oktober 2008.

¹³⁰ Garowe Online, *Uproar as Islamic Courts faction appoints 'new chairman'*, 12 oktober 2008.

¹³¹ Voor een beschrijving van de voorgeschiedenis van de ondertekening van het Djibouti-akkoord wordt verwezen naar het ambtsbericht van augustus 2008.

¹³² UNSC, *Security Council Report Monthly Forecast September 2008*, 27 augustus 2008; Oxford Analytica, *Somalia: Fragile Djibouti Agreement raises peace hopes*, 3 September 2008.

¹³³ Garowe Online, *Djibouti: Somalia peace conference ends in dispute*, 21 September 2008; Communiqué of the International Contact Group on Somalia, 21 September 2008.

Op 25 en 26 oktober 2008¹³⁴ vond de derde ronde van ontmoetingen van de HLC en de JSC plaats. Deze bijeenkomst resulteerde wel in een getekende overeenkomst. De TFG en ARS kwamen onder andere overeen dat een staakt-het-vuren in zou gaan op 5 november 2008. Vanaf die datum zouden de TFG en ARS gezamenlijk voorzien in een 10.000 man sterke politiemacht die over de veiligheid diende te waken. Daarnaast is overeengekomen dat Ethiopische troepen zich vanaf 21 november 2008 verplaatsen uit Belet-Weyne en Mogadishu, als begin van een algehele terugtrekking¹³⁵. De ARS factie in Asmara liet zich sceptisch uit over de overeenkomst¹³⁶ en Al-Shabaab verwierp de overeenkomst zelfs geheel¹³⁷.

De gesprekken gingen door in de periode van 22 tot 26 november 2008. Tijdens deze ronde van gesprekken werd besloten tot een machtsdeling door middel van de vorming van een regering van nationale eenheid en tot een uitbreiding van het parlement met 275 zetels. 200 hiervan gaan naar de ARS-Djibouti, 75 naar het maatschappelijk middenveld¹³⁸. Ook werd besloten tot een verlenging van de TFC, die in augustus 2009 verloopt, met twee jaar.

Of de overeenkomsten uit het Djibouti-akkoord daadwerkelijk geïmplementeerd worden en tot een verbetering van de veiligheidssituatie¹³⁹ zullen leiden werd aan het einde van de verslagperiode door waarnemers betwijfeld. Enkele belangrijke oppositionele actoren¹⁴⁰ in Somalië zijn niet betrokken bij het akkoord. Voorts vonden gedurende de gehele verslagperiode schendingen van het staakt-het-vuren akkoord plaats.

---

¹³⁴ Halverwege oktober 2008 werd door UNPOS een seminar georganiseerd voor de leden van de beide commissies. Eind 21 oktober 2008 vond een internationale ontmoeting plaats in Zweden, onder leiding van Ould-Abdallah. Reden van deze bijeenkomst was tot concrete voorstellen te komen om het Djibouti-akkoord te ondersteunen. Aanwezig waren vertegenwoordigers van de TFG en de ARS, evenals de VN, Wereldbank, AU en de EU. Ministerie van Buitenlandse Zaken, Zweden, *Sweden to host UN meeting on support to peace process in Somalia*, Press release, 20 oktober 2008.

¹³⁵ UNPOS, *SRSR press release on Somalia*, 16 oktober 2008; UNPOS, *Summary – High Level Committee (HLC) meeting in Djibouti*, 26 oktober 2008; UNPOS, *Press release on Djibouti Agreements*, 26 oktober 2008; TFG/ARS, *Modalities for the implementation of the cessation of armed confrontation*, 26 oktober 2008; Garoweonline, *Ethiopia to withdraw from Somalia when security vacuum filled*, 27 oktober 2008; The New York Times, *Somalia makes peace deal with a militia*, 27 oktober 2008.

¹³⁶ Reuters, *Somali foes sign ceasefire deal in Djibouti*, 26 oktober 2008.

¹³⁷ AFP, *Insurgents reject UN-backed deal for Somalia*, 27 oktober 2008.

¹³⁸ IRIN, *Power-sharing deal reached in Djibouti as TFG split widens*, 26 november 2008.

¹³⁹ Voor een uitgebreidere beschrijving van de veiligheidssituatie zie paragraaf 2.3.

¹⁴⁰ Zie paragraaf 2.2.2.1 voor een beschrijving van de voornaamste groeperingen in Somalië, waaronder oppositionele actoren.

2.2.3 Noord-Somalië

2.2.3.1 Somaliland

Op 4 september 2008 werd Hersi Haji Ali (voormalig voorzitter van de *National Electoral Commission* (NEC)) vrijgelaten na een maand in de gevangenis te hebben gezeten. Hersi Haji Ali was geen misdrijf ten laste gelegd, wel was hij door de minister van Binnenlandse Zaken, Abdullahi Irro, beschuldigd van banden met Al-Shabaab¹⁴¹.

In de verslagperiode waren er in aanloop naar de gemeentelijke en presidentiële verkiezingen diverse geschillen over de kiescommissie in Somaliland. Zo werd het voorzitterschap van Mohamed Ismael betwist¹⁴².

De kiezersregistratie werd na bomaanslagen in Hargeisa van 29 oktober 2008¹⁴³ tot twee keer toe uitgesteld¹⁴⁴. Op 1 december 2008 is de kiezersregistratie weer van start gegaan in Hargeisa. De kiezersregistratie heeft in de door Puntland en Somaliland betwiste provincies Sool en Sanaag tot enkele problemen geleid¹⁴⁵. Mohamed Ismael trad op 1 februari 2009 af als voorzitter van de kiescommissie na aanhoudende kritiek van politieke partijen en internationale organisaties¹⁴⁶.

De gemeentelijke verkiezingen hebben niet op de eerder genoemde datum plaatsgevonden en zijn tot nader order uitgesteld¹⁴⁷. De presidentsverkiezingen zouden plaatsvinden op 29 maart 2009¹⁴⁸. De nieuwe voorzitter van de kiescommissie, Jama Mohamed, kondigde op 23 februari echter aan dat de presidentsverkiezingen eveneens tot nader orde zijn uitgesteld¹⁴⁹.

2.2.3.2 Puntland

In de verslagperiode maakte Puntland zich op voor presidentiële verkiezingen die gepland stonden voor 8 januari 2009. Kandidaten zijn onder andere huidig president Mohamed 'Adde' Muse en oppositieleider Abdirahman Mohamed 'Farole'¹⁵⁰. Laatstgenoemde pleitte voor het oprichten van een onafhankelijke kiescommissie¹⁵¹. De kiescommissie die halverwege november 2008 door Muse werd aangesteld werd verworpen door een aantal presidentskandidaten, waaronder Farole¹⁵².

---

¹⁴¹ Garowe Online, *After Al-Shabaab allegations, Somaliland releases politician*, 4 september 2008.

¹⁴² Garowe Online, *Somaliland Election Commission chair gains support*, 5 oktober 2008.

¹⁴³ Zie paragraaf 2.3.3

¹⁴⁴ Garowe Online, *Voter registration halted after Somaliland terror attacks*, 2 november 2008; Garowe Online, *Somaliland postpones voter registration for second time*, 17 november 2008.

¹⁴⁵ Garoweonline, *Somaliland accused of 'using force' in voter-registration*, 5 januari 2009.

¹⁴⁶ Garoweonline, *Somaliland election committee chairman resigns*, 1 februari 2009.

¹⁴⁷ Garowe Online, *Comprehensive elections agreement signed in Somaliland*, 10 juni 2008; Website Academy for Peace and Development (www.apd-somaliland.org), geraadpleegd op 23 februari 2009.

¹⁴⁸ UNSG, *S/2008/709*, 17 november 2008; EIU, *Country Report Somalia*, februari 2009.

¹⁴⁹ Garoweonline, *Somaliland election commission postpones election date*, 23 februari 2009.

¹⁵⁰ Garowe Online, *Puntland presidential hopeful calls for change*, 2 augustus 2008; Garowe Online, *Puntland leader to run for second term in office*, 16 augustus 2008.

¹⁵¹ Garowe Online, *Puntland opposition leader calls for Election Commission*, 19 oktober 2008.

¹⁵² Garowe Online, *Puntland leader appoints election commission*, 15 november 2008; Garowe Online, *Puntland candidates reject election commission*, 16 november 2008.

Muse stelde regels op voor de campagnes van de kandidaten voor het presidentschap. Zo mochten de campagnes pas op 1 november 2008 beginnen en duren tot 48 uur voor de verkiezingen van 8 januari 2009¹⁵³. Ook schreef hij een decreet uit die het uitzenden van toespraken van presidentskandidaten verbiedt. Dit had tot gevolg dat een journalist die verslag had gedaan van een toespraak van presidentskandidaat Nurradin Adan Dirie op 17 augustus werd opgepakt¹⁵⁴.

Op 30 december 2008 maakte de kiescommissie de nieuwe parlementariërs bekend die op hun beurt op 3 januari 2008 Abdirashid Mohamed Hersi tot voorzitter van het parlement verkozen en op 8 januari 2008 Abdirahman Mohamed 'Farole' tot president¹⁵⁵.

2.2.4 Regionale betrokkenheid

2.2.4.1 African Union Mission to Somalia (AMISOM)¹⁵⁶

Op 20 februari 2007 besloot de VN-Veiligheidsraad unaniem tot het aannemen van resolutie 1774. Hierin worden lidstaten van de Afrikaanse Unie (AU) geautoriseerd voor zes maanden een vredesmacht van in totaal 8.000 troepen naar Somalië te sturen, om nationale verzoening mogelijk te maken¹⁵⁷.

Zoals gemeld in paragraaf 2.2.1, was tijdens de verslagperiode een AMISOM - troepenmacht als vredesmacht aanwezig in Mogadishu die onder andere het vliegveld en de haven van Mogadishu bewaakte.

Op 19 augustus 2008 en op 16 januari 2009 werd het mandaat van AMISOM voor zes maanden verlengd middels respectievelijk resoluties 1831 en 1863 van de VN-Veiligheidsraad¹⁵⁸. Het AU-mandaat liep op 17 januari 2009 af, maar is met twee maanden verlengd tot maart 2009. De autorisatie van de VN-Veiligheidsraad verloopt in juli 2009. Op 11 en 12 oktober 2008 arriveerden meer dan 800 Burundese militairen om de AMISOM missie te versterken¹⁵⁹. Het totale aantal aanwezige AMISOM-troepen bedraagt nu 3.450¹⁶⁰. Dit is veel lager dan de 8000 die met resolutie 1774 geautoriseerd werden.

In juli 2008 wees de speciale gezant voor Somalië, Ould-Abdallah, erop dat door het gebrek aan troepen, financiering en logistieke ondersteuning de Missie niet in staat is haar mandaat te vervullen¹⁶¹. In de verslagperiode vonden verschillende aanslagen op AMISOM troepen plaats, waarbij ook doden vielen¹⁶².

---

¹⁵³ Garowe Online, *Puntland leader issues strict rules for candidates*, 9 augustus 2008.

¹⁵⁴ Garowe Online, *Radio journalist detained in Puntland*, 17 augustus 2008.

¹⁵⁵ Garowe Online, *New parliament formed in Puntland*, 30 december 2008; Garowe Online, *Puntland parliament elects new speaker*, 3 januari 2008.

¹⁵⁶ Voor een beschrijving van de geschiedenis van de Afrikaanse missie wordt verwezen naar het ambtsbericht van augustus 2008.

¹⁵⁷ UNSC, *S/RES/1774*, 14 september 2007.

¹⁵⁸ VOA, *UN security council takes step toward peacekeeping force in Somalia*, 16 januari 2009.

¹⁵⁹ Reuters, *More Burundi troops land in Somali capital*, 12 oktober 2008.

¹⁶⁰ UNSC, *Monthly forecast*, december 2008.

¹⁶¹ UNSC, *S/PV.5942*, 23 juli 2008.

¹⁶² Reuters, *Islamists threaten to shut down Mogadishu airport*, 14 september 2008; Reuters, *Bomb kills another Ugandan peacekeeper in Somalia*, 15 september 2008; Jamestown Foundation, *Terrorism Focus*, Vol 4, No. 34, 24 september 2008; UNOCHA, *Somalia Situation Report #38*, 26 september 2008; BBC News, *Somali bombing kills peacekeeper*, 1 augustus 2008.

2.2.4.2 Arabische Liga

De lidstaten van de Arabische Liga (in het bijzonder Egypte, Saudi-Arabië en Libië)¹⁶³ hebben zich altijd voorstander getoond van een unitaire, islamitische Somalische staat. De Arabische Liga heeft op 15 augustus 2008 een kantoor geopend in Mogadishu¹⁶⁴. Ook was de Arabische Liga aanwezig bij de ondertekening van het Djibouti-akkoord.

2.2.4.3 Ethiopië

Ethiopië speelt een invloedrijke rol. Ethiopië heeft zich sinds 2006 een sterke bondgenoot van de TFG getoond. Zo zijn er sinds december 2006 Ethiopische troepen aanwezig in Somalië die de TFG ondersteunen¹⁶⁵. Daarnaast bemiddelde de Ethiopische regering in de verslagperiode bij het conflict tussen Yusuf en Hussein¹⁶⁶.

Er bestaat onduidelijkheid over het aantal Ethiopische troepen dat tijdens de verslagperiode aanwezig was in Somalië. Schattingen variëren tussen de 2.500 en 5.000¹⁶⁷. Ethiopische troepen waren in de verslagperiode aanwezig in Mogadishu en Baidoa¹⁶⁸, waar hun controle beperkt was¹⁶⁹.

Op 2 januari 2009 begonnen de Ethiopische troepen zich terug te trekken uit Somalië¹⁷⁰. De premier van Ethiopië, Meles Zenawi, gaf aan dat Ethiopië door AMISOM troepen leverende landen was gevraagd hen te helpen bij de terugtrekking van hun AMISOM troepen.¹⁷¹ Dit werd ontkend door Uganda, Burundi en de Afrikaanse Unie¹⁷². De terugtrekking van Ethiopische troepen was tegen het eind van januari 2009 voltooid¹⁷³.

2.2.4.4 Eritrea

De betrokkenheid van Eritrea bij Somalië is voor een groot deel gericht op het frustreren van de ambities van Ethiopië in Somalië. Sinds 2005 steunt Eritrea de

---

¹⁶³ De voormalige overgangsregering TNG werd financieel gesteund door Saudi-Arabië, Libië, Egypte en Djibouti.

¹⁶⁴ Shabelle Media Network, *Arab League Envoy Urges Somalis to Negotiate to Reach Solution*, 15 augustus 2008.

¹⁶⁵ Menkhaus, K. (2008) *Somalia: A Country in Peril, a Policy Nightmare*, ENOUGH Strategy Paper, september 2008.

¹⁶⁶ VOA, *Somalia's president, prime minister to end dispute*, 25 augustus 2008.

¹⁶⁷ UNSC, *S/2008/769*, 10 december 2008.

¹⁶⁸ UNSC, *S/2008/274*, 24 april 2008. In deze publicatie wordt ook Belet-Weyne genoemd als stad waar Ethiopische troepen aanwezig zijn. In de verslagperiode waren er echter berichten van een terugtrekking van Ethiopische troepen uit Belet-Weyne. UNDSS, *Somalia weekly security incidents # 38*, 12-18 september 2008; Garowe Online, *Ethiopia pulls troops out of key Somalia region*, 27 september 2008. Het is lastig een volledig beeld te geven van de precieze locaties waar Ethiopische troepen aanwezig zijn.

¹⁶⁹ Sunday Herald, *Troop pull-out leaves government on brink*, 11 oktober 2008.

¹⁷⁰ Reuters, *Ethiopia begins withdrawal from Somalia*, 2 januari 2009.

¹⁷¹ Reuters, *Ethiopia says AU peacekeepers to quit Somalia too*, 11 december 2008.

¹⁷² AFP, *Uganda denies wanting to withdraw Somali force*, 11 december 2008.

¹⁷³ Reuters, *Somali says Ethiopia's withdrawal completed*, 26 januari 2009; VOA, *Ethiopia says Somalia troop withdrawal completed*, 25 januari 2009.

UIC en Al-Shabaab in de vorm van wapenleveranties en militaire training¹⁷⁴. De Eritrese regering steunt de in Asmara verblijvende oppositie tegen de TFG.¹⁷⁵

2.2.4.5 Kenia

De Keniaanse minister van Buitenlandse Zaken, Moses Wetangula, liet in de verslagperiode weten dat Kenia tussen de 6.000 en 10.000 Somalische troepen voor de TFG zal trainen in het Manyani Wildlife training Center¹⁷⁶. Al-Shabaab reageerde hierop door Kenia te dreigen met een aanval¹⁷⁷.

2.2.5 **Internationale betrokkenheid**

2.2.5.1 De Verenigde Naties (VN)

De Verenigde Naties hebben in 1992 een wapenembargo tegen Somalië ingesteld. Dat embargo is nog steeds van kracht. Voor informatie over de naleving daarvan wordt verwezen naar paragraaf 2.3.5.

In januari 2008 heeft een team van het *Department for Peace Keeping Operations* (DPKO) van de Verenigde Naties een missie ondernomen naar Somalië. Op basis van deze missie concludeerde DPKO dat de veiligheidssituatie in Somalië op dat moment te explosief en onvoorspelbaar was om een VN-vredesmacht te sturen, hoewel ze dit op termijn niet uitsloot¹⁷⁸.

De VN-Veiligheidsraad verzocht de secretaris-generaal van de Verenigde Naties middels resolutie 1814 een vredesmissie te overwegen die de taken van AMISOM kon overnemen¹⁷⁹. In het ondertekende Djibouti-akkoord roepen de TFG en de ARS-Djibouti de Verenigde Naties op binnen 120 dagen een stabilisatiemacht in te zetten in Somalië¹⁸⁰. De secretaris-generaal van de Verenigde Naties en de VN-Veiligheidsraad gaven aan dat een dergelijke missie afhankelijk is van de getoonde toewijding van de strijdende partijen aan het vredesproces en de veiligheidssituatie in Somalië¹⁸¹.

Middels resolutie 1838 riep de VN-Veiligheidsraad op 7 oktober 2008 op tot actie tegen de piraterij voor de kust van Somalië¹⁸².

De VN-veiligheidsraad nam op 20 november 2008 unaniem resolutie 1844 aan, die voorziet in sancties tegen al diegenen die het politieke proces dwarsbomen of het wapenembargo overtreden¹⁸³.

---

¹⁷⁴ UNSC, *S/2008/274*, 24 april 2008.

¹⁷⁵ UNSC, *S/2008/466*, 16 juli 2008.

¹⁷⁶ Shabelle Media Network, *Kenyan Army to train Up to 10.000 Somali Troops*, 9 oktober 2008; MFA Kenya, *Speaker to the TFG parliament of the Republic of Somalia pays a courtesy call to the minister*, 14 oktober 2008.

¹⁷⁷ BBC News, *Somali Islamists threaten Kenya*, 16 oktober 2008.

¹⁷⁸ UNSC, *S/2008/178*, 14 maart 2008.

¹⁷⁹ UNSC, *S/RES/1814 (2008)*, 15 mei 2008.

¹⁸⁰ Djibouti-akkoord, getekend op 19 augustus 2008.

¹⁸¹ UNSC, *S/2008/466*, 16 juli 2008; UNSC, *S/PRST/2008/33*, 4 september 2008.

¹⁸² UNSC, *S/RES/1838 (2008)*, 7 oktober 2008.

¹⁸³ VOA, *UN Security Council to Sanction Obstructors of Somali peace process*, 21 november 2008; UNSC, *S/RES/1844 (2008)*, 20 november 2008.

Op 2 december 2008 werd resolutie 1846 door de VN-Veiligheidsraad aangenomen, die landen toestaat de piraterij voor de kust van Somalië te bestrijden door actie te ondernemen in de Somalische territoriale wateren¹⁸⁴

Op 16 december 2008 nam de VN-Veiligheidsraad unaniem resolutie 1851 aan, die landen toestaat piraten voor de kust van Somalië te bestrijden door actie te ondernemen op het Somalische grondgebied en in het Somalische luchtruim¹⁸⁵.

2.2.5.2 De Verenigde Staten

De Verenigde Staten hebben achter de schermen een leidende rol gespeeld in de bestrijding van de UIC. De Amerikanen hebben in het verleden verschillende aanvallen uitgevoerd in Somalië, meest recentelijk in mei 2008 in Zuid-Somalië¹⁸⁶. Daarnaast zijn de Verenigde Staten met oorlogsschepen aanwezig voor de kust van Somalië om piraterij tegen te gaan.¹⁸⁷ Ook hebben de Verenigde Staten resolutie 1851 van de VN-Veiligheidsraad voorbereid¹⁸⁸.

2.2.5.3 Frankrijk

Frankrijk heeft zich in de verslagperiode, deels in de hoedanigheid van voorzitter van de Europese Unie, een voorstander getoond van ingrijpen om een einde te maken aan piraterij voor de Somalische kust. Nadat Franse commando's Franse gijzelaars hadden bevrijd die slachtoffer waren geworden van piraten, riep president Sarkozy op tot internationale samenwerking om de piraterij een halt toe te roepen¹⁸⁹. Frankrijk gaf gestalte aan deze oproep door een antipiraterij resolutie op te stellen en in te dienen bij de VN-Veiligheidsraad¹⁹⁰. Nadat de piraterij voor de kust van Somalië meer aandacht kreeg door de situatie rond de MV Faina, resulteerde dit in de unaniem aangenomen resolutie 1838, welke de lidstaten van de Verenigde Naties oproept in te grijpen tegen de piraterij voor de Somalische kust¹⁹¹.

---

¹⁸⁴ UNSC, *S/RES/1846*, 2 december 2008.

¹⁸⁵ Reuters, *UN council allows Somali anti-piracy fight on land*, 16 december 2008; UNSC, *S/RES/1851 (2008)*, 16 december 2008.

¹⁸⁶ Menkhaus, K. (2008) *Somalia: A Country in Peril, a Policy Nightmare*, ENOUGH Strategy Paper, september 2008.

¹⁸⁷ BBC News, *US destroyer nears Somali pirates*, 28 september 2008.

¹⁸⁸ Reuters, *UN council allows Somali anti-piracy fight on land*, 16 december 2008.

¹⁸⁹ Radio France Internationale, *French hostages freed by commando force off Somalia*, 16 september 2008.

¹⁹⁰ AFP, *France submits UN draft for anti-piracy action off Somalia*, 19 september 2008.

¹⁹¹ UNSC, *S/RES/1838*, 7 oktober 2008. De MV Faina heeft 33 tanks en een grote hoeveelheid munitie aan boord en werd op 24 september 2008 gekaapt voor de kust van Somalië. Op 5 februari 2009 werd bericht dat de MV Faina na betaling van losgeld is vrijgelaten. Reuters, *Ships held by Somali pirates*, 17 december 2008; Garowe Online, *Ukraine weapons ship freed, pirate kingpin killed*, 5 februari 2009.

2.3 Veiligheidssituatie

2.3.1 Inleiding

De veiligheidssituatie in geheel Somalië, met inbegrip van Somaliland en Puntland, bleef in de verslagperiode slecht¹⁹². Geregeld vonden in de verslagperiode gewelddadigheden plaats. De geweldsincidenten vonden plaats in een context van straffeloosheid en gebrek aan overheidsgezag die gedurende de verslagperiode in grote delen van Somalië heerste.

In de verslagperiode is de effectiviteit van de politie en het justitiële apparaat slecht gebleven.

Traditionele (clan)oudsten zijn in de praktijk verantwoordelijk voor rechtspraak over minder zware misdaden. Hun autoriteit is ondergraven. In combinatie met een gebrek aan overheidsgezag, zorgt dit voor een situatie van straffeloosheid in grote delen van Somalië waar het zwaardere delicten betreft¹⁹³. De rebelligroeperingen die in de verslagperiode grote delen van Zuid- en Centraal-Somalië veroverden, hebben op verschillende plaatsen rechtbanken geïnstalleerd, waar volgens de *sharia*¹⁹⁴ recht wordt gesproken¹⁹⁵. Over het functioneren van dergelijke rechtbanken is in deze verslagperiode niets bekend geworden.

Naast deze straffeloosheid zorgt strijd tussen strijdende partijen voor een slechte veiligheidssituatie in geheel Somalië. Naast de gevechten tussen de voornaamste groeperingen, vonden in de verslagperiode ook clangevechten plaats. Deze gevechten werden op lagere niveaus uitgevochten door (sub)clanmilities die vaak in wisselende allianties opereren en daarom moeilijk in kaart zijn te brengen.

Hoewel geweldsincidenten tussen de strijdende partijen gedurende de verslagperiode voornamelijk in Zuid- en Centraal-Somalië plaatsvonden, heeft het conflict een negatieve invloed op de veiligheidssituatie in geheel Somalië en in de regio.

Naast gevechten tussen de diverse groeperingen vonden in deze verslagperiode ook geregeld gerichte moordaanslagen en ontvoeringen plaats. Deze moordaanslagen en ontvoeringen waren voornamelijk gericht tegen medewerkers van de TFG, de Verenigde Naties, hulpverleners en leden van het maatschappelijk middenveld¹⁹⁶.

---

¹⁹² Zie de in de verslagperiode verschenen rapporten: UNSC, *Monthly forecast september – november*, augustus – oktober 2008 en IASC, *Protection cluster update*, augustus t/m december 2008.

¹⁹³ OHCHR, *Preliminary human rights assessment on Somalia – mission report 19 July – 2 augustus 2008*, augustus 2008.

¹⁹⁴ Voor een beschrijving van de uitoefening van de sharia wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

¹⁹⁵ Garowe Online, *New Islamic Court opened in central Somalia*, 31 augustus 2008; Garowe Online, *Islamic Court declared in Gedo region, curfew in Jowhar*, 23 oktober 2008; Garowe Online, *Under Islamic law, Kismayo calm and safe*, 26 augustus 2008.

¹⁹⁶ Reuters, *Factbox – Violence against aid workers in Somalia*, 20 oktober 2008; OCHA, *Situation report # 42*, 24 oktober 2008; AP, *Unicef Worker Is Killed*, 21 oktober 2008; APA, *Somali FA president escapes assassination attempt*, 11 oktober 2008; Reuters, *Somali gunman assassinates legislator*, 10 september 2008; Amnesty International, *Fatal Insecurity – Attacks on aid workers and human rights defenders in Somalia*, oktober 2008; Human Rights Watch, *World Report 2009*, 14 januari 2009.

Ook personen die ervan verdacht worden voor de TFG, de Verenigde Naties of een hulporganisatie werken, liepen het gevaar vermoord te worden.¹⁹⁷

De veiligheidssituaties in Zuid- en Centraal-Somalië en in Noord-Somalië zullen hieronder apart van elkaar besproken worden.

2.3.2 Zuid- en Centraal-Somalië

De veiligheidssituatie in geheel Zuid- en Centraal-Somalië bleef in de verslagperiode onverminderd slecht. In dit gebied werd gedurende de verslagperiode een conflict uitgevochten tussen regeringstroepen gesteund door Ethiopische troepen enerzijds en een complex geheel van rebellengroeperingen¹⁹⁸ anderzijds die onderling ook strijd leveren. Zoals eerder vermeld, was in de verslagperiode een troepenmacht van de AMISOM als vredesmacht in Mogadishu aanwezig, die geregeld werd aangevallen door rebellengroeperingen en daarmee ook strijd leverde¹⁹⁹. De voornaamste rebellengroeperingen, zoals die zijn beschreven in paragraaf 2.2.2, beschikken over een zekere organisatiestructuur (er zijn trainingskampen, deze rebellengroeperingen hebben toegang tot wapens en beheersen delen van Zuid- en Centraal-Somalië) en voeren aanhoudende en samenhangende gewapende operaties uit jegens de strijdkrachten van de autoriteiten van dit land en jegens elkaar. De voornaamste leiders van deze rebellengroeperingen zijn bekend. Over de bevelstructuur van deze groepen is onvoldoende bekend.

In de verslagperiode vonden in Zuid- en Centraal-Somalië geregeld gevechten tussen de diverse groeperingen plaats, waarbij veel burgerslachtoffers vielen. Bij gevechten tussen juni en september 2008 kwamen volgens schattingen meer dan 800 burgers om het leven²⁰⁰. De hevigste gevechten tijdens deze verslagperiode vonden plaats in Kismayo en Mogadishu, maar ook op andere plekken zoals Baidoa, Afgoye en Belet-Weyne, was sprake van gewelddadigheden. Het is niet mogelijk een volledig overzicht te geven van de veiligheidsincidenten tijdens de verslagperiode. Twee belangrijke gevechten in Zuid- en Centraal-Somalië zullen hieronder echter wel apart worden besproken.

Gevechten in Kismayo

In augustus 2008 heeft Al-Shabaab na enkele dagen van hevige gevechten de strategische zuidelijke havenstad Kismayo veroverd op clanmilities trouw aan ex-krijgsheer en parlementariër Barre Hirale²⁰¹. Bij deze gevechten kwamen ten

---

¹⁹⁷ UNHCR, *Protection Cluster Update*, 1 augustus 2008; Menkhaus, K. (2008) *Somalia: A Country in Peril, a Policy Nightmare*, ENOUGH Strategy Paper, september 2008; Human Rights Watch, *World Report 2009*, 14 januari 2009.

¹⁹⁸ Naar schattingen zijn er in Somalië tussen de 60.000 en 80.000 militieleden actief.

¹⁹⁹ Reuters, *Islamists threaten to shut down Mogadishu airport*, 14 september 2008; Reuters, *Bomb kills another Ugandan peacekeeper in Somalia*, 15 september 2008; Jamestown Foundation, *Terrorism Focus*, Vol 4, No. 34, 24 september 2008; UNOCHA, *Somalia Situation Report #38*, 26 september 2008; BBC News, *Somali bombing kills peacekeeper*, 1 augustus 2008.

²⁰⁰ Reuters, *Nearly 9.500 Somalis die in insurgency – group*, 16 september 2008.

²⁰¹ Garowe Online, *Under Islamic law, Kismayo calm and safe*, 26 augustus 2008; IRIN, *Thousands displaced as insurgents take control of Kismayo*, 25 augustus 2008; Garowe Online, *Uncertainty as Somalia's Kismayo port falls to Islamists*, 23 augustus 2008; Garowe

minste 70 mensen om het leven, raakten honderden mensen gewond en sloegen duizenden families op de vlucht²⁰².

Het is onduidelijk of de veiligheidssituatie in Kismayo na de verovering door Al-Shabaab is verbeterd.

Gevechten in Mogadishu

In september 2008 vonden in Mogadishu de zwaarste gevechten in de verslagperiode plaats²⁰³. Nadat een vliegtuig van de Afrikaanse Unie een verbod negeerde van Al-Shabaab op het gebruik van de luchthaven van Mogadishu, braken er hevige gevechten uit tussen de rebellengroeperingen enerzijds en het leger van de TFG en Ethiopische troepen en AMISOM-troepen anderzijds²⁰⁴. In de dagenlange gevechten vonden ten minste 100 mensen de dood en raakten minstens 300 mensen gewond²⁰⁵. De gevechten zorgden voor een grote stroom ontheemden uit Mogadishu. Schattingen van het aantal ontheemden daags na deze gevechten variëren tussen de 12.000 en 18.500²⁰⁶. In de maand na deze gevechten zijn tussen de 35.000 en 61.000 mensen Mogadishu ontvlucht²⁰⁷.

In de verslagperiode is de veiligheidssituatie in geheel Mogadishu slecht gebleven. In Mogadishu werden gedurende de verslagperiode geregeld in vaak lukrake aanvallen zware wapens als artillerie, mortieren en bermbommen gebruikt, waarbij veel burgerslachtoffers vielen. Ernstige en wijdverspreide schendingen van mensenrechten zorgden ervoor dat de situatie in Mogadishu tijdens de verslagperiode slecht was²⁰⁸.

Gezien het vaak lukrake karakter van de gewelddadigheden in Mogadishu is het niet mogelijk een duidelijk onderscheid te maken in de veiligheidssituaties in diverse wijken in Mogadishu.

2.3.2.1 De controle van de TFG over Zuid- en Centraal-Somalië

De TFG is niet in staat gebleken om de veiligheidssituatie in Zuid- en Centraal-Somalië te verbeteren. Zoals reeds eerder vermeld, is de mate waarin de TFG effectief gezag uitoefent over Zuid- en Centraal-Somalië beperkt. Daarnaast is de

---

Online, *Somalia's Islamists seize Kismayo*, 22 augustus 2008; Weinstein, M., *Somalia's Islamic Courts Reach a Cross-Roads*, 9 september 2008.

²⁰² UNSC, *Monthly forecast september*, 27 augustus 2008; Reuters, *Somali rebels take port city as death toll hits 70*, 22 augustus 2008; BBC News, *Death toll rises in south Somalia*, 22 augustus 2008.

²⁰³ IRIN, *Mogadishu rocked by 'worst shelling yet'*, 23 september 2008; NRC Handelsblad, *Somaliërs massaal op de vlucht na hevige gevechten*, 25 september 2008.

²⁰⁴ Reuters, *Battles rock Mogadishu, Islamists show strength*, 19 september 2008; UNSC, *Monthly forecast oktober*, 29 september 2008.

²⁰⁵ IRIN, *Fighting forces 18,500 to flee Mogadishu*, 29 september 2008.

²⁰⁶ Reuters, *At least 12,000 uprooted by Somali fighting – UNHCR*, 25 september 2008; UNHCR, *Fresh exodus from Mogadishu, thousands still reaching Kenya*, 26 september 2008; IRIN, *Fighting forces 18,500 to flee Mogadishu*, 29 september 2008.

²⁰⁷ UN News Service, *Over 35.000 people driven from Somali capital last month, UN reports*, 23 oktober 2008; IASC, *Protection Cluster Update*, 17 oktober 2008.

²⁰⁸ OHCHR, *Preliminary human rights assessment on Somalia – mission report 19 July – 2 August 2008*, augustus 2008.

TFG intern verdeeld, hetgeen door de IGAD gezien wordt als een belangrijke oorzaak van de slechte veiligheidssituatie in Somalië²⁰⁹. De TFG gaat gebukt onder aanvallen van rebellengroeperingen. Volgens verschillende commentatoren is de TFG in haar bestaan afhankelijk van de aanwezige Ethiopische troepen, die zich op 2 januari 2009 begonnen terug te trekken uit Somalië²¹⁰. De terugtrekking was tegen het eind van dezelfde maand voltooid²¹¹. Milities gelieerd aan Al-Shabaab namen daarop Baidoa in op de TFG, die nu alleen nog fysiek aanwezig is in Mogadishu²¹².

2.3.3 Noord-Somalië

In juli 2008 omschreef de secretaris-generaal van de Verenigde Naties de veiligheidssituatie in heel Somalië, inclusief het noorden, als ‘instabiel’²¹³. In de voorheen als relatief stabiel gekenmerkte gebieden Somaliland en Puntland vonden op 29 oktober 2008 nagenoeg tegelijkertijd vijf zelfmoordaanslagen plaats, waarbij in totaal rond de 40 mensen om het leven kwamen²¹⁴. Deze aanslagen werden gepleegd terwijl in Nairobi een conferentie van de IGAD plaatsvond over de problemen in Somalië. In Somaliland waren het presidentiële paleis, het Ethiopische consulaat en de UNDP compound doelwit, in Puntland kantoren van de Puntland Intelligence Service²¹⁵. Vermoedelijke daders zijn leden van Al-Shabaab. Amerika verdenkt Al-Qaeda ervan Al-Shabaab te hebben geholpen en zodoende medeverantwoordelijk te zijn voor de aanslagen²¹⁶. Het doel van de aanslagen was vermoedelijk Somaliland en Puntland mee te zuigen in de chaos die in Zuid- en Centraal-Somalië heerst en aan te tonen dat de daders overal en op elk moment kunnen toeslaan. Voorts kwam bij ongeregeldheden bij de kiezersregistratie in Somaliland een vrouw om het leven²¹⁷.

2.3.3.1 Somaliland

Afgezien van de bovengenoemde incidenten in Somaliland waren er in de verslagperiode geen berichten bekend over specifieke veiligheidsincidenten in Somaliland. In algemene zin was de veiligheidssituatie in Somaliland minder slecht dan in Centraal- en Zuid-Somalië en Puntland.

2.3.3.2 Puntland

Voor Puntland geldt dat de veiligheidssituatie is verslechterd en de criminaliteit is toegenomen, onder andere omdat dat een deel van het leger van Puntland in Centraal- en Zuid-Somalië en in de grensregio met Somaliland gestationeerd

²⁰⁹ IGAD, *Communiqué of the Extra-ordinary Meeting of the IGAD Council of Ministers*, 29 september 2008.

²¹⁰ E.g. Weinstein, M., *The view from Mogadishu*, 2 november 2008; Prendergast, J., *15 years after black hawk down: Somalia's chance?*, ENOUGH Strategy paper 18, april 2008; Reuters, *Ethiopia begins withdrawal from Somalia*, 2 januari 2009.

²¹¹ Reuters, *Somali says Ethiopia's withdrawal completed*, 26 januari 2009; VOA, *Ethiopia says Somalia troop withdrawal completed*, 25 januari 2009.

²¹² Global Insight, *Islamists take parliament town as Ethiopia completes withdrawal from Somalia*, 27 januari 2009; The New York Times, *Islamists overrun Somalia city as Ethiopians leave*, 27 januari 2009; BBC News, *Islamists seize Somali MP's base*, 26 januari 2009.

²¹³ UNSC, *S/2008/466*, 16 juli 2008.

²¹⁴ IRIN, *Suicide bombers strike Bosasso, Hargeisa, killing dozens*, 29 oktober 2008.

²¹⁵ BBC News, *Deadly car bombs hit Somaliland*, 29 oktober 2008.

²¹⁶ Reuters, *Somali death toll rises to 30, sheikh arrested*, 30 oktober 2008.

²¹⁷ Garowe Online, *Violence erupts in Somaliland, girl killed*, 25 oktober 2008.

was.²¹⁸ In Puntland vond in de verslagperiode een toename van georganiseerde misdaad plaats, hetgeen zich uitte in piraterij²¹⁹, mensensmokkel, valsmunterij en ontvoeringen²²⁰. In Puntland was er in de verslagperiode geen sprake van gewelddadigheden tussen rebelligroeperingen en het leger, zoals in Zuid- en Centraal-Somalië.

2.3.3.3 Sool en Sanaag

In de verslagperiode waren er geen berichten van gevechten tussen Puntland en Somaliland over de betwiste provincies Sool en Sanaag. Wel bleef de dreiging van gevechten onverminderd hoog. Zo waren er in de media berichten dat Puntland aanstuurt op gevechten met Somaliland²²¹.

In het conflict tussen Somaliland en Puntland over de betwiste provincies Sool en Sanaag hebben in de verslagperiode geen aanhoudende en samenhangende militaire operaties plaatsgevonden²²². Wel is er zoals eerder vermeld eenmalig een vijftal aanslagen geweest in zowel Somaliland als Puntland. De aanslagen waren gericht

---

²¹⁸ Bijkomend probleem is de demoralisatie van het leger en de politie van Puntland vanwege de gebrekkige salarisbetalingen. Dit heeft tot stakingen en gewelddadige protesten geleid. Tobias Haggmann en Markus V. Hoehne, *Failed state or failed debate? Multiple Somali political orders within and beyond the nation-state*, Politorbis No 42, 1/2007 (www.eda.admin.ch/politorbis); UN OCHA, *Humanitarian Situation in Somalia*, juli 2007; Dr. Cedric Barnes, *Country Profile – Somalia*, augustus 2007; PINR, *Somalia's President Yusuf Loses His Grip on Power*, 3 oktober 2007; Africa Confidential, *Somalia; Bad History*, Vol. 48, 19 oktober 2007; Marcus V. Hoehne, *Puntland and Somaliland Clashing in Northern Somalia: Who Cuts the Gordian Knot?*, 7 november 2007; UN OCHA, *Somalia Situation Report #1*, 11 januari 2008; SomaliNet, *Unpaid soldiers seize central bank in Puntland*, 27 januari 2008; Garowe Online, *Puntland president criticized for ineffective leadership*, 11 januari 2008; Oxford Analytica, *Somalia: Bombing reveals danger to Puntland stability*, 6 februari 2008; Garowe Online, *Ethiopian Officials Blame Puntland Leader For Insecurity*, 15 februari 2008; EIU, *Country Report Somalia*, februari 2008; United Nations Human Rights Council, *Report of the independent expert appointed by the Secretary-General on the situation of human rights in Somalia*, 17 maart 2008; UNSG, *Report of the Secretary-General on the situation in Somalia*, 14 maart 2008; Garowe Online, *Angry Puntland Troops Leave Somaliland Front*, 2 april 2008; UNHCR, *UNHCR condemns attack on vehicle in Somalia's Puntland region*, 8 april 2008; UNSC, *Report of the Monitoring Group on Somalia pursuant to Security Council resolution 1766 (2007)*, 24 april 2008; Garowe Online, *Puntland Leader Sacks Police Chief*, 27 mei 2008; MSF, *NO CHOICE: Somali and Ethiopian Refugees, Asylum Seekers and Migrants Crossing The Gulf of Aden*, juni 2008; Garowe Online, *Puntland govt unable to pay soldiers' salary: President*, 3 juni 2008; Garowe Online, *Unpaid soldiers set up roadblock in Puntland capital*, 14 juli 2008; UNSG, *Report of the Secretary-General on the situation in Somalia*, 16 juli 2008; UNSC, *S/2008/769*, 10 december 2008.

²¹⁹ Zie ook paragraaf 2.3.5.

²²⁰ IRIN, *New puntland president 'to fight insecurity'*, 8 januari 2009; ICG, *Somalia: to move beyond the failed state*, 23 december 2008; UNSC, *S/2008/769*, 10 december 2008; HRW, *So much to fear*, december 2008; Amnesty International, *Fatal Insecurity – Attacks on aid workers and human rights defenders in Somalia*, oktober 2008; Amnesty International, *Blood at the crossroads: Making the case for a global arms trade treaty*, 17 september 2008; OHCHR, *Preliminary human rights assessment on Somalia – mission report 19 July – 2 August 2008*, augustus 2008.

²²¹ Garowe Online, *Puntland leader 'plans war' with Somaliland ahead of elections*, 28 oktober 2008; Garowe Online, *Puntland govt 'instigating hostilities': Official*, 13 september 2008.

²²² Zoals eerder vermeld in paragraaf 2.3.2 is voorts niet bekend in welke mate de leiders van de vermoedelijke daders van de aanslagen (Al-Shabaab) invloed kunnen uitoefenen over de leden van Al-Shabaab.

jegens de Somalilandse en Puntlandse autoriteiten, Ethiopië en de Verenigde Naties.

2.3.3.4 Toetsing van de vraag of in (delen van) Somalië sprake is van een binnenlands gewapend conflict

De Raad van State hanteert bij uitspraak²²³ van 20 juli 2007 de volgende definitie van een binnenlands gewapend conflict:

“Sprake is van een binnenlands gewapend conflict indien een georganiseerde gewapende groep met een verantwoordelijk bevel in staat is op het grondgebied van een land of een gedeelte daarvan militaire operaties uit te voeren jegens de strijdkrachten van de autoriteiten van dat land. Deze operaties dienen dan aanhoudend en samenhangend van aard te zijn, wil sprake zijn van een gewapend conflict. Ongeregelde heden en spanningen, zoals rellen, leiden niet tot de conclusie dat sprake is van een zodanig conflict.”

In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat volgens de criteria van de Raad van State in Zuid- en Centraal-Somalië sprake is van een binnenlands gewapend conflict.

In Noord-Somalië (Somaliland, Puntland, Sool en Sanaag) is geen sprake van een binnenlands gewapend conflict volgens de criteria van de Raad van State.

2.3.4 **Clanbescherming, criminaliteit en rechtshandhaving**

2.3.4.1 Clanbescherming

Na het wegvallen van de centrale overheid in Somalië en daarmee haar rol in het handhaven van de veiligheid, nam het belang van de clan(familie) in de bescherming van het individu toe. Na het uitbreken van de burgeroorlog zocht een groot aantal ontheemden²²⁴ bescherming in hun traditionele clangebied, dan wel in het gebied van de clan waarmee de eigen groep een patroon/cliënt-relatie kent.²²⁵

De clan (familie) speelt van oudsher een centrale rol in de Somalische samenleving, maar zeker niet op een altijd voorspelbare en statische wijze.

Ten eerste hangt de mate waarin de clan gemobiliseerd wordt af van de situatie. Of een beroep kan worden gedaan op de loyaliteit van de familie, de subclan, de clan of de clanfamilie in een specifieke situatie hangt af van de belangen die op het spel staan van de familie dan wel van de subclan of van nog hogere clanverbanden²²⁶.

Ten tweede kan de clanafstamming van een persoon of groep aangepast worden aan veranderde omstandigheden. Clanafstamming moet namelijk niet gezien worden als een vaststaand genealogisch gegeven, maar kan om praktische redenen

---

²²³ Raad van State, afdeling Bestuursrechtspraak, 200608939/1 (datum uitspraak: 20 juli 2007). Zie ook Raad van State, afdeling Bestuursrechtspraak, 200701108/1 (datum uitspraak: 3 april 2008).

²²⁴ Zie hoofdstuk 4. Ontheemd staat in dit verband eveneens voor IDP en binnenlands ontheemd.
²²⁵ UNDP, *Human Development Report Somalia*, 2001; NRC Global IDP, *Internally displaced Somalis face uncertain future after years of state collapse*, 24 november 2004.

²²⁶ Een Somalisch gezegde luidt: "Ik tegen mijn broer, mijn broer en ik tegen de clan, de clan en ik tegen de wereld"

‘aangepast’ worden. Zowel individuen als groepen kunnen aansluiting zoeken bij een andere clan dan de eigen clan. Indien zij geaccepteerd worden, hebben ze de zogenaamde 'shedad'-status; na verloop van tijd raken ze geïntegreerd in de nieuwe clan en passen ze hun stamboom aan om de nieuwe situatie te weerspiegelen.²²⁷ Ten derde zijn er naast de banden met de eigen, vaderlijke, clan ook banden met de clan van de moeder, de echtgeno(o)t(e) en eventueel de huwelijkspartners van de kinderen. Op deze banden kan veelal in tijd van nood een beroep worden gedaan.

Ten vierde zijn oude tradities aan verandering onderhevig als gevolg van verstedelijking en oorlogsgeweld. In de steden zijn andere netwerken met leden van verschillende clans van belang geworden naast de eigen clan zoals school- en beroepsgenoten, buurtgenoten, zakenpartners en religieuze ideologie²²⁸. Door de oorlog zijn tegenstellingen tussen clans echter ook vaak weer aangescherpt. Bronnen melden dat het clansysteem de afgelopen maanden is verzwakt. Bescherming door clans zou op veel plaatsen in Zuid- en Centraal-Somalië verdwenen zijn en de invloed van clanoudsten zou zijn verminderd of zelfs verdwenen²²⁹. Ook etnische minderheden hebben daardoor verminderd toegang tot de bescherming waar zij van oudsher op konden rekenen²³⁰. Andere bronnen geven aan dat de veiligheidssituatie voor mensen in hun eigen clangebied ten opzichte van andere gebieden relatief goed is.

Specifiek ten aanzien van de Somali clanfamilies Rahanweyn en Digil (die traditioneel in de landbouw actief zijn) geldt dat zij, anders dan de nomadische Somali, eerder georganiseerd zijn op basis van de woonplaats (het dorp) dan op basis van clanafkomst.²³¹

In deze context is het daarom moeilijk algemene uitspraken te doen met betrekking tot de vraag in welke omstandigheden een individu clanbescherming nodig heeft dan wel er op kan rekenen die te verkrijgen.

2.3.4.2 Criminaliteit en rechtshandhaving

Criminaliteit

In geheel Somalië was in de verslagperiode een toename van groepsverkrachtingen te zien²³². Conflicten tussen families, dikwijls over begrenzing van hun land, kunnen hoog oplopen.²³³ Soms leidden dergelijke conflicten tot bloedwraak.²³⁴

In verband met de slechte veiligheidssituatie in Zuid- en Centraal-Somalië, zoals deze beschreven is in paragraaf 2.3, is het moeilijk om informatie te verkrijgen over criminaliteit in deze regio. In algemene zin kan gezegd worden dat in Zuid- en

---

²²⁷ O.a. UNDP, *Human Development Report Somalia*, 2001.

²²⁸ UNDP, *Human Development Report Somalia*, 2001.

²²⁹ OHCHR, *Preliminary Human Rights Assessment on Somalia*, augustus 2008; Human Rights Watch, *World Report 2009*, 14 januari 2009.

²³⁰ OHCHR, *Preliminary Human Rights Assessment on Somalia*, augustus 2008.

²³¹ I.M. Lewis, *Peoples in the Horn of Africa*, 1994.

²³² OHCHR, *Preliminary Human Rights Assessment on Somalia*, augustus 2008.

²³³ Somalië kent geen kadaster, waar landeigendom wordt geregistreerd. Om de vele conflicten over landeigendom te beperken, helpt UNDP Somaliland om een kadaster op te zetten.

²³⁴ Bloedwraak wordt in Somalië niet als een criminele daad beschouwd, omdat op basis van lokaal recht en de tradities bloedwraak gerechtvaardigd is.

Centraal-Somalië een cultuur van straffeloosheid heerst, wat criminaliteit in de hand werkt²³⁵.

Voor heel Somalië geldt dat achtergestelde groepen zoals etnische minderheden en ontheemden een hoger risico lopen slachtoffer van criminaliteit worden dan andere groepen. Bovendien krijgen zij minder vaak genoegdoening dan andere groepen, in de zin van schadeloosstelling en bestraffing van de dader.²³⁶

Er waren in de verslagperiode voor zover bekend geen berichten over criminaliteit in Somaliland. In Puntland vonden ook in deze verslagperiode veelvuldig criminele activiteiten zoals ontvoeringen, berovingen en piraterij plaats²³⁷. In de verslagperiode is weinig bekend over criminaliteit in Sool en Sanaag.

Traditionele rechtshandhaving

Het systeem van handhaving van recht en orde in Centraal- en Zuid-Somalië is gebaseerd op een combinatie van traditioneel recht en *sharia*.²³⁸ De traditionele rechtshandhaving in Somalië heeft ervoor gezorgd dat het wegvallen van de centrale structuren niet heeft geleid tot een volledige ineenstorting van het systeem van handhaving van recht en openbare orde.²³⁹ De grote sociale controle in combinatie met het systeem van compensatieregelingen (de *diya*) hebben een duidelijke preventieve werking.

Deze traditionele vorm van rechtshandhaving is naar zijn aard minder effectief wanneer het slachtoffer lid van een etnische minderheid is, dan wel van een kleine, slecht bewapende clan. Vooral ontheemden die zich buiten hun clangebied bevinden en onbewapende minderheden, zoals leden van een etnische groep van Bantu-afkomst, vormen hierdoor een doelwit voor criminelen.²⁴⁰

---

²³⁵ OHCHR, *Preliminary Human Rights Assessment on Somalia*, augustus 2008; zie ook de IASC, *Protection Cluster Updates* die in de verslagperiode zijn uitgekomen.

²³⁶ Dr. Andre Le Sage, *Stateless Justice in Somalia; Formal and Informal Rule of Law Initiatives*, juli 2005; Joakim Gundel, *The predicament of the 'Oday'*, november 2006; U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008; Minority Rights Group International, *State of the World's Minority's 2008*, 11 maart 2008; United Nations Human Rights Council, *Report of the independent expert appointed by the Secretary-General on the situation of human rights in Somalia*, 17 maart 2008; Mixed Migration Task Force Somalia, *Addressing Mixed Migration across the Gulf of Aden; A Strategy paper (draft)*, maart 2008.

²³⁷ OHCHR, *Preliminary Human Rights Assessment on Somalia*, augustus 2008; zie ook de IASC, *Protection Cluster Updates* die in de verslagperiode zijn uitgekomen. Voor een beschrijving van de piraterij, zie paragraaf 2.3.5.

²³⁸ Dr. Andre Le Sage, *Stateless Justice in Somalia; Formal and Informal Rule of Law Initiatives*, juli 2005; Joakim Gundel, *The predicament of the 'Oday'*, november 2006.

²³⁹ O.a. Ken Menkhaus, *Somalia: Situation and trend analysis*, 20 september 2004; SACB, *Human Status Report Somalia*, maart 2005; Ken Menkhaus, *Somalia: State collapse and the threat of terrorism*, maart 2004.

²⁴⁰ Dr. Andre Le Sage, *Stateless Justice in Somalia; Formal and Informal Rule of Law Initiatives*, juli 2005; Joakim Gundel, *The predicament of the 'Oday'*, november 2006; Dr. Cedric Barnes, *Country Profile – Somalia*, augustus 2007; U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008; Minority Rights Group International, *State of the World's Minority's 2008*, 11 maart 2008; United Nations Human Rights Council, *Report of the independent expert appointed by the Secretary-General on the situation of human rights in Somalia*, 17 maart 2008; Mixed Migration Task Force Somalia, *Addressing Mixed Migration across the Gulf of Aden; A Strategy paper (draft)*, maart 2008.

Dit betekent niet dat een clan een crimineel uit eigen gelederen onder alle omstandigheden zal beschermen enkel vanwege het feit dat hij bij de clan hoort. Ernstige misdrijven als moord²⁴¹ vormen een dusdanig grote inbreuk op de traditionele normen en waarden van de gemeenschap, dat de clan in veel gevallen zelf ook bestraffing van de dader wenselijk zal achten.²⁴² Voor dergelijke misdaden kan een clanlid ook door de gemeenschap worden verstoten (een van de ergst mogelijke sancties in de Somalische context).

Het is onduidelijk in welke mate de traditionele rechtshandhaving thans gebruikt wordt in geheel Somalië. Rechtshandhaving door de staat, zoals uitgevoerd door de politie, wordt hieronder beschreven.

Politie

In het algemeen geldt dat de politie slecht getraind is en nauwelijks over uitrusting beschikt. Corruptie is binnen de politie alom aanwezig.²⁴³ De TFG politie wordt niet regelmatig betaald, wat ervoor zorgt dat veel politieagenten hun inkomen verwerven uit criminele activiteiten. Ook deserteren politieagenten. De TFG politie is gefragmenteerd en niet onafhankelijk maar loyaal aan clans of individuen binnen de TFG of daarbuiten²⁴⁴.

De salarissen van de door het United Nations Development Program (UNDP) getrainde politieagenten worden betaald via UNDP. Deze betaling is echter in december 2007 opgeschort nadat er onregelmatigheden waren geconstateerd. UNDP en donoren, waarvan de Europese Commissie (EC) de belangrijkste is, wilden verzekerd zijn van gedegen documentatie en verificatie voordat men de betalingen wilde hervatten. In 2008 zijn er door UNDP geen betalingen gedaan aan de door UNDP getrainde politie. Gevreesd wordt dat wanneer de agenten niet betaald worden, zij gemakkelijk gerekruteerd kunnen worden door rebelligroeperingen. Van de 2775 politieagenten die door de UNDP getraind zijn, is naar schatting nog circa 60% operationeel²⁴⁵.

Ethiopië heeft ook circa 17.000 personen getraind die dienst doen als Somali veiligheidspersoneel. Hiervan is niet duidelijk hoeveel personen politieagenten zijn en hoeveel er militair zijn. Ethiopië schat dat tachtig procent van dit totaal is gedeserteerd met meeneming van wapens²⁴⁶.

In de verslagperiode was sprake van gewelddadig optreden door de politie in Somaliland en Puntland.²⁴⁷ Ook meldde een bron dat misbruik door politieagenten in Somaliland zelden onderzocht werd.²⁴⁸

---

²⁴¹ Bedoeld wordt moord om andere redenen dan bloedwraak.

²⁴² In Somaliland, Puntland en Sool en Sanaag zijn de traditionele normen en waarden nog grotendeels intact. Dit in tegenstelling tot de rest van Somalië, waar deze onder druk staat.

²⁴³ UK Home Office, *Somalia*, oktober 2005 en U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008; OHCHR, *Preliminary Human Rights Assessment on Somalia*, augustus 2008.

²⁴⁴ OHCHR, *Preliminary Human Rights Assessment on Somalia*, augustus 2008; Menkhaus, K., *Somalia: A Country in Peril, A Policy Nightmare*, ENOUGH Strategy Paper, september 2008.

²⁴⁵ UNSC. *S/2008/709*, 17 november 2008.

²⁴⁶ UNSC, *S/2008/769*, 10 december 2008.

²⁴⁷ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008; United Nations Human Rights Council, *Report of the independent expert*

Als gevolg van het wapenembargo van 1992 is het in principe niet toegestaan uniformen of andere uitrusting te leveren voor politieagenten in Somalië (met uitzondering van de UNDP-ROLS gegradueerden in Somaliland). Mede hierdoor beschikt slechts een klein deel van de politie over uniformen, waardoor agenten niet altijd goed herkenbaar zijn²⁴⁹. In zowel Somaliland als Puntland is het overigens voor burgers verboden in het openbaar wapens te dragen (hoewel veel Somaliërs wel degelijk wapens bezitten).

Volgens verschillende bronnen laat de effectiviteit van de politie in Somaliland en in het bijzonder Puntland te wensen over.²⁵⁰ In veel gevallen grijpt de politie niet meteen in, maar probeert in eerste instantie een oplossing te vinden via de traditionele mechanismen, eventueel samen met clanoudsten en andere gemeenschapsleiders. In elke stad zijn doorgaans leden van alle belangrijke clans vertegenwoordigd in het politieapparaat, naast enkele leden van etnische minderheden. In Somaliland en Puntland is een aantal vrouwen werkzaam bij de politie, doorgaans in administratieve functies. In Hargeisa (Somaliland) hebben twee politiebureaus speciale *desks* voor vrouwen en kinderen. Clanaffiliatie kan de effectiviteit van de politie verder beperken doordat deze zich via clanlijnen verdeelt en zodoende niet meer als onafhankelijke derde kan ingrijpen.

De regering van Puntland was volgens verschillende bronnen gedurende de verslagperiode steeds minder in staat om de rechtsorde te handhaven,²⁵¹ onder andere omdat dat een deel van haar leger tijdens de verslagperiode in Centraal- en Zuid-Somalië gestationeerd was. Daarnaast hebben politieagenten in Puntland geregeld hun werk neergelegd omdat ze slecht of niet betaald werden.²⁵²

Verder zouden politieagenten in Bosasso ontheemden zonder reden arresteren om ze vervolgens geld te vragen voor hun vrijlating. Voorts is melding gemaakt van verkrachting en mishandeling van ontheemden door politieagenten in Bosasso.²⁵³

Zie voorts paragraaf 3.3 betreffende rechtsgang en detentie.

---

appointed by the Secretary-General on the situation of human rights in Somalia, 17 maart 2008; IASC, *Protection Cluster Update*, 7 november 2008.

²⁴⁸ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

²⁴⁹ OHCHR, *Preliminary Human Rights Assessment on Somalia*, augustus 2008; Menkhaus, K., *Somalia: A Country in Peril, A Policy Nightmare*, ENOUGH Strategy Paper, september 2008.

²⁵⁰ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008; United Nations Human Rights Council, *Report of the independent expert appointed by the Secretary-General on the situation of human rights in Somalia*, 17 maart 2008; Mixed Migration Task Force Somalia, *Addressing Mixed Migration across the Gulf of Aden; A Strategy paper (draft)*, maart 2008; UNSG, *Report of the Secretary-General on the situation in Somalia*, 16 juli 2008.

²⁵¹ O.a. United Nations Human Rights Council, *Report of the independent expert appointed by the Secretary-General on the situation of human rights in Somalia*, 17 maart 2008; UNSG, *Report of the Secretary-General on the situation in Somalia*, 16 juli 2008.

²⁵² U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

²⁵³ Mixed Migration Task Force, *Addressing Mixed Migration across the Gulf of Aden; A Strategy Paper (draft)*, maart 2008.

2.3.5 Wapenhandel en kapingen

Wapenhandel

Met betrekking tot de wapenhandel concludeerde de *monitoring group* van de Verenigde Naties, die toeziet op de naleving van het wapenembargo tegen Somalië, in haar laatste rapport dat schending hiervan nog steeds op grote schaal voorkomt. In dit rapport wees de *monitoring group* onder meer op de onbedoelde, negatieve effecten²⁵⁴ van externe steun aan de veiligheidssector in Somalië, waaronder het *Rule of Law and Security Programme* van UNDP²⁵⁵.

Kapingen

De wateren voor de Somalische kust werden in de verslagperiode geïnclassificeerd als de wateren met de meeste activiteit van piraten ter wereld²⁵⁶. De piraten voor de kust van Somalië werden in de verslagperiode gewelddadiger, gebruikten zwaardere wapens en breidden hun bereik uit door het gebruik van zogeheten ‘mother ships’. In augustus en september 2008 was er een piek in de piraterij voor de kust van Somalië²⁵⁷. In 2008 vonden er in totaal 120 aanvallen door piraten op schepen voor de kust van Somalië plaats, 35 schepen werden gekaapt²⁵⁸. De Verenigde Naties riepen haar lidstaten op om actie te ondernemen tegen de piraten²⁵⁹. De piraterij voor de kust in Somalië brengt de internationale handel in gevaar, voedt de oorlog in Somalië en bemoeilijkt de humanitaire hulp voor Somalië²⁶⁰.

Zoals vermeld in paragraaf 2.2.5.1, riep de VN-Veiligheidsraad middels resolutie 1838 begin oktober op tot actie tegen de piraterij voor de kust van Somalië²⁶¹. Nederland heeft gehoor gegeven aan deze oproep en stuurde in oktober 2008 de Hr. Ms. De Ruyter, in navolging van Hr. Ms. Evertsen eerder in het jaar, om transporten van het World Food Program (WFP) te beschermen²⁶². Tot dat moment voerde Canada deze missie uit. Ook de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) gaf gehoor aan de oproep door vier schepen te sturen naar de Somalische wateren om de transporten van het WFP te begeleiden²⁶³. Deze NAVO missie duurde acht weken tot halverwege december²⁶⁴. Begin december begon een missie van de Europese Unie die bestaat uit het begeleiden van hulpransporten en het uitvoeren van anti-piraterij taken. Nederland zal vanaf half augustus tot en met half december 2009 met een fregat aan deze missie deelnemen²⁶⁵. Naast de schepen die

---

²⁵⁴ Zo zijn door externe steun wapens, materieel een getrainde soldaten ter beschikking gekomen van rebelligroeperingen. UNSC, *S/2008/769*, 10 december 2008.

²⁵⁵ UNSC, *Anatomy of a sanctions regime*, Security council Special research Report No. 4, 16 september 2008; UNSC, *S/2008/769*, 10 december 2008.

²⁵⁶ United Press International, *Somali waters rank no.1 for piracy*, 23 oktober 2008.

²⁵⁷ EIU, *Country Report Somalia*, november 2008.

²⁵⁸ Website International Maritime Organization, geraadpleegd op 6 januari 2009.

²⁵⁹ UNSC, *S/RES/1838*, 7 oktober 2008.

²⁶⁰ Middleton, R. *Piracy in Somalia, Threatening global trade, feeding local wars*, Chatham house briefing paper oktober 2008.

²⁶¹ UNSC, *S/RES/1838 (2008)*, 7 oktober 2008.

²⁶² Ministerie van Defensie, *Nederlands fregat naar Somalië tegen piraterij*, 10 oktober 2008.

²⁶³ Reuters, *NATO ships head to join anti-piracy operations*, 15 oktober 2008; ‘Successful completion of NATO mission Operation Allied Provider.’ Website NAVO, geraadpleegd op 16 december 2008.

²⁶⁴ Website NAVO, geraadpleegd op 16 december 2008.

²⁶⁵ AFP, *EU launches first navy mission, in pirate infested seas*, 7 december 2008.

bij deze missie betrokken zijn, voeren schepen van tal van andere landen, zoals China, de Verenigde Staten en Rusland, anti-piraterij missies uit in de regio²⁶⁶.

2.3.6 Humanitaire omstandigheden

In de verslagperiode zijn de humanitaire omstandigheden in geheel Somalië verslechterd. In de eerste zes maanden van 2008 steeg het aantal mensen dat afhankelijk is van noodhulp met 77% van 1.83 miljoen naar 3.25 miljoen. In het grootste gedeelte van Zuid- en Centraal-Somalië lijdt meer dan 15% van de bevolking aan acute ondervoeding. Ook in Noord-Somalië is de voedselsituatie verslechterd. Oorzaken van de verslechterde humanitaire situatie in Somalië zijn de voortdurende slechte veiligheidssituatie, aanhoudende droogte, hoge voedsel prijzen en overstroming²⁶⁷. De huidige financiële crisis heeft voorts een negatief effect op de toch al zwakke Somalische economie²⁶⁸. Als gevolg van de sterk verslechterde humanitaire omstandigheden zijn in de verslagperiode veel mensen op de vlucht geslagen²⁶⁹.

De humanitaire hulporganisaties worden belemmerd in het uitvoeren van hun taken. Zoals eerder vermeld zijn hulpverleners dikwijls het doelwit van gerichte moordaanslagen en ontvoering²⁷⁰. Zo werd het hoofd van een weeshuis in Afgoye vermoord omdat hij demonstraties tegen de aanvallen op hulpverleners had georganiseerd²⁷¹. Naast de dreiging die uitging van de rebellengroeperingen in Somalië²⁷² bestaat er voor hulpverleners ook een dreiging van milities van de TFG²⁷³. Zuid- en Centraal-Somalië is bijna geheel ontoegankelijk voor internationale staf van hulporganisaties. De toegang tot het gebied is door de veiligheidssituatie en de slechte conditie van de wegen beperkt²⁷⁴.

---

²⁶⁶ Reuters, *Russian destroyer heads for Somali waters*, 21 oktober 2008; Der Spiegel, *EU authorized to sink pirate ships*, 15 december 2008; De Volkskrant, *Ook China stuurt marine naar Somalië*, 18 december 2008.

²⁶⁷ FSAU, *Press release*, 26 augustus 2008; Reuter AlertNet, *Statement by 52 non-governmental organizations working in Somalia on the rapidly deteriorating humanitarian crisis in the country*, 6 oktober 2008; UNSC, *S/2008/466*, 16 juli 2008; UNSC, *S/2008/709*, 17 november 2008.

²⁶⁸ EIU, *Quarterly Country Report Somalia*, november 2008.

²⁶⁹ UNOCHA, *Monthly cluster report september 2008*, oktober 2008; UNOCHA, *Monthly cluster report augustus 2008*, september 2008.

²⁷⁰ Zie paragraaf 2.3.1.

²⁷¹ Amnesty International, *Fatal Insecurity – Attacks on aid workers and human rights defenders in Somalia*, oktober 2008.

²⁷² CARE, *Direct threat to CARE by militant group puts at risk delivery of aid for 1 million people*, 3 oktober 2008.

²⁷³ Menkhaus, K. (2008) *Somalia: A Country in Peril, a Policy Nightmare*, ENOUGH Strategy Paper, september 2008; Amnesty International, *Fatal Insecurity – Attacks on aid workers and human rights defenders in Somalia*, oktober 2008.

²⁷⁴ Reuter AlertNet, *Statement by 52 non-governmental organizations working in Somalia on the rapidly deteriorating humanitarian crisis in the country*, 6 oktober 2008; UNOCHA, *Monthly cluster report september 2008*, oktober 2008.

3 **Mensenrechten**²⁷⁵

Het is moeilijk gedetailleerde informatie en cijfers over de situatie van de mensenrechten te krijgen. Dit geldt met name, door de slechte veiligheidssituatie, voor Centraal- en Zuid-Somalië. In algemene zin kan gesteld worden dat de mensenrechtensituatie in Somalië in de verslagperiode onverminderd slecht is. Alle groeperingen in het conflict maken zich schuldig aan schendingen van mensenrechten door zonder aanzien des persoons burgers aan te vallen en zware wapens en geïmproviseerde explosieven te gebruiken in dicht bevolkte gebieden²⁷⁶.

3.1 **Juridische context**

3.1.1 **Verdragen en protocollen**²⁷⁷

Somalië is partij bij de volgende mensenrechtenverdragen:

- De vier Geneefse Verdragen uit 1949 betreffende krijgsgevangenen, strijdkrachten ter land en ter zee en burgers in oorlogstijd (allen voor Somalië in 1963 in werking getreden. Somalië heeft de drie additionele protocollen niet ondertekend);
- Het Vluchtelingenverdrag van Genève en het bijbehorende Protocol van New York (respectievelijk voor Somalië in werking getreden in 1979 en 1978);
- Het Internationale Verdrag inzake de Uitbanning van Alle Vormen van Rassendiscriminatie (CERD, in 1975 voor Somalië in werking getreden);
- Het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (CESCR, in 1990 voor Somalië in werking getreden);
- Het Internationaal Verdrag tegen Foltering en Andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing (CAT, in 1990 voor Somalië in werking getreden. Somalië heeft het bijbehorende protocol niet ondertekend).

Somalië heeft het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (ICCPR) in 1990 geratificeerd. Het verdrag is echter nog niet voor Somalië in werking getreden. Somalië heeft tevens het bijbehorende eerste facultatieve protocol geratificeerd, dat in 1990 wel voor Somalië in werking is getreden.

Hoewel Somalië het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en het bij dit verdrag behorende protocol met betrekking tot de Inzet van Kinderen in Gewapend Conflict heeft ondertekend in respectievelijk 2002 en 2005, zijn deze nog niet geratificeerd. Somalië heeft het tweede bijbehorende protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie niet ondertekend.

Somalië heeft het Verdrag inzake de Uitbanning van Alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen niet ondertekend.

---

²⁷⁵ Er is over de mensenrechten in de Noord-Somalische provincies Sool en Sanaag geen specifieke informatie bekend.

²⁷⁶ UNSC, *S/2008/709*, 17 november 2008; Human Rights Watch, *So much to fear*, december 2008; Human Rights Watch, *World Report 2009*, 14 januari 2009.

²⁷⁷ OHCHR, *Preliminary Human Rights Assessment on Somalia*, augustus 2008; Website OHCHR, geraadpleegd 21 november 2008; Website Ministerie van Buitenlandse Zaken, geraadpleegd op 5 januari 2009.

3.1.2 Nationale wetgeving

Sinds het uiteenvallen van de Somalische staat in 1991 worden de grondwet, de overige nationale wetgeving en internationale verdragen niet nageleefd. Verschillende gemeenschappen in Somalië passen thans verschillende regels toe. Deze regels berusten op traditioneel recht, gewoonterecht, de *sharia*, de wetgeving uit de periode van onafhankelijkheid vóór Siad Barre²⁷⁸ of die uit de periode Barre²⁷⁹, of een combinatie van deze systemen.²⁸⁰ Over het algemeen is in die gebieden waar het lokaal bestuur sterker is (zoals in Somaliland), de rechtsgang beter geïnstitutionaliseerd. Dit laat onverlet dat ook in Somaliland de kwaliteit van de rechtsgang zwak is.²⁸¹

De grondwet van Somaliland (mei 2001), het handvest van Puntland (augustus 1998) en de TFC (februari 2004) maken melding van de rechten en de plichten van de burgers evenals van onafhankelijke rechtspraak gebaseerd op de *sharia*.²⁸² Formeel moeten deze bepalingen burgers beschermen tegen schending van mensenrechten. Ze bieden kaders voor precisering in lagere wetgeving. Tot uitwerking hiervan is het echter niet gekomen.

3.2 Toezicht

3.2.1 Nationaal

In Zuid- en Centraal-Somalië bestaat een mensenrechtencommissie, maar deze is nagenoeg niet operationeel.

In Somaliland is een onafhankelijke nationale mensenrechtencommissie in november 2007 bij wet ingesteld.

In art. 71 lid 2 van de TFC (2004) staat vermeld: *The 1960 Somalia Constitution and other national laws shall apply in respect of all matters not covered and not inconsistent with this charter.*

²⁷⁹ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia* 2007, 11 maart 2008.

²⁸⁰ De eerste Somalische wetten na de onafhankelijkheid werden opgesteld met behulp van VN-deskundigen uit verschillende landen (Egypte, Pakistan, India en Italië), met als resultaat dat het Somalische recht een mengsel vormde van verschillende systemen (UNDP, *Human Development Report Somalia* 2001). Er waren in die tijd (1960) geen shariagerechtshoven, en de rechterlijke macht was grotendeels onafhankelijk. Vóór en in de eerste jaren na de onafhankelijkheid nam de invloed van het traditionele clansysteem van conflictoplossing (*diya*) af. In de latere jaren van Barre werd, met de afname van het vertrouwen in het moderne juridische systeem en de wederopleving van het clandenken, het traditionele systeem weer in toenemende mate toegepast. Ook de toepassing van het shariarecht kwam op. Tegen deze complexe achtergrond hebben vele Somaliërs weinig vertrouwen in moderne rechtspraak. De naleving van de wetten wordt in de meeste gebieden tot op zekere hoogte afgedwongen door de clanoudsten, de clanmilities, en/of de shariamilities. US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia* 2007, 11 maart 2008.

²⁸¹ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia* 2007, 11 maart 2008.

²⁸² Ibid.

In Somalië is een aantal lokale ngo's actief, waaronder mensenrechtenorganisaties. Deze opereren vaak onder angst en grote onzekerheid.²⁸³

3.2.2 Internationaal

Internationaal toezicht uit hoofde van de verdragen waarbij dit land partij is, wordt bemoeilijkt door het feit dat de TFG slechts beperkt gezag kan uitoefenen over Somalië. De overgangsregering heeft sinds de ondertekening van de verschillende verdragen niet aan haar verdragsrechtelijke rapportageverplichting voldaan. Een onafhankelijke deskundige voor Somalië rapporteert jaarlijks aan de mensenrechtencommissie van de Verenigde Naties. Sinds mei 2008 wordt deze functie bekleed door Samsul Bari²⁸⁴.

Met betrekking tot Somalië zijn diverse VN-organisaties in de regio actief, waaronder het Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten (OHCHR) en UNDP, evenals het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) en internationale ngo's. De meest recente missie die door OHCHR werd ondernomen met betrekking tot Somalië vond plaats van 22 november tot en met 2 december 2008 en beperkte zich wegens de slechte veiligheidssituatie tot bezoeken aan Djibouti, Kenia en Jemen. UNDP en ICRC hebben om dezelfde reden geen internationale staf meer in Zuid- en Centraal-Somalië²⁸⁵. De slechte veiligheidssituatie in Somalië bemoeilijkt het werk van internationale ngo's, soms in die mate dat zij zich fysiek hebben moeten terugtrekken uit Somalië²⁸⁶.

3.3 Naleving en schendingen

Hieronder wordt - voor zover mogelijk - de naleving en schending van een aantal klassieke grondrechten in de verschillende delen van Somalië behandeld.

3.3.1 Vrijheid van meningsuiting (inclusief persvrijheid)

De TFC stelt dat de TFG in Somalië persvrijheid en de vrijheid van meningsuiting garandeert (art. 20). Ook de grondwet van Somaliland voorziet in persvrijheid en de vrijheid van meningsuiting. Het handvest van Puntland voorziet in persvrijheid zolang de wet niet wordt overtreden²⁸⁷.

In de praktijk is de vrijheid van meningsuiting en persvrijheid in Somalië slechts beperkt aanwezig. Zo staat Somalië op de 153^e plaats van de 173 plaatsen op de lijst van de 'Worldwide Press Freedom Ranking 2008'.²⁸⁸

In Somaliland is de persvrijheid beperkt²⁸⁹. In 2007 werd een wet aangenomen die schadelijk zou zijn voor de onafhankelijke media in Somaliland²⁹⁰. In de aanloop

²⁸³ Zie paragraaf 2.3.6.

²⁸⁴ Website OHCHR Somalia, geraadpleegd op 21 november 2008.

²⁸⁵ ICRC, *Operational Update*, 14 november 2008.

²⁸⁶ Amnesty International, *Fatal Insecurity – Attacks on aid workers and human rights defenders in Somalia*, oktober 2008.

²⁸⁷ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia 2007*, 11 maart 2008.

²⁸⁸ Reporters without Borders, *Worldwide Press Freedom Ranking*, 2008.

²⁸⁹ Reporters Without Borders, *2008 Annual Report*, 2008.

naar de verkiezingen werd de persvrijheid verder ingeperkt²⁹¹. De persvrijheid en de vrijheid van meningsuiting werden door de Puntlandse autoriteiten niet gerespecteerd²⁹².

3.3.1.1 Radio, televisie en geschreven pers

Aangezien in Somalië minder dan 20% van de bevolking kan lezen en schrijven, is de orale traditie sterk ontwikkeld. Nieuws wordt doorverteld, waardoor berichten zich bij afwezigheid van de media over grote gebieden snel verspreiden. Onder andere in de vele qat²⁹³-cafés verzamelen zich dagelijks mannen om de meest uiteenlopende onderwerpen te bespreken.

Slechts een klein deel van de bevolking bezit een radio en een nog geringer aantal heeft een televisietoestel. Waar een radio of TV aanwezig is, komen veel familieleden, vrienden en buurtbewoners langs om mee te luisteren en/of te kijken. De radio is nog steeds het belangrijkste medium voor massacommunicatie.

Sinds enkele jaren heeft ook het internet zijn intrede gedaan in Somalië, waartoe de Somalische bevolking toegang heeft zonder beperkingen opgelegd door de overheid. Wel wordt het gebruik van internet in Mogadishu door rebelligroeperingen gemonitord²⁹⁴. In veel Somalische steden zijn internetcafés geopend.

Zuid- en Centraal-Somalië

In Mogadishu zouden in 2007 acht FM radiostations operationeel zijn en een korte golf zender. Ook bestond er een radiostation in Zuid-Somalië bestuurd door lokale zakenlieden, evenals enkele kleine FM radio stations die elders in Zuid- en Centraal-Somalië uitzenden²⁹⁵. De BBC zendt dagelijks een radioprogramma uit in de Somalische taal.²⁹⁶

De geschreven pers bestaat voornamelijk uit kleine kranten met een beperkte oplage, die in de grotere steden verschijnen. Deze kranten zijn vaak onderdeel van

---

²⁹⁰ Somaliland Times, *A Joint-Press Statement issued by Somaliland's leading independent newspapers: Jamhuuriya, Ogaal, Haatuf, Geeska Africa and Saxansaxo*, 16 november 2007.

²⁹¹ Freedom House, *Freedom in the world 2008 – Somaliland [Somalia]*, 2 juli 2008.

²⁹² US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia 2007*, 11 maart 2008.

²⁹³ Qat zijn bladeren en takjes van de plant *Catha Edulis* Forsk. Het kauwen van Qat heeft een stimulerende werking en is erg populair in Somalië. Website Trimbos instituut, geraadpleegd op 11 december 2008.

²⁹⁴ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia 2007*, 11 maart 2008.

²⁹⁵ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia 2007*, 11 maart 2008. BBC News maakt melding van de volgende radiostations in Mogadishu: 'Radio Mogadishu', 'Radio HornAfrik', 'Radio Shabelle', 'Radio Banaadir', 'Holy Koran Radio' en 'Radio Simba'. TV zenders zijn: 'Somali Telemedia Network' en 'HornAfrik TV'. Website BBC News, geraadpleegd op 19 februari 2009.

²⁹⁶ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia 2007*, 11 maart 2008.

een van de groeperingen in het conflict. Enkele publiceren kritiek op prominente figuren.²⁹⁷

Noord-Somalië

In Somaliland bestaat de geschreven pers uit zowel onafhankelijke kranten alsook publicaties in handen van de overheid.²⁹⁸ Kranten en tijdschriften hebben vanwege de distributieproblemen naar afgelegen gebieden een beperkte oplage.

Er bestaat in Somaliland één radiozender, 'Radio Hargeisa'. Deze is eigendom van de overheid. Hoewel het in principe toegestaan is een particuliere radiozender op te richten, heeft het ministerie van Informatie tot nu toe elke aanvraag voor een vergunning afgewezen. Het argument was dan steeds dat particuliere zenders mogelijk ingezet zouden kunnen worden ten behoeve van clanpropaganda.

Televisieprogramma's worden door een drietal zenders uitgezonden in Somaliland²⁹⁹.

In Puntland worden op dit moment geen kranten gepubliceerd. Er bestaan enkele private radiozenders³⁰⁰. De radiozender 'Radio Galkayo' is volgens de BBC een overheidszender, volgens *Reporters Without Borders* is het station privaat³⁰¹. Er bestaat één private televisiezender in Puntland³⁰².

3.3.1.2 Vervolg van journalisten

In geheel Somalië waren journalisten gedurende de verslagperiode het slachtoffer van moord, ontvoering, gevangenisstraffen zonder aanklacht en aanvallen op persoon en bezit³⁰³.

Journalisten werden bedreigd door zowel de TFG als de rebellengroeperingen. Bedreigingen van Somalische journalisten door Somalische groeperingen vonden ook plaats in Kenia. Als gevolg hiervan zijn veel journalisten Somalië ontvlucht en

---

²⁹⁷ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia* 2007, 11 maart 2008. BBC News maakt melding van de volgende kranten in Mogadishu: 'Qaran', 'Xog-Ogaal', 'Codga-Xoriyadda' en 'Ayaamaha'. Website BBC News, geraadpleegd op 19 februari 2009.

²⁹⁸ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia* 2007, 11 maart 2008. BBC News maakt melding van de volgende kranten in Somaliland: 'Jamhuuriya', 'Mandeeq' en 'Somaliland Times'. Website BBC News, geraadpleegd op 19 februari 2009.

²⁹⁹ TV-zenders zijn: Hargeisa TV, Hargeisa Cable TV en Somaliland national TV. (US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia* 2007, 11 maart 2008). BBC News maakt melding van slechts één TV zender in Somaliland; 'Somaliland National TV'. Website BBC News, geraadpleegd op 19 februari 2009.

³⁰⁰ Somali Broadcasting Company (SBC) Radio, Radio Midnimo en Radio Garowe. Website BBC News, geraadpleegd op 11 december 2008. Ook Radio Daljir zendt uit vanuit Puntland. *Reporters Without Borders, Radio Daljir's regional director released after being held overnight*, 19 augustus 2008.

³⁰¹ *Reporters Without Borders, Galkayo-based radio station back on the air, director released*, 19 november 2008.

³⁰² SBC. Website BBC News, geraadpleegd op 19 februari 2009.

³⁰³ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia* 2007, 11 maart 2008.

passen degenen die achter zijn gebleven zelfcensuur toe³⁰⁴. *Reporters without Borders* noemt Somalië in haar jaarrapport van 2008 ‘Afrika’s meest dodelijke land voor journalisten’³⁰⁵.

3.3.2 Vrijheid van vereniging en vergadering

Zuid- en Centraal-Somalië

Volgens de TFC mogen Somaliërs in alle vrijheid bij elkaar komen, vakbonden oprichten en demonstreren (art.19). Een verbod op demonstraties, alsmede de slechte veiligheidssituatie, beperken dit recht in de praktijk³⁰⁶.

De TFC stelt verder dat de TFG de oprichting van politieke partijen zal aanmoedigen (art. 21). Partijen met militaire beginselen zijn echter verboden en ook partijen die uitsluitend langs clanlijnen zijn samengesteld, zijn niet toegestaan. Ook wordt in de TFC een aanzet gegeven voor een kieswet.³⁰⁷

Artikel 22 lid 3 van de TFC bepaalt dat alle geregistreerde ngo’s binnen de federale republiek Somalië ongehinderd hun activiteiten kunnen ontplooiën. In de praktijk kunnen mensen die met bepaalde ngo’s worden geassocieerd echter gevaar lopen.³⁰⁸

Noord-Somalië

De grondwet van Somaliland voorziet in de vrijheid van vereniging en vergadering. Sinds juni 2000 is er een wet die de vorming van politieke partijen toestaat. Er bestaat echter wetgeving die de vrijheid van vereniging en vergadering beperkt. Zo beperkt wetgeving het aantal politieke partijen tot drie³⁰⁹. Sinds de verkiezingen van april 2003 zijn politieke demonstraties verboden.³¹⁰ Voorts is sinds voorjaar 2004 het recht om vreedzaam te demonstreren ook in de praktijk ingeperkt.³¹¹ In juli 2004 vaardigde de Somalilandse regering een verbod uit op bijeenkomsten van ongeregistreerde maatschappelijke organisaties.³¹² In Puntland zijn politieke partijen nog altijd niet toegestaan.³¹³ Mensen mogen wel bij elkaar komen en over

---

³⁰⁴ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia* 2007, 11 maart 2008; Freedomhouse, *Freedom in the World – Somalia*, 2008; OHCHR, *Preliminary Human Rights Assessment on Somalia*, augustus 2008.

³⁰⁵ RSF, *Somalia – Annual Report 2008*, 2008.

³⁰⁶ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia* 2007, 11 maart 2008.

³⁰⁷ Somali National Reconciliation Conference, *The Transitional Federal Charter of the Somali Republic*, 19 februari 2004.

³⁰⁸ Zie paragraaf 2.3.6.

³⁰⁹ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia* 2007, 11 maart 2008.

³¹⁰ US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices*, 8 maart 2006.

³¹¹ Ken Menkhaus, *Somalia, Situation and Trend Analysis* van 20 september 2004; US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia* 2007, 11 maart 2008.

³¹² Ken Menkhaus, *Somalia, Situation and Trend Analysis* van 20 september 2004. Volgens SACB: *Draft Human Status Report Somalia*, maart 2005, betreft het verbod alle bijeenkomsten die georganiseerd zijn door maatschappelijke organisaties met het doel zaken die Somaliland betreffen te bespreken.

³¹³ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia* 2007, 11 maart 2008.

politiek praten. Het is onbekend of oppositionele bewegingen verboden zijn in Puntland.

3.3.3 Vrijheid van godsdienst

Er is een sterke sociale druk om de islamitische tradities na te leven. In Somalië bestaat een kleine, onopvallende christelijke gemeenschap. Mensen die openlijk verklaren geen moslim te zijn kunnen worden lastig gevallen³¹⁴.

In de verslagperiode waren er berichten dat mensen door rebellen uit naam van de islam werden gedood omdat zij televisie keken of tabak gebruikten. Ook werden mensen geschoren door islamitische rebellen wanneer de kapsels te ‘westers’ waren. Daarnaast werd eind september 2008 door rebellen een kerk in Kismayo vernietigd en werd er voor in de plaats een moskee gebouwd³¹⁵.

Zuid- en Centraal-Somalië

Artikel 8 van de TFC bepaalt dat de islam de nationale godsdienst is en dat wetgeving gebaseerd is op de *sharia*. Daarnaast is bekeken naar een religie anders dan de islam verboden. Er wordt niet toegezien op de naleving van wetten en regels die de vrijheid van godsdienst garanderen.

Noord-Somalië

De autoriteiten van Puntland, Somaliland en een aantal lokale autoriteiten hebben bepaald dat de islam de officiële religie is. In Puntland is alleen de Shafii stroming van de soennitische islam door de autoriteiten toegestaan. De veiligheidsdiensten van Puntland houden religieuze activiteiten nauwlettend in de gaten.

Zowel in Somaliland als in Puntland dienen religieuze scholen en plekken van verering een vergunning aan te vragen bij het ministerie van Geloofszaken. In Puntland werd deze toestemming routinematig verstrekt. Over de situatie in Somaliland is dienaangaande niets bekend.

Zowel wetgeving in Somaliland en Puntland als de lokale tradities verbieden zending voor alle geloven, behalve voor de islam. Ook verbiedt de grondwet van Somaliland en het handvest van Puntland bekeken tot een andere religie dan de islam en de formatie van politieke partijen op basis van religie³¹⁶.

3.3.4 Bewegingsvrijheid

Binnen Somalië wordt de bewegingsvrijheid niet ingeperkt door regelgeving. Volgens de TFC en het handvest van Puntland staat het eenieder vrij om in Somalië te gaan en staan waar hij of zij wil.³¹⁷ Over de wetgeving in Somaliland aangaande de vrijheid van beweging is niets bekend. In de praktijk legt de veiligheidssituatie voor iedereen beperkingen op.

---

³¹⁴ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia 2007*, 11 maart 2008.

³¹⁵ BBC News, *Islamists destroy church*, 30 september 2008.

³¹⁶ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia 2007*, 11 maart 2008.

³¹⁷ Ibid.

Zuid- en Centraal-Somalië

In Centraal- en Zuid-Somalië was reizen gedurende de verslagperiode risicovol, met name in de buurt van steden of locaties waar strijd werd geleverd. Ook kregen reizigers in de verslagperiode te maken met wegversperringen die zowel door rebellengroeperingen als door de TFG werden bemand³¹⁸. De lokaties en aantallen van deze wegversperringen zijn moeilijk vast te stellen en wisselen voortdurend. Naast het feit dat reizigers vaak hoge bedragen moesten betalen om een wegversperring te passeren, hebben zich gevallen voorgedaan van verkrachting, mishandeling en moord bij de wegversperringen³¹⁹. Reizigers hebben bovendien te kampen met bandieten³²⁰. Ook zijn grote gedeelten van Somalië onveilig door mijnen en explosieven³²¹.

Noord-Somalië

In Somaliland en Puntland konden Somaliërs gedurende de verslagperiode normaal gesproken veilig reizen. Op sommige wegen bevonden zich echter wel door milities bemande posten waar de reiziger voor gebruik van de weg moet betalen.³²² In de door Puntland en Somaliland betwiste gebieden in Noord-Somalië (Sool en Sanaag) was reizen wel risicovol.

3.3.4.1 Reisdocumenten

Door het wegvallen van een centrale overheid in 1991 is er geen internationaal erkende instantie meer die Somalische paspoorten uitgeeft of de geldigheidsduur ervan verlengt. Reisdocumenten die doorgaan voor Somalische paspoorten zijn in Somalië en in de buurlanden op de markten te koop. Een Somalisch paspoort kost ongeveer USD 25 op de markt³²³.

Het komt geregeld voor dat Somaliërs paspoorten weten te verwerven van de buurlanden Kenia, Ethiopië, Jemen en Djibouti door zich uit te geven voor staatsburgers van die landen. Dit is mogelijk omdat aldaar onvoldoende mechanismen³²⁴ aanwezig zijn om Somali uit Somalië te onderscheiden van etnische Somali die van oudsher in die landen wonen.

Op 11 oktober 2006 kondigde de TFG aan een nieuw type Somalisch paspoort te zullen invoeren. Tijdens de persconferentie werd geen voorbeeld van het paspoort getoond. Het nieuwe paspoort zou technologisch bestand zijn tegen duplicatie³²⁵. Het document kost USD 100,- in Somalië en USD 150,- buiten Somalië³²⁶. Het is

---

³¹⁸ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia* 2007, 11 maart 2008.

³¹⁹ US Department of State, Somalia, *Country Reports on Human Rights Somalia* 2007, 11 maart 2008.

³²⁰ Amnesty International, *Routinely Targeted: Attacks on Civilians in Somalia*, 8 mei 2008.

³²¹ Landmine Monitor, *Report*, 21 november 2008.

³²² US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2006*, 6 maart 2007.

³²³ Ten tijde van de Haj kost een paspoort, als gevolg van de toegenomen vraag, ongeveer USD 100.

³²⁴ Met mechanismen wordt bijvoorbeeld bedoeld: betrouwbare bevolkingsregistratie of herkenningstechnieken.

³²⁵ Immigration and Refugee Board of Canada, *Somalia: Passports and other documentation that could assist with identification*, 7 mei 2007.

³²⁶ EIU, *Country Report: Somalia*, augustus 2007.

onduidelijk in hoeverre het nieuwe paspoort te verkrijgen is. Enkele bronnen gaven aan dat men eenvoudig op de zwarte markt aan het paspoort kan komen, aangezien er geen controle is op de uitgifte ervan. Aan de andere kant zou het moeilijk zijn om een nieuw paspoort te bemachtigen omdat de prijs hoog is en er slechts weinig plaatsen zijn waar het verkocht wordt³²⁷.

In september 2008 werd het gebruik van het oude paspoort van Somalië verboden door president Yusuf³²⁸. In de verslagperiode waren er desalniettemin drie typen paspoorten in omloop in Somalië: een nieuw Somalisch, een oud Somalisch en een Somalilands paspoort. Er zijn berichten dat Kenia beide Somalische paspoorten accepteert maar niet de Somalilandse. Een bron gaf aan dat Kenia geen visa verstrekt aan houders van een oud Somalisch paspoort.

Somaliland

Omdat Somaliland internationaal niet wordt erkend, worden de paspoorten die door Somalilandse autoriteiten zijn afgegeven door de meeste landen niet als reisdocument geaccepteerd. Somalilandse paspoorten worden wel door Ethiopië, geaccepteerd. De meeste Somalilanders reizen dan ook met een Somalisch paspoort. De Somalilandse autoriteiten hebben aangegeven met deze praktijk in te stemmen.

3.3.5 Rechtsgang

In Somalië (inclusief Puntland en Somaliland) is het rechtssysteem corrupt. Het is mogelijk om tegen betaling mensen uit de gevangenis te halen en in de gevangenis te krijgen. Nadat een gevangene is vrijgekocht, kan desbetreffende persoon nog wel met traditionele rechtspraak van clanoudsten te maken krijgen.

In geheel Somalië, inclusief Somaliland en Puntland, wordt de meerderheid van de ontstane geschillen en misdrijven door clanoudsten afgehandeld.³²⁹ De invloed van clanoudsten en hun vermogen recht te spreken is echter tanende. In Somalië heerst thans een cultuur van straffeloosheid³³⁰. Daarnaast moet worden aangetekend dat etnische minderheden en ontheemden vaak niet binnen het traditionele systeem vallen. Dit betekent dat leden van andere clans in principe geen genoegdoening aan hen hoeven te betalen. Het recht op onafhankelijke vertegenwoordiging bestaat niet in de traditionele of *sharia*-rechtssystemen³³¹.

De rechtsgang in geheel Somalië wordt –met name in Somaliland en Puntland– behalve door corruptie tevens gehinderd door beïnvloeding door de autoriteiten. Bovendien wordt de rechtszekerheid beperkt door het ontbreken van een coherent rechtssysteem; rechters hanteren een combinatie van traditioneel recht, wetgeving

---

³²⁷ EIU, *Country Report: Somalia*, augustus 2007.

³²⁸ Hiiraan Online, *Somali Government to stop usage of old passport*, 21 september 2008.

³²⁹ OHCHR, *Preliminary Human Rights Assessment on Somalia*, augustus 2008; Website OHCHR, geraadpleegd 21 november 2008; US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

³³⁰ OHCHR, *Preliminary Human Rights Assessment on Somalia*, augustus 2008; Website OHCHR, geraadpleegd 21 november 2008.

³³¹ Ibid.

van voor en na het uitbreken van de burgeroorlog en de *sharia*. Er is dus geen sprake van eenduidige toepassing van het recht³³².

Zuid- en Centraal-Somalië

Volgens de TFC heeft eenieder recht op een eerlijk proces. In de praktijk bestaat er in Zuid- en Centraal-Somalië echter geen rechtsstaat waarbinnen een beklagde dit recht kan uitoefenen³³³.

De TFC voorziet verder in een hoge gerechtscommissie, een hooggerechtshof, een hof van beroep en een hof van eerste getuigenis. In de praktijk bestaan deze instanties niet³³⁴.

Zoals aangegeven in paragraaf 2.3 hebben de rebellengroeperingen die in de verslagperiode grote delen van Zuid- en Centraal-Somalië bezet hielden, op verschillende plaatsen rechtbanken geïnstalleerd, waar volgens een strenge interpretatie van de *sharia* recht wordt gesproken³³⁵. In paragraaf 3.3.3 werd al aangegeven dat er in de verslagperiode berichten waren dat mensen door rebellen uit naam van de islam werden gedood omdat zij TV keken of tabak gebruikten. Ook werden mensen geschoren door islamitische rebellen wanneer hun kapsels te ‘westers’ waren en werden mensen publiekelijk afgeranseld³³⁶. Voorts werd in de verslagperiode een meisje van 13 jaar oud geëxecuteerd door middel van steniging. Ze was door een aantal mannen van overspel beschuldigd nadat zij haar hadden verkracht³³⁷. In de verslagperiode werd ook een politicus in Kismayo geëxecuteerd omdat hij zijn geloof had verraden door met Ethiopische troepen samen te werken³³⁸.

Noord-Somalië

De grondwet van Somaliland en het handvest van Puntland voorzien in een onafhankelijk rechtswezen. In de praktijk is het rechtswezen echter niet onafhankelijk. In Somaliland en Puntland wordt het recht op vertegenwoordiging door een raadsman en het recht op beroep in het algemeen gerespecteerd³³⁹.

De enige delen van Somalië waar de rechterlijke macht enigszins functioneert, zijn Somaliland en Puntland. Ook in deze regio's is de rechtsgang echter gebrekkig, onder andere als gevolg van corruptie, gebrekkige infrastructuur en tekort aan goed opgeleide rechters en rechtbankpersoneel.

---

³³² OHCHR, *Preliminary Human Rights Assessment on Somalia*, augustus 2008; Website OHCHR, geraadpleegd 21 november 2008; US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

³³³ US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

³³⁴ Ibid.

³³⁵ Garowe Online, *New Islamic Court opened in central Somalia*, 31 augustus 2008; Garowe Online, *Islamic Court declared in Gedo region, curfew in Jowhar*, 23 oktober 2008; Garowe Online, *Under Islamic law, Kismayo calm and safe*, 26 augustus 2008.

³³⁶ BBC News, *Stoning victim begged for mercy*, 4 november 2008.

³³⁷ UNHCHR, *killing of human rights defenders continue in Somalia, warns UN expert*, 5 november 2008; BBC News, *Stoning victim begged for mercy*, 4 november 2008.

³³⁸ BBC News, *Somali executed for 'aposty'*, 16 januari 2009.

³³⁹ US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

3.3.6 Arrestaties en detenties

In geheel Somalië kwamen gedurende de verslagperiode willekeurige arrestaties en detenties door diverse facties voor³⁴⁰. Arrestaties vonden geregeld op hardhandige wijze plaats, ook politiek gemotiveerde arrestaties kwamen voor. In afwachting van een proces werden gedetineerden soms voor lange tijd zonder aanklacht gevangen gehouden³⁴¹.

Tussen december 2006 en januari 2007 werden circa 150 personen, die ervan verdacht werden deel uit te maken van een rebellengroepering, door lokale autoriteiten en Ethiopische troepen in Somalië gevangen genomen³⁴². Keniaanse autoriteiten arresteerden ook vluchtelingen uit Somalië die ervan verdacht werden deel uit te maken van een rebellengroepering. Begin 2007 leverde Kenia 90 personen uit aan Ethiopië wegens vermeende contacten met rebellengroeperingen in Somalië of Ethiopië. Zij werden lange tijd zonder aanklacht of proces gevangen gehouden. Een aantal van hen is ondertussen vrijgelaten. Van anderen is onbekend waar ze zich op dit moment bevinden³⁴³.

De omstandigheden in gevangenissen zijn in alle regio's slecht. De gevangenissen zijn overvol en hebben slechte sanitaire voorzieningen. Gevangenen hebben een gebrek aan toegang tot medische hulp en er is te weinig voedsel en schoon water beschikbaar³⁴⁴. In Mogadishu bestaan geïmproviseerde detentiecentra³⁴⁵. In het Baarista Hisbiga-gebouw in zuidelijk Mogadishu bevindt zich eveneens een ondergrondse gevangenis waar de TFG in de verslagperiode gevangenen opsloot³⁴⁶.

Zuid- en Centraal-Somalië

Er is in Somalië geen speciaal jeugdstrafrecht. Jongeren zitten samen met volwassenen in de cel. Er zijn berichten van ouders die hun kinderen om disciplinaire redenen laten opsluiten in de gevangenis. Deze kinderen worden dan met volwassenen vastgezet.³⁴⁷

Vrouwen worden vrijwel nooit gearresteerd of gedetineerd. Mocht dit wel het geval zijn, dan worden vrouwen in geen geval samen met mannen in een cel ondergebracht. Er zijn geen vrouwengevangenissen. In het uitzonderlijke geval dat

---

³⁴⁰ US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Human Rights Watch, *World Report 2009*, 14 januari 2009.

³⁴¹ US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

³⁴² US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Human Rights Watch, *Why Am I Still Here? – The 2007 Horn of Africa renditions and the fait of those still missing*, oktober 2008.

³⁴³ US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Human Rights Watch, *Why Am I Still Here? – The 2007 Horn of Africa renditions and the fait of those still missing*, oktober 2008.

³⁴⁴ US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Human Rights Watch, *So much to fear*, december 2008.

³⁴⁵ US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

³⁴⁶ Human Rights Watch, *So much to fear*, december 2008; Human Rights Watch, *World Report 2009*, 14 januari 2009.

³⁴⁷ US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

een vrouw gedetineerd wordt, gebeurt dit in de cel van een politiebureau. Bij arrestatie van een vrouw wordt in principe gebruik gemaakt van vrouwelijke politiemedewerkers. Van de 2775 TFG-politieagenten die door de UNDP zijn getraind is 10% vrouw.

Noord-Somalië

Eind augustus 2008 werd de ‘Juvenile Justice Law’ door de Somalilandse autoriteiten bekrachtigd. Deze wet is erop gericht de rechten van kinderen in de rechtsgang te beschermen. Als gevolg van deze bekrachtiging werden eind oktober 104 kinderen vrijgelaten uit Somalilandse gevangenissen³⁴⁸.

In Somaliland is de hoofdgevangenis in Hargeisa overbevolkt. Deze gevangenis huisvest meer dan 700 gevangenen, terwijl deze berekend is op slechts 150 personen.³⁴⁹ In december 2008 zal in zowel Hargeisa (Somaliland) als Gardo (Puntland) een nieuwe gevangenis worden geopend. Deze gevangenissen zijn het resultaat van samenwerking tussen UNDP en de Somalilandse en Puntlandse autoriteiten³⁵⁰. Een zogenaamde ‘Prisons Conditions Management Committee’³⁵¹ heeft in 2006 vijf van de elf gevangenissen bezocht.³⁵² Het rapport van het bezoek is nog steeds niet beschikbaar.

3.3.7 Mishandeling en foltering

Volgens de TFC is marteling verboden. De TFG, milities gelieerd aan de TFG en clan milities in het hele land martelden echter gevangenen in de verslagperiode³⁵³. Het handvest van Puntland verbiedt marteling, tenzij de *sharia*-rechtbank conform de *sharia* hiertoe opdracht geeft. Het handvest verbiedt marteling in lijn met het Internationaal Verdrag tegen Foltering en Andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing. Er zijn echter berichten dat de Somalilandse en Puntlandse autoriteiten zich gedurende de verslagperiode schuldig hebben gemaakt aan foltering van leden van milities en burgers³⁵⁴.

In de verslagperiode waren er berichten van op basis van *sharia* opgelegde zweepslagen. In de verslagperiode werd bericht dat krachtens de *sharia* de hand van een dief werd afgehakt³⁵⁵.

---

³⁴⁸ UNICEF, *Somaliland launches new Juvenile law*, 9 oktober 2008; UNDP, *104 children released from prison in Somaliland*, 24 oktober 2008.

³⁴⁹ US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

³⁵⁰ UNDP, *New model prisons in Somaliland and Puntland*, 23 oktober 2008.

³⁵¹ Dit comité werd door UNDP samengesteld en bestaat uit artsen, overheidsfunctionarissen en vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld.

³⁵² US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

³⁵³ US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Human Rights Watch, *So much to fear*, december 2008; Human Rights Watch, *World Report 2009*, 14 januari 2009.

³⁵⁴ US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

³⁵⁵ AP, *Somalia Islamist cut off thief's hand*, 28 januari 2009; Trouw, *Sharia in Somalië: dief hand afgehakt*, 29 januari 2009.

3.3.8 Verdwijningen

Ontvoeringen worden veelal met financiële motieven uitgevoerd. Meestal gaat het daarbij om het losgeld. Veel ontvoeringen vinden plaats in het zuiden van Somalië en in Puntland. Ook vormt piraterij een steeds belangrijker oorzaak van gijzelingen³⁵⁶. Voornamelijk humanitaire hulpverleners, internationale staf, mensenrechtenactivisten en journalisten zijn het doelwit van ontvoering. Sinds het begin van 2008 zijn negentien lokale en internationale humanitaire hulpverleners ontvoerd, waarvan tien nog vastzitten³⁵⁷.

Soms hebben ontvoeringen te maken met clangeschillen of worden ontvoeringen gepleegd om politieke doelen te bereiken. Er zijn geen berichten bekend over politiek gemotiveerde verdwijningen in Somalië. Eventuele gevallen kunnen evenwel gemakkelijk verborgen worden gehouden³⁵⁸.

3.3.9 Buitengerechtelijke executies en moorden

Zoals beschreven in paragraaf 2.3, hebben gewapende conflicten tussen diverse groeperingen in de verslagperiode wederom veel slachtoffers geëist. In de verslagperiode zijn berichten bekend van buitengerechtelijke executies.³⁵⁹

In de verslagperiode werd voorts een aantal keer melding gemaakt van gerichte moordaanslagen. Zie hiervoor 2.3 Veiligheidssituatie van dit ambtsbericht. Daarnaast vonden in de verslagperiode moorden plaats uit verschillende motieven zoals wraak of roof³⁶⁰.

3.3.10 Doodstraf

Zuid- en Centraal-Somalië

Het traditionele recht kent de doodstraf voor moord als de familie of de clan van het slachtoffer niet tot overeenstemming komt met de familie of de clan van de dader over de compensatieregeling (*diya*). De doodstraf wordt door plaatselijke autoriteiten in Centraal- en Zuid-Somalië uitgesproken en ook uitgevoerd.³⁶¹ Ook de *sharia*-hoven kennen de doodstraf (bijvoorbeeld steniging in geval van overspel). Zoals aangegeven in paragraaf 3.3.5 werd deze straf uitgevoerd toen een meisje van 13 jaar oud door haar verkrachters werd aangeklaagd wegens overspel.

Noord-Somalië

De wet in Somaliland kent de doodstraf voor moord. De voltrekking ervan wordt evenwel doorgaans afgewend door betaling van compensatie. In 2007 zouden drie

---

³⁵⁶ US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; UNSC, *S/2008/709*, 17 november 2008. Zie voor piraterij paragraaf 2.3.5 'Kapingen'

³⁵⁷ UNSC, *S/2008/709*, 17 november 2008.

³⁵⁸ US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

³⁵⁹ US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Garowe Online, *Islamists execute militia commander in Kismayo*, 13 oktober 2008; BBC News, *Somali executed for 'apostasy'*, 16 januari 2009. Zie ook paragraaf 3.3.5.

³⁶⁰ Zie de in de verslagperiode verschenen rapporten: UNSC, *Monthly forecast september – november*, augustus – oktober 2008 en IASC, *Protection cluster update*, augustus t/m december 2008.

³⁶¹ UK Home Office, *Somalia country report*, 3 oktober 2008.

mensen ter dood gebracht zijn.³⁶² Ook in Puntland bestaat de mogelijkheid van de doodstraf, uitsluitend voor moord.

3.4 Positie van specifieke groepen³⁶³

3.4.1 Etnische minderheden

Zoals vermeld in paragraaf 2.1.1 bestaat er naast de overheersende, Somalische nomadische cultuur een verscheidenheid aan groepen met een daarvan afwijkende cultuur, zoals de landbouwende Somali clanfamilies en de niet-Somali minderheden. Het is niet exact bekend om welk percentage van de bevolking het gaat. Schattingen variëren tussen 22%³⁶⁴ en 30% van de bevolking.³⁶⁵

De van de landbouw levende Somali clanfamilies Rahanweyn en Digil worden door de nomadische Somali clanfamilies als minder 'nobel' beschouwd. De status van de niet-Somali minderheden, die naar schatting 15% van de Somalische bevolking uitmaken, is lager.³⁶⁶ Bantustammen vormen de grootste niet-Somali minderheden. Daarnaast bestaan er de Benadiri, Bajuni en de beroepskaste Gaboye (Midgan, Tumul en Yibir)³⁶⁷.

De niet-Somali minderheden kennen geen clanstructuur dan wel een clanstructuur die veel minder uitgesproken is dan die van de nomadische Somali clanfamilies. Om die reden worden de etnische minderheden ook wel 'clanlozen' genoemd. Traditioneel vallen deze minderheden buiten de Somali clanstructuur, waardoor zij geen bescherming genieten, tenzij een Somali clan heeft toegezegd hen te beschermen. Verschillende vormen van affiliatie en integratie van etnische minderheden met Somali clans komen voor, en kunnen leiden tot bescherming van de etnische minderheid door de clan.³⁶⁸ Huwelijken van Somali met leden van etnische minderheidsgroepen zijn traditioneel niet toegestaan (ofschoon er in de praktijk wel voorbeelden van bekend zijn).³⁶⁹

---

³⁶² Amnesty International, *International report 2008*, 28 mei 2008.

³⁶³ Gezien de slechte veiligheidssituatie in Somalië is deze paragraaf niet in dezelfde mate van detail geactualiseerd als in voorgaande algemene ambtsberichten Somalië. Het is niet na te gaan in hoeverre de informatie die in het voorgaande algemeen ambtsbericht Somalië vermeld staat aangaande dit onderwerp nog geldig is.

³⁶⁴ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

³⁶⁵ Human Rights Council, *Situation of Human Rights in Somalia, report of the independent expert*, 13 september 2006.

³⁶⁶ CIA, *World Factbook 2008*, 20 november 2008 (www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook, geraadpleegd op 25 november 2008).

³⁶⁷ UK Home Office, *Somalia country report*, 3 oktober 2008; U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

³⁶⁸ Zo kunnen personen uit een etnische minderheid dezelfde herkomst claimen als een Somali clan. Joakim Gundel, *The predicament of the 'Oday'*, november 2006.

³⁶⁹ Human Rights Council, *Situation of Human Rights in Somalia, report of the independent expert*, 13 september 2006; BBC News, *Marrying across Somalia's caste lines*, 12 december 2006; U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

Vele leden van de etnische minderheidsgroepen in het zuiden zijn in de loop van de burgeroorlog gevlucht, met name naar Kenia en westerse landen, maar ook naar Somaliland en Puntland.

In het algemeen hebben de etnische minderheden zwaar te lijden onder de gewapende conflicten. Zij zijn gemakkelijke slachtoffers van roof, verkrachting, plundering en moord door leden van meerderheidsclans.³⁷⁰ Zoals ook al eerder aangegeven is in de verslagperiode de clanstructuur in Somalië verder onder druk komen te staan. Dit zorgt ervoor dat etnische minderheden ook de traditionele bescherming vaker moeten ontberen³⁷¹.

Het TFP telt 31 leden die tot een etnische groep van Bantu-afkomst behoren, waaronder de vicevoorzitter van het parlement; de TFG telt er vier. In het parlement en de regering van Somaliland nemen geen leden van etnische minderheden plaats.³⁷² Over de deelname van etnische minderheden in Puntland is geen informatie bekend.

3.4.2 Specifieke clans

Over een aantal groepen bleek in het verleden onduidelijkheid te bestaan, onder meer in die zin dat niet duidelijk was of zij tot de etnische minderheden dan wel tot de Somali clan(familie)s moesten worden gerekend, en, in dat laatste geval, tot welke clan(familie). Het betreft hier de Galgale, Shekhal, Ajuraan, Galadi en Jaji. Ook voor deze clans geldt dat, gezien de onduidelijkheid omtrent de huidige rol van het clansysteem in Somalië, niet valt vast te stellen in hoeverre hun traditionele positie nog geldt en of zij kunnen rekenen op bescherming van andere clans.

3.4.3 Vrouwen

Somali vrouwen hebben van oudsher een ondergeschikte positie. Polygamie komt voor. Vrouwen kunnen bezittingen erven, maar slechts de helft van waar de man recht op heeft. Bij de traditionele compensatieregeling (*diya*) moet iemand die een vrouw heeft gedood de helft minder aan compensatie betalen aan de familie dan iemand die een man heeft gedood³⁷³.

De TFC verbiedt discriminatie op grond van sekse. Daarnaast schrijft de TFC voor dat twaalf procent van de zetels in het parlement voor vrouwen is gereserveerd³⁷⁴. Volgens de grondwet van Somaliland zijn vrouwen gelijk aan mannen zolang dit niet in tegenspraak is met de *sharia*.

---

³⁷⁰ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008; Minority Rights Group International, *State of the World's Minority's 2008*, 11 maart 2008; United Nations Human Rights Council, *Report of the independent expert appointed by the Secretary-General on the situation of human rights in Somalia*, 17 maart 2008; OHCHR, *Preliminary human rights assessment on Somalia – mission report 19 July – 2 August 2008*, augustus 2008.

³⁷¹ OHCHR, *Preliminary human rights assessment on Somalia – mission report 19 July – 2 August 2008*, augustus 2008.

³⁷² LandInfo, *Security and human rights conditions in southern Somalia*, november 2007; U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

³⁷³ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

³⁷⁴ Transitional Federal Charter of the Somali Republic, februari 2004, Nairobi.

In de praktijk worden vrouwen gediscrimineerd en vindt er geweld tegen vrouwen plaats. In plaats van de voorgeschreven 33 zetels, worden slechts 23 zetels in het overgangsparlement door vrouwen ingenomen³⁷⁵. Vrouwen hebben onevenredig te lijden onder de instabiliteit in Somalië³⁷⁶.

Vrouwen hebben sinds de ineenstorting van de staat een grotere economische rol op zich genomen.³⁷⁷ Somalië kent vrouwengroepen in Mogadishu, Bosasso en Hargeisa, die zich inzetten voor de rechten van vrouwen. Waarnemers signaleerden in de verslagperiode enige verbetering in de politieke participatie van vrouwen en vrouwengroepen³⁷⁸.

3.4.3.1 Alleenstaande vrouwen

Somalië kent sinds het uitbreken van de burgeroorlog een groot aantal alleenstaande vrouwen, ofwel omdat de vrouw is gescheiden (of verlaten), ofwel omdat de man is omgekomen, is gevlucht of elders werk heeft gezocht. Als gevolg van de burgeroorlog is het aantal gezinnen waar een alleenstaande vrouw aan het hoofd staat, sterk gegroeid.

De positie van alleenstaande vrouwen is slechter dan die van vrouwen in het algemeen omdat zij bescherming van hun man ontberen. Wel kunnen alleenstaande vrouwen bescherming krijgen van hun clan. Voor alleenstaande vrouwen van een minderheidsclan is dit ook mogelijk, hoewel minderheidsclans in het algemeen zwakker zijn dan andere clans.

Zoals eerder aangegeven is de mogelijkheid tot clanbescherming in de verslagperiode echter afgenomen of zelfs verdwenen.

3.4.3.2 Huiselijk geweld en verkrachting

Huiselijk geweld, met name tegen vrouwen en meisjes, blijft een groot probleem. Er bestaat in Somalië geen wetgeving die over huiselijk geweld gaat.³⁷⁹

Verkrachting is in de Somalische wetgeving verboden. Verkrachting binnen het huwelijk is echter niet strafbaar.³⁸⁰

Mishandeling en verkrachting van vrouwen komen geregeld voor, voornamelijk door militieleden, maar ook door politie en in interclan conflicten³⁸¹. Met name

---

³⁷⁵ UNSC, *Report of the SG on the situation in Somalia*, S/2005/642, 11 oktober 2005 en US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

³⁷⁶ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

³⁷⁷ UNDP, *Human Development Report Somalia* 2001.

³⁷⁸ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

³⁷⁹ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008; OHCHR, *Preliminary human rights assessment on Somalia – mission report 19 July – 2 August 2008*, augustus 2008.

³⁸⁰ US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights Practices 2006*, 6 maart 2007.

³⁸¹ Ken Menkhaus, *Somalia: State collapse and the threat of terrorism* (maart 2004); Human Rights Council, *Situation of Human Rights in Somalia, report of the independent expert*, 13 september 2006 en US Department of State, *Somalia Country Report on Human Rights*

vrouwen en meisjes in nederzettingen van ontheemden worden vaak het slachtoffer van verkrachting. Ontheemde vrouwen en meisjes die bij een clan behoren die een minderheid is in het gebied waar ze wonen, lopen in het bijzonder het risico verkracht te worden. Ontheemden zijn tijdens hun vlucht ook kwetsbaar voor verkrachting en mishandeling³⁸².

Van seksueel misbruik wordt vrijwel nooit aangifte gedaan en straffeloosheid is wijdverspreid³⁸³. Traditioneel wordt een verkrachting namelijk ‘afgehandeld’ doordat de familie van het slachtoffer genoegdoening (*diyya*) van de familie van de dader eist. Doorgaans wordt dan een regeling overeengekomen waarbij de familie van de dader een boete (in geld of bijvoorbeeld kamelen) aan de familie van het slachtoffer betaalt.³⁸⁴ Het komt ook voor dat de familie van het slachtoffer eist dat de dader met haar trouwt.³⁸⁵ Dikwijls probeert een vrouw haar verkrachting geheim te houden wegens de schande en stigmatisering die het voor haar (en haar familie) zal meebrengen.³⁸⁶ Daarnaast komt het in het kader van bloedwraak voor dat een verkrachter wordt vermoord door de clan waartoe het slachtoffer behoort. Traditionele mechanismen staan echter onder druk³⁸⁷.

Zoals ook vermeld in paragraaf 2.3.4.2, was in de verslagperiode in geheel Somalië een toename in groepsverkrachtingen te zien³⁸⁸. In Somaliland vonden deze groepsverkrachtingen veelal plaats in de armere wijken. De slachtoffers worden willekeurig gekozen: jonge meisjes ongeacht hun achtergrond kunnen het slachtoffer worden. Ook terugkeerders en ontheemden zijn vaak het slachtoffer.³⁸⁹

3.4.3.3 Genitale verminking bij vrouwen (vrouwenbesnijdenis)

Het is niet bekend of FGM formeel verboden is in Zuid- en Centraal-Somalië. In de grondwet van Somaliland is een verbod op genitale verminking, zogeheten *female genital mutilation* (FGM), inbegrepen in het verbod op schadelijke traditionele praktijken, terwijl in Puntland een expliciet verbod op FGM is opgenomen in de wetgeving.³⁹⁰ Het verbod wordt in beide regio's echter niet effectief

---

Practices 2006, 6 maart 2007; U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

³⁸² U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008; OHCHR, *Preliminary human rights assessment on Somalia – mission report 19 July – 2 August 2008*, augustus 2008; UNSC, *S/2008/352*, 30 mei 2008; Human Rights Watch, *World Report 2009*, 14 januari 2009.

³⁸³ UNSG, *Report on children and armed conflict in Somalia*, *S/2007/259*, 7 mei 2007; U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

³⁸⁴ UNSG, *Report on children and armed conflict in Somalia*, *S/2007/259*, 7 mei 2007; U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

³⁸⁵ UNSG, *Report on children and armed conflict in Somalia*, *S/2007/259*, 7 mei 2007.

³⁸⁶ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

³⁸⁷ OHCHR, *Preliminary human rights assessment on Somalia – mission report 19 July – 2 August 2008*, augustus 2008.

³⁸⁸ OHCHR, *Preliminary Human Rights Assessment on Somalia*, augustus 2008.

³⁸⁹ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

³⁹⁰ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

afgedwongen.³⁹¹ In de verslagperiode werd door een lokale ngo gemeld dat FGM in Somaliland niet verboden is en dat het beleid van de overheid is om FGM te ontmoedigen³⁹².

Naar schatting 98% van de Somalische meisjes ondergaat genitale verminking.³⁹³ Van deze ‘besnijdenissen’ vindt het grootste gedeelte plaats middels de meest ingrijpende vorm van FGM, infibulatie³⁹⁴. De ingreep vindt meestal plaats bij een leeftijd tussen 6 en 10 jaar.³⁹⁵ In de steden worden meisjes op jongere leeftijd (doorgaans 5 tot 9 jaar) besneden dan op het platteland, waar de leeftijd kan oplopen tot 13 jaar. FGM wordt door alle clans toegepast, maar onbekend is of verschillende clans verschillende vormen van FGM toepassen. Re-infibulatie is niet gebruikelijk³⁹⁶. Het is niet bekend of meisjes, die een lichtere vorm van FGM hebben ondergaan, ter gelegenheid van een bijzondere gebeurtenis zoals bijvoorbeeld een huwelijk een zwaardere vorm van FGM moeten ondergaan.

Naast UNIFEM is een aantal internationale ngo’s actief op het gebied van de emancipatie van Somalische vrouwen, inclusief het bestrijden van FGM. Ondanks de campagnes wordt vrouwenbesnijdenis in de Somalische samenleving nog steeds beschouwd als onderdeel van de cultuur en van de identiteit van de vrouw.

Het komt voor dat in het buitenland verblijvende Somaliërs hun dochters in Somalië laten besnijden. Ook een aanzienlijk deel van de Somaliërs in Europa (waaronder Nederland) laat meisjes nog steeds besnijden, veelal tijdens vakantie in Somalië, maar de ingreep wordt ook uitgevoerd in grote Somalische gemeenschappen (o.a. Birmingham, Leicester, Italië, Dubai) en soms ook in Nederland³⁹⁷. In veel Noord-Europese landen, waaronder Nederland, is de wetgeving aangepast om genitale verminking ook strafbaar te stellen indien de ingreep in het buitenland plaatsvond.³⁹⁸

---

³⁹¹ Ibid.

³⁹² IRIN, *Somalia: ‘One message’ on FGM/C in Somaliland*, 3 november 2008.

³⁹³ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008; OHCHR, *Preliminary human rights assessment on Somalia – mission report 19 July – 2 August 2008*, augustus 2008.

³⁹⁴ Bij deze vorm van FGM wordt de opening van de vagina vernauwd door het wegsnijden en aanhechten van de schaamlippen. Tevens kan bij deze vorm van FGM de clitoris worden verwijderd. World Health Organization (WHO), *Eliminating female genital mutilation*, 2008. U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

³⁹⁵ Volgens UNIFEM vindt besnijdenis bij Somalische meisjes plaats op 6-7 jarige leeftijd. (*Human rights and security in central and southern Somalia report*, maart 2004). World Bank/UNFPA rapport *Female Genital Mutilation/Cutting in Somalia* van november 2004 vermeldt dat besnijdenis van meisjes in de leeftijd van 5 tot 8 jaar plaatsvindt.

³⁹⁶ Bij re-infibulatie worden de randen van de vagina na het baren van een kind weer aan elkaar gehecht zodat er een kleine opening overblijft. Website UNFPA, geraadpleegd op 19 februari 2009.

³⁹⁷ Volgens het eindrapport van de Commissie Bestrijding Vrouwelijke Genitale Verminking van de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg (maart 2005) worden jaarlijks in Nederland minstens 50 meisjes besneden.

³⁹⁸ Onder andere Esther Rosenberg, ‘Vechten tegen vooroordelen over besnijdenis’, in NRC Handelsblad, 6/7 maart 2004; Lidy Nicolassen, ‘Besnijdenis raakt uit taboesfeer’, in de Volkskrant, 4 maart 2004; BBC News, ‘Female Circumcision Act in force’, 3 maart 2004; Aftenposten, ‘New crackdown on forced marriages and female circumcision’, 28 maart 2004.

3.4.4 Homoseksuelen

Geslachtsgemeenschap tussen personen van hetzelfde geslacht is strafbaar in Somalië. Artikel 409 van het Somalische Wetboek van Strafrecht bepaalt dat er een gevangenisstraf van 3 maanden tot 3 jaar op geslachtsgemeenschap tussen mensen van hetzelfde geslacht staat en een straf van 2 maanden tot 2 jaar in het geval er sprake is van een seksuele daad anders dan geslachtsgemeenschap³⁹⁹.

Er is weinig bekend over de positie van homoseksuelen in Somalië. Het is niet duidelijk of er in de verslagperiode homoseksuelen zijn veroordeeld vanwege het verrichten van homoseksuele handelingen. Homoseksualiteit is in Somalië sociaal niet geaccepteerd.⁴⁰⁰ Mensen die uitkomen voor hun homoseksualiteit hebben volgens een aantal bronnen zelfs voor hun eigen familie te vrezen; de sociale druk om de geaardheid verborgen te houden zou in sommige gevallen zo sterk kunnen zijn dat betrokkenen zelfmoord plegen⁴⁰¹.

3.4.5 Minderjarigen

De positie van minderjarigen in Somalië, met name in Centraal en Zuid-Somalië, is sterk beïnvloed door vele jaren van gewapende conflicten, met alle ontwrichtende effecten van dien. In het gehele land staan de rechten van het kind onder druk.

3.4.5.1 Kinderarbeid

De TFC verbiedt kinderarbeid. Toch komt kinderarbeid in heel Somalië voor. Kinderen werken in de landbouw en in de veeteelt en in het huishouden. Andere kinderen, onder andere kinderen die behoren tot een etnische minderheid, werken buiten het gezinsverband⁴⁰².

3.4.5.2 Kindsoldaten

Alle Somalische groeperingen in het conflict rekruteren minderjarigen in hun strijdkrachten, soms onder dwang.⁴⁰³ Het is moeilijk om het precieze aantal kindsoldaten vast te stellen. Een ontoereikend systeem voor de registratie van geboortes maakt het moeilijk om de precieze leeftijd van rekruten vast te stellen.⁴⁰⁴

---

³⁹⁹ ILGA, *State sponsored Homophobia*, mei 2008.

⁴⁰⁰ International Lesbian and Gay Association, *The Third Pink Book: A Global View of Lesbian and Gay Oppression*, 1993, UK Home Office, *Country of Origin Information Report Somalia*, 23 april 2007 en Behind the Mask (www.mask.org.za), *Death Hangs Over Somali Queers*, 3 mei 2004.

⁴⁰¹ UK Home Office, *Country of Origin Information Report Somalia*, 23 april 2007, Behind the Mask (www.mask.org.za), *Death Hangs Over Somali Queers*, 3 mei 2004 en www.afrol.com, *Soul mates, the price of being gay in Somalia*, 25 maart 2007.

⁴⁰² UNSG, *Report on children and armed conflict in Somalia*, S/2007/259, 7 mei 2007; U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

⁴⁰³ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008; OHCHR, *Preliminary human rights assessment on Somalia – mission report 19 July – 2 August 2008*, augustus 2008; UNSC, S/2008/352, 30 mei 2008; Human Rights Watch, *World Report 2009*, 14 januari 2009.

⁴⁰⁴ UNSG, *Report on children and armed conflict in Somalia*, S/2007/259, 7 mei 2007; U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

Er zijn berichten bekend van kinderen tussen de zeven en elf jaar die door clanmilities zouden zijn gerekruteerd.⁴⁰⁵ Daarnaast komt het geregeld voor dat kinderen aanwezig zijn bij wegversperringen.

De TFG heeft toegegeven minderjarigen onder de strijdkrachten te hebben, hoewel volgens de TFC kinderen onder de achttien jaar niet in militaire dienst mogen⁴⁰⁶.

De grondwet van Somaliland bevat geen bepaling met betrekking tot de minimumleeftijd voor de rekrutering van minderjarigen in het leger. Er zijn geen berichten bekend van minderjarigen in het Somalilandse leger⁴⁰⁷.

Het is niet bekend of Puntlandse troepen gebruik maken van kindsoldaten⁴⁰⁸. Ook is niet bekend of er regelgeving bestaat in Puntland die het gebruik van kindsoldaten verbiedt.

Er bestaat in Somalië een ontwapening- en re-integratie taskforce, opgericht door de Verenigde Naties. De *Terms of Reference* van deze taskforce voorziet in speciale maatregelen voor kindsoldaten. Tot op heden zijn er echter nog geen concrete programma's geïmplementeerd⁴⁰⁹.

3.4.5.3 Alleenstaande minderjarigen

Mede als gevolg van de oorlog kent Somalië relatief veel wezen. Ouders kunnen zijn gedood, of het gezin kan uiteengerukt zijn. Wezen worden in beginsel opgevangen door de familie van vaders- of moederskant. In het licht van de ontberingen die het leven in Somalië traditioneel met zich brengt, is het niet ongebruikelijk dat kinderen worden grootgebracht door anderen dan de ouders.⁴¹⁰ De burgeroorlog heeft echter in veel gevallen het traditionele familienetwerk onder druk gezet, zo niet ontwricht. Soms komt het voor dat de *extended family* niet voor de kinderen wil of kan zorgen. In Somalië bestaat een aantal weeshuizen. Het is niet bekend wat het voorzieningenniveau in deze weeshuizen is.

---

⁴⁰⁵ UNSC, *S/2008/352*, 30 mei 2008.

⁴⁰⁶ UNSC, *S/2008/352*, 30 mei 2008.; U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008; Transitional federal Charter of Republic of Somalia, Nairobi, februari 2008.

⁴⁰⁷ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

⁴⁰⁸ UNHCR, *Child soldiers global report 2008 – Somalia*, mei 2008.

⁴⁰⁹ UNSC, *S/2008/352*, 30 mei 2008.

⁴¹⁰ Zie bijvoorbeeld UK Home Office, *Country of Origin Information Report Somalia* 3 oktober 2008.

4 Migratie⁴¹¹

4.1 Migratiestromen en opvang

4.1.1 Vluchtelingen

Het grootste deel van de Somalische vluchtelingen is gevlucht naar de buurlanden Kenia, Ethiopië en Jemen en verblijft daar in UNHCR-kampen. Ook in Djibouti, Eritrea en Tanzania verblijven Somalische vluchtelingen.

In de buurlanden van Somalië verblijven thans circa 400.000 door UNHCR als vluchteling geregistreerde Somaliërs.⁴¹² Het totale aantal Somalische vluchtelingen in de buurlanden is echter veel hoger. Zo wonen veel Somalische vluchtelingen in Nairobi (veelal in de wijk Eastleigh), die niet door UNHCR geregistreerd zijn.

4.1.1.1 Kenia

Gedurende de verslagperiode is de stroom van Somalische vluchtelingen naar Kenia sterk toegenomen. In 2008 zijn er circa 60.000 Somalische vluchtelingen in Kenia aangekomen.⁴¹³ Zij zijn veelal op de vlucht voor de droogte en de gevechten in Mogadishu⁴¹⁴. In totaal bevinden zich circa 258.000 Somalische vluchtelingen in Kenia⁴¹⁵. De meeste vluchtelingen komen aan in het vluchtelingenkamp Dadaab, waar zich thans circa 240.000 Somalische vluchtelingen bevinden⁴¹⁶. Maandelijks komen er tussen de 5000 en 6000 nieuwe vluchtelingen aan in Dadaab. In 2008 kwamen er meer dan 56.000 veelal Somalische vluchtelingen in Dadaab aan⁴¹⁷.

Kenia is partij bij het VN-vluchtelingenverdrag uit 1951. De 'Refugee Bill', die het Verdrag in Kenia moet implementeren, is eind 2006 door het Keniaanse parlement aangenomen⁴¹⁸.

UNHCR zorgt voor basisvoorzieningen in het Dadaab vluchtelingenkamp. In Dadaab wordt basisonderwijs gegeven. De vluchtelingen bevinden zich in een slechte sociaaleconomisch positie en mogen de kampen in principe niet verlaten⁴¹⁹, behoudens speciale omstandigheden, zoals in geval van medische behandeling of om onderwijs te volgen. In de verslagperiode bleken sommige vluchtelingen in de praktijk de kampen wel te verlaten. De registratie als vluchteling geschiedt door UNHCR op *prima facie* basis. Het is in de praktijk niet mogelijk een verblijfsvergunning (als vluchteling) van de Keniaanse autoriteiten te krijgen,

---

⁴¹¹ Gezien de slechte veiligheidssituatie in Somalië is dit hoofdstuk niet in dezelfde mate van detail geactualiseerd als in voorgaande algemene ambtsberichten Somalië. Het is niet na te gaan in hoeverre de informatie die in het voorgaande algemeen ambtsbericht Somalië vermeld staat aangaande dit onderwerp nog geldig is.

⁴¹² UNOCHA, 2009 *Consolidated Appeal: Somalia*, 19 november 2008.

⁴¹³ UNHCR, *Somali refugees suffer as Dadaab camp population swells to 230.000*, 23 december 2008; UNHCR, *Somalia as of January 2009 (map)*, 28 januari 2009.

⁴¹⁴ UNHCR, briefing note, *Fresh exodus from Mogadishu, thousands still reaching Kenya*, 26 september 2008

⁴¹⁵ UNHCR, *Somalia as of January 2009 (map)*, 28 januari 2009.

⁴¹⁶ UNHCR, *Somalia as of January 2009 (map)*, 28 januari 2009; IRIN, *Camp resources stretched by influx of Somali refugees*, 66 februari 2009.

⁴¹⁷ Reuters, *ACT Alert: Somali refugee influx to Dadaab, Kenya*, 16 december 2008.

⁴¹⁸ UHCR, *SPCP - Kenya Update*, April 2007.

⁴¹⁹ UN-OCHA, *Affected populations in the Horn of Africa Region*, augustus 2005.

waardoor duurzame integratie in Kenia slechts beperkt mogelijk is. Veel Somaliërs laten zich daarom niet als vluchteling registreren, doch verblijven illegaal in met name Nairobi en Mombassa⁴²⁰.

In april 2005 heeft de minister van Immigratie en Registratie afgekondigd dat alle buitenlanders die niet in het bezit waren van de nodige documenten als illegale migranten zouden worden beschouwd en uitgezet zouden worden naar het land van herkomst. De deadline voor registratie was 15 augustus 2005.⁴²¹ Tot nu toe is echter geen uitvoering gegeven aan dit beleid.

4.1.1.2 Ethiopië

In 2008 zijn er circa 8.500 Somalische vluchtelingen in Ethiopië aangekomen. In totaal zijn er per januari 2009 circa 33.000 Somalische vluchtelingen in Ethiopië⁴²². Zij worden opgevangen in de vluchtelingenkampen Teferiber, Sheder en Kebrebeyah⁴²³. In januari 2009 kwamen circa 10.000 Somaliërs in Dolo Ado in de Somali-regio van Ethiopië aan⁴²⁴.

Ethiopië is partij bij het VN-vluchtelingenverdrag van 1951 en het bijbehorende protocol van 1967. Somalische vluchtelingen in Ethiopië bevinden zich in een sociaaleconomisch slechte positie en mogen de vluchtelingenkampen in principe niet verlaten, behoudens speciale omstandigheden zoals indien zij een medische behandeling elders moeten ondergaan. Veel Somaliërs laten zich daarom niet als vluchteling registreren, doch verblijven illegaal in met name Addis Abeba. De registratie als vluchteling geschiedt door UNHCR op *prima facie* basis. Het is in de praktijk niet mogelijk een verblijfsvergunning (als vluchteling) van de Ethiopische autoriteiten te krijgen, waardoor duurzame integratie in Ethiopië slechts beperkt mogelijk is.⁴²⁵

UNHCR zorgt voor basisvoorzieningen in de vluchtelingenkampen Teferiber, Sheder en Kebrebeyah⁴²⁶.

4.1.1.3 Jemen

In 2008 zijn er ongeveer 50.000 Somalische vluchtelingen in Jemen aangekomen. Zij staken per boot de Golf van Aden over. Geschat wordt dat van het totale aantal vluchtelingen naar Jemen (inclusief Ethiopische vluchtelingen) meer dan 500 vluchtelingen zijn omgekomen tijdens de boottocht over de Golf van Aden. Meer

---

⁴²⁰ Zonder verblijfsvergunning is het vluchtelingen bijvoorbeeld niet toegestaan in Kenia te werken.

⁴²¹ UN-OCHA, *Affected populations in the Horn of Africa Region*, augustus 2005.

⁴²² UNHCR, *Somalia as of January 2009 (map)*, 28 januari 2009.

⁴²³ UNHCR, *Global Appeal 2009 – Ethiopia*, 1 december 2008.

⁴²⁴ IRIN, *Thousands of Somalis fleeing to Ethiopia*, 4 februari 2009; UNHCR, *Relief supplies dispatched to Somali refugees in Ethiopia*, 6 februari 2009; IRIN, *New camp for fleeing Somalis*, 11 februari 2009.

⁴²⁵ Zonder verblijfsvergunning is het vluchtelingen bijvoorbeeld niet toegestaan in Ethiopië te werken.

⁴²⁶ UNHCR, *Global Appeal 2009 – Ethiopia*, 1 december 2008.

dan 350 anderen worden vermist⁴²⁷. In totaal zijn thans ongeveer 126.000 Somalische vluchtelingen in Jemen aanwezig.

Jemen is partij bij het VN-vluchtelingenverdrag van 1951 en het bijbehorende protocol van 1967. In Jemen worden Somaliërs door de autoriteiten op *prima facie* basis als vluchteling erkend. UNHCR verzorgt de registratie van vluchtelingen bij het opvangcentrum. Deze registratie bevestigt de vluchtelingenstatus, het recht op een legaal verblijf, het recht op bewegingsvrijheid en het recht op werk en onderwijs. De Jemenitische autoriteiten hebben hun registratiecentra in het ministerie van Immigratie nog niet definitief geopend. De vluchtelingen ontvangen dan ook geen identificatiekaarten die door de Jemenitische autoriteiten zijn ondertekend.

Somalische vluchtelingen worden steeds vaker gezien als veroorzaker van de toenemende criminaliteit en verspreiding van besmettelijke ziektes zoals HIV/AIDS⁴²⁸. De roep vanuit de Jemenitische samenleving om een restrictiever beleid van de Jemenitische overheid neemt toe.

UNHCR zorgt voor basisvoorzieningen in het vluchtelingenkamp Al Kharaz en in de steden Aden (in de wijk Basateen, waar duizenden Somaliërs wonen) en Sana'a. De situatie in Al Kharaz is slecht. Hoewel de veiligheidssituatie er is verbeterd, komen er veiligheidsincidenten voor. De levensomstandigheden voor met name vrouwen in het kamp zijn zwaar. Verder zijn de onderwijsvoorzieningen en medische voorzieningen in het kamp gebrekkig.

4.1.1.4 Overige landen

Naast bovengenoemde landen zijn ook Djibouti, Eritrea en Tanzania landen waar Somalische vluchtelingen naartoe vluchten.

Djibouti is partij bij het VN-vluchtelingenverdrag van 1951 en het bijbehorende Protocol van 1967. Het aantal Somalische vluchtelingen in Djibouti neemt toe. In 2008 kwamen er circa 3.000 Somalische vluchtelingen aan in Djibouti. In totaal zijn er ongeveer 8000 Somalische vluchtelingen in Djibouti⁴²⁹.

Eritrea is geen partij bij het VN-vluchtelingenverdrag van 1951. Toch verleent Eritrea vluchtelingen toegang tot haar grondgebied en respecteren de autoriteiten het beginsel van non-refoulement.⁴³⁰ In 2008 waren er 4.800 Somalische vluchtelingen in Eritrea⁴³¹.

Tanzania is partij bij het VN-vluchtelingenverdrag van 1951 en het bijbehorende Protocol van 1967. Daarnaast is in 1998 de *Refugees Act* in werking getreden, die de rechten van vluchtelingen inperkt. Zo mogen de vluchtelingen het kamp alleen

---

⁴²⁷ UNOCHA, 2009 *Consolidated Appeal: Somalia*, 19 november 2008; UNHCR, *More than 50,000 people used smugglers to cross Gulf of Aden last year*, 9 januari 2009.

⁴²⁸ Volgens de Jemenitische wetgeving is uitzetting mogelijk in geval vluchtelingen een bedreiging voor de nationale veiligheid vormen (o.a. personen die een misdaad hebben begaan, verdacht worden van terrorisme of die met HIV/aids besmet zijn). In de praktijk is voor zover bekend alleen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid voor wat betreft mensen die besmet zijn met HIV.

⁴²⁹ UNHCR, *Somalia as of January 2009 (map)*, 28 januari 2009.

⁴³⁰ UN-OCHA, *Affected populations in the Horn of Africa Region*, augustus 2005.

⁴³¹ UNHCR, *Somali IDPs & Refugees*, 30 april 2008.

verlaten wanneer hiervoor een vergunning is afgegeven en onder toezicht van een politie-escorte. Wanneer een vluchteling buiten het kamp wordt aangetroffen zonder aan deze eisen te voldoen, kunnen de autoriteiten een gevangenisstraf of een boete opleggen. Er bevonden zich in 2008 ongeveer 1.500 Somalische vluchtelingen in Tanzania die door UNHCR werden geholpen⁴³².

4.1.2 **Ontheemden**⁴³³

Met de term ontheemden wordt in het onderstaande de groep mensen aangeduid, die in ontheemdennederzettingen woonachtig is en slechts in geringe mate is geïntegreerd in de nieuwe woonplaats. Het totale aantal ontheemden in Somalië wordt geschat op 1.3 miljoen. Exacte cijfers zijn gezien de slechte veiligheidssituatie moeilijk vast te stellen. Onderstaande schattingen zijn afkomstig van de *Inter Agency Standing Committee Somalia* en bestrijken de periode augustus-november 2008.

Zoals vermeld in paragraaf 2.3.4.1, hebben na het uitbreken van de burgeroorlog een groot aantal ontheemden bescherming gezocht in hun traditionele clangebied, dan wel in het gebied van de clan waarmee de eigen groep een patroon/cliënt-relatie kent.⁴³⁴ Het is, zoals eerder vermeld, onduidelijk in welke mate bescherming van clans thans mogelijk is.

4.1.2.1 Zuid- en Centraal- Somalië

Ten gevolge van geweld, droogte en overstromingen verplaatsten grote groepen mensen zich binnen Zuid- en Centraal-Somalië. De gebieden waaruit mensen voornamelijk wegtrokken waren de Bardhere regio, Kismayo, Belet-Weyne en Mogadishu. De gebieden waar de meeste mensen naar toe trokken waren Gedo, Afmadow, Afgoye en stedelijke gebieden.

Naar aanleiding van de gewelddadigheden in Mogadishu, zijn sinds 1 augustus 2008 ongeveer 114.000 mensen ontheemd geraakt. Een groot deel van deze mensen (ongeveer 48.000) verplaatste zich naar andere delen van Mogadishu of naar buitenwijken van de stad. Meer dan 1200 mensen keerden terug naar Mogadishu vanuit Galkayo, Hobyo en Cadaado regio's. Zij ontvluchtten droogte en hoge inflatie in Mudug.

Sinds 1 augustus 2008 hebben zich ongeveer 39.000 mensen naar Shabelle Hoose verplaatst vanuit Mogadishu. Een meerderheid van hen (ongeveer 29.000) is in ontheemdennederzettingen terecht gekomen tussen Afgoye en Mogadishu.

Ontheemdennederzettingen in Zuid- en Centraal-Somalië worden niet georganiseerd of beheerd. Ze ontstaan spontaan, veelal aan de rand van urbane gebieden.

Een relatief groot deel van de ontheemden, ten minste 306.000, bevindt zich in de meer dan 200 ontheemdennederzettingen op de weg tussen Mogadishu en

---

⁴³² UNHCR, *Somalia as of January 2009 (map)*, 28 januari 2009.

⁴³³ IASC, *Protection Cluster Update*, 14 november 2008 – 15 augustus 2008.

⁴³⁴ UNDP, *Human Development Report Somalia*, 2001; NRC Global IDP, *Internally displaced Somalis face uncertain future after years of state collapse*, 24 november 2004.

Afgoye.⁴³⁵ Het merendeel van de ontheemden bestaat uit vrouwen, kinderen en ouderen.⁴³⁶ Zowel tijdens hun vlucht als in de ontheemdenkampen zijn ontheemden geregeld slachtoffer geworden van bedreiging, mishandeling, verkrachting⁴³⁷ en beroving.⁴³⁸ Veel ontheemden hebben te kampen met een slechte veiligheidssituatie en gebrek aan water, voedsel en medische voorzieningen.⁴³⁹ Verder is er een gebrek aan sanitaire voorzieningen en hygiëne, wat ziektes tot gevolg heeft.⁴⁴⁰ Daarnaast ontvingen ontheemdenkampen onvoldoende humanitaire hulp, als gevolg van de slechte veiligheidssituatie in Centraal- en Zuid-Somalië (zie paragraaf 2.3.2).⁴⁴¹

4.1.2.2 Noord-Somalië

Bijna 6.000 mensen uit Zuid- en Centraal-Somalië zijn sinds 1 augustus 2008 in Bosasso (Puntland) aangekomen. In dezelfde periode zijn bijna 5.700 vluchtelingen uit Zuid- en Centraal-Somalië in Galkayo aangekomen en meer dan 1.100 mensen in Hargeisa (Somaliland). Het totale aantal ontheemden in Puntland bedraagt thans circa 100.000, waarvan er circa 30.000 rond Bosasso verblijven⁴⁴². In Somaliland bevinden zich nu circa 80.000 ontheemden, waarvan 40.000 in en rond Hargeisa.

---

⁴³⁵ VOA, *Number of Displaced Persons Soars in Mogadishu*, 8 april 2008; UNHCR, *Results of the Rapid Population Assessment of IDP Settlements in Afgooye*, 23 april 2008; UN OCHA, *Afgooye corridor IDP settlements – thematic map*, 30 april 2008.

⁴³⁶ UN OCHA, *Factsheet South/ Central Somalia*, december 2007; UNHCR, *Results of the Rapid Population Assessment of IDP Settlements in Afgooye*, 23 april 2008.

⁴³⁷ Volgens verschillende bronnen bevonden leden van minderheden zich in een extra kwetsbare positie in ontheemdenkampen en waren zij nog meer dan andere groepen slachtoffer van seksueel geweld. United Nations Human Rights Council, *Report of the independent expert appointed by the Secretary-General on the situation of human rights in Somalia*, 17 maart 2008; Amnesty International, *Amnesty International Report 2008; Somalia*, 28 mei 2008.

⁴³⁸ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008; United Nations Human Rights Council, *Report of the independent expert appointed by the Secretary-General on the situation of human rights in Somalia*, 17 maart 2008; UNSG, *Report of the Secretary-General on children and armed conflict in Somalia*, 30 mei 2008.

⁴³⁹ UN OCHA, *Focus on Afgooye*, januari 2008; Human Rights Watch, *World Yearbook 2008; Somalia*, 31 januari 2008; United Nations Human Rights Council, *Report of the independent expert appointed by the Secretary-General on the situation of human rights in Somalia*, 17 maart 2008; UN News Centre, *UNICEF Feeds 44.000 Displaced Somali Children*, 14 mei 2008; Amnesty International, *Amnesty International Report 2008; Somalia*, 28 mei 2008; IRIN, *Conditions getting worse for IDPs in Kismayo*, 17 juni 2008; IRIN, *Appeal for food aid as two IDP children die in Beletweyne*, 25 juni 2008; IRIN, *Response to humanitarian disaster “inadequate”*, 26 juni 2008.

⁴⁴⁰ UNHCR, *Results of the Rapid Population Assessment of IDP Settlements in Afgooye*, 23 april 2008.

⁴⁴¹ United Nations Human Rights Council, *Report of the independent expert appointed by the Secretary-General on the situation of human rights in Somalia*, 17 maart 2008; UN OCHA, *Somalia Situation Report #9*, 7 maart 2008; Refugees International, *Somalia: Assessment of Humanitarian Situation and Peacekeeping Options*, 21 maart 2008; WFP, *WFP Warns Somalia Sinking Deeper Into Abyss Of Suffering*, 27 maart 2008; Amnesty International, *Routinely Targeted; Attacks on Civilians in Somalia*, 6 mei 2008; UNSG, *Report of the Secretary-General on children and armed conflict in Somalia*, 30 mei 2008; IRIN, *Response to humanitarian disaster “inadequate”*, 26 juni 2008.

⁴⁴² UN OCHA, *Puntland Factsheet*, december 2007; MSF, *NO CHOICE: Somali and Ethiopian Refugees, Asylum Seekers and Migrants Crossing The Gulf of Aden*, juni 2008.

Sinds de burgeroorlog zijn de steden in Puntland en Somaliland explosief gegroeid, deels door toestroom van ontheemden uit het zuiden en deels door migratie van het platteland naar de steden.⁴⁴³

De omvang van de hervestiging in Noord-Somalië is niet precies bekend. Een deel van de ontheemden wist zich duurzaam te hervestigen in het nieuwe woongebied. Deze ontheemden werden geaccepteerd door de lokale bevolking.

Een aanzienlijk deel van de ontheemden trekt echter door naar het buitenland (voornamelijk Ethiopië en Jemen), met als uiteindelijke bestemming doorgaans de Golfstaten of het Westen⁴⁴⁴.

In het algemeen kan worden gesteld dat ontheemden in Somaliland, Puntland en Sool en Sanaag⁴⁴⁵ een marginale, geïsoleerde positie in de samenleving innemen. Zij bevinden zich daardoor in een kwetsbare positie en zijn vaak het slachtoffer van criminaliteit.⁴⁴⁶ De politie in Somaliland discrimineert Somaliërs die niet oorspronkelijk uit Somaliland komen. Ontheemden in Somaliland en Puntland die niet oorspronkelijk uit deze regio's komen, lopen het risico door de autoriteiten gevangen genomen en gedeporteerd te worden.

Discriminatie door de lokale bevolking komt voor. De bevolking staat niet welwillend tegenover daadwerkelijke integratie in hun gemeenschap van ontheemden die geen enkele band met hun clan hebben.

De lokale autoriteiten hebben samen met UNDP het initiatief genomen permanente nederzettingen te creëren voor ontheemden in Noord-Somalië. Deze projecten vorderen echter traag.

Ontheemden in Puntland

De situatie in ontheemden nederzettingen in Puntland is slecht. Over het algemeen is er slechte toegang tot basisvoorzieningen zoals sanitaire voorzieningen en gezondheidszorg. Er komen dan ook veel ziektes voor en er breekt geregeld brand uit.⁴⁴⁷ Ook is melding gemaakt van ondervoeding.⁴⁴⁸ Verder zijn ontheemden

---

⁴⁴³ Volgens UNDP's gegevens van 2005 wonen er 422.515 mensen in Hargeisa en 107.181 mensen in Bosasso.

⁴⁴⁴ Mixed Migration Task Force, *Mixed Migration through Somalia and across the Gulf of Aden*, april 2008.

⁴⁴⁵ In Sool bevinden zich circa 5.000 ontheemden, in Sanaag circa 2.000. Over hun positie is niet veel bekend. Voor zover bekend worden deze ontheemden niet teruggestuurd.

⁴⁴⁶ UN Volunteers, *UNV volunteer supports WFP efforts to build capacity of Somali minorities*, 20 maart 2008; Mixed Migration Task Force, *Addressing Mixed Migration across the Gulf of Aden; A Strategy Paper (draft)*, maart 2008.

⁴⁴⁷ United Nations Human Rights Council, *Report of the independent expert appointed by the Secretary-General on the situation of human rights in Somalia*, 17 maart 2008; MSF, *NO CHOICE: Somali and Ethiopian Refugees, Asylum Seekers and Migrants Crossing The Gulf of Aden*, juni 2008.

⁴⁴⁸ Volgens een onderzoek van Artsen Zonder Grenzen van november 2007 leed in ontheemden nederzettingen in Bosasso 23,3% van de kinderen aan algemene ondervoeding en 4,9% aan ernstige ondervoeding. MSF, *NO CHOICE: Somali and Ethiopian Refugees, Asylum Seekers and Migrants Crossing The Gulf of Aden*, juni 2008

geregeld slachtoffer van criminaliteit en seksueel geweld.⁴⁴⁹ Vanwege de slechte veiligheidssituatie in Puntland is het voor (buitenlandse) hulpverleners niet altijd mogelijk om actief te zijn in het gebied (zie paragraaf 2.3.6).⁴⁵⁰

Ontheemden in Somaliland

De situatie in ontheemdennerzettingen in Somaliland is slecht. De Somalilandse autoriteiten gedogen de ontheemden, maar staan niet toe dat hun aanwezigheid wordt geformaliseerd en permanent gemaakt door de aanleg van voorzieningen door hulporganisaties. Er zijn daarom alleen een kliniek en enige sanitaire voorzieningen aanwezig, maar geen scholen⁴⁵¹ of politieposten⁴⁵² en er is een gebrek aan goede gezondheidszorg en voldoende water. Verder zijn ontheemden geregeld slachtoffer van seksueel geweld en is er sprake van ondervoeding.⁴⁵³

Na de bomaanslagen van 29 oktober 2008⁴⁵⁴ werden geregeld ontheemden en migranten uit Zuid- en Centraal-Somalië aangevallen door Somalilandse burgers⁴⁵⁵.

4.2 Terugkeer

4.2.1 Vluchtelingen

Zuid- en Centraal-Somalië

Somaliërs die terugkeren naar Zuid- en Centraal-Somalië ondervinden voor zover bekend geen hinder van de lokale autoriteiten bij de inreis. In Centraal- en Zuid-Somalië komt het voor dat reizigers tijdens de rit van het vliegveld naar de stad worden opgewacht door milities of criminelen, die hun bezittingen stelen en hierbij soms gewelddadig te werk gaan. Ook lopen Somaliërs die vanuit het buitenland naar Centraal- en Zuid-Somalië zijn gereisd een verhoogde kans op kidnapping met als doel losgeld, omdat de criminelen verwachten dat zij over (relatief) rijke familie in het buitenland beschikken.⁴⁵⁶ In Zuid- en Centraal-Somalië bestaan geen formele beperkingen ten aanzien van vestiging.

Noord-Somalië

Voor georganiseerde vrijwillige groepsgewijze terugkeer naar Somaliland en Puntland is de instemming van de lokale autoriteiten nodig. Terugkeer naar Somaliland van Somalische vluchtelingen die niet oorspronkelijk uit Somaliland komen wordt tegengehouden door de Somalilandse overheid. De autoriteiten van

---

⁴⁴⁹ Mixed Migration Task Force, *Addressing Mixed Migration across the Gulf of Aden*,; *A Strategy Paper (draft)*, maart 2008; San Francisco Chronicle, *Regime change bitter irony for Somalia's women*, 13 mei 2008; UNSG, *Report of the Secretary-General on children and armed conflict in Somalia*, 30 mei 2008.

⁴⁵⁰ MSF, *NO CHOICE: Somali and Ethiopian Refugees, Asylum Seekers and Migrants Crossing The Gulf of Aden*, juni 2008; UNHCR, *Somalia Newsletter No 2*, juni 2008.

⁴⁵¹ Veel kinderen krijgen dan ook geen onderwijs.

⁴⁵² Mede hierdoor is er volgens een goed ingelichte bron veel criminaliteit in de nederzettingen.

⁴⁵³ O.a. UN OCHA, *Somaliland Assistance Bulletin July-September 2007*, 22 oktober 2007; U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008..

⁴⁵⁴ Zie paragraaf 2.3.3.

⁴⁵⁵ IASC, *Protection Cluster Update*, 14 november 2008.

⁴⁵⁶ Joint Danish, Finnish, Norwegian and British fact-finding mission to Nairobi, Kenya: *Human Rights and security in central and southern Somalia*, januari 2004.

Puntland weigeren in toenemende mate terugkerende Somaliërs die niet oorspronkelijk uit Puntland komen.

UNHCR ondersteunt programma's voor georganiseerde vrijwillige terugkeer van groepen Somaliërs naar Somaliland en Puntland.

Gedwongen terugkeer

In de verslagperiode waren er berichten bekend van gedwongen terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers naar Somalië. Saoedi-Arabië stuurt uitgeprocedeerde Somalische asielzoekers terug. Het is onbekend welke procedure hieraan voorafgaat.

4.2.2 Ontheemden

In 2007 heeft er vanuit Puntland gedwongen terugkeer plaatsgevonden naar Centraal- en Zuid-Somalië.⁴⁵⁷ In augustus 2007 hebben de autoriteiten 59 personen uit Bosasso gestuurd. Van deze groep zijn 43 personen naar Centraal- en Zuid-Somalië gestuurd, de overige 16 personen zijn opgevangen door clanrelaties in Galkayo.⁴⁵⁸ In de verslagperiode waren er ook berichten van gedwongen terugkeer vanuit Puntland naar Zuid- en Centraal-Somalië. Ontheemden in Puntland die niet uit deze regio komen, lopen het risico gevangen genomen te worden door de Puntlandse autoriteiten.

Er vond in 2008 geen georganiseerde vrijwillige terugkeer van ontheemden plaats naar hun plek van origine. Wel keerde een onbekend aantal ontheemden uit zichzelf terug naar Jowhar, Mogadishu en Baidoa⁴⁵⁹. Ook werd terugkeer gemeld van ontheemden naar Belet-Weyne en Kismayo⁴⁶⁰.

In de verslagperiode is verschillende keren melding gemaakt van het feit dat ontheemden uit Centraal- en Zuid-Somalië, die op weg waren naar Djibouti of Jemen, in Somaliland zijn gearresteerd en (zonder proces) gevangengezet. Deze personen dreigden te worden teruggestuurd zonder dat de reden voor hun vlucht in ogenschouw werd genomen.⁴⁶¹

4.3 Activiteiten van internationale organisaties

In Somalië is een aantal ngo's, VN- en andere internationale organisaties actief en vertegenwoordigd, met aanwezigheid van zowel lokale als - in veel mindere mate - internationale staf. Vanwege de slechte veiligheidssituatie worden de activiteiten doorgaans steeds vaker beheerd vanuit Nairobi, Kenia. Het reizen in en naar Somalië, met name door internationale staf, gebeurt bijna niet meer. Lokale staf wordt de laatste maanden ook steeds vaker bedreigd en aangevallen.

---

⁴⁵⁷ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

⁴⁵⁸ U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007: Somalia*, 11 maart 2008.

⁴⁵⁹ UNOCHA, *2009 Consolidated Appeal: Somalia*, 19 november 2008

⁴⁶⁰ UNOCHA, *Monthly Cluster Report*, september 2008.

⁴⁶¹ UNHCR, *Protection Cluster Update*, 28 maart 2008; Mixed Migration Task Force Somalia, *Addressing Mixed Migration across the Gulf of Aden; A Strategy paper (draft)*, maart 2008.

De internationale aanwezigheid in Somalië is met name gericht op humanitaire hulp. Om een indicatie te geven van de schaal van de beoogde activiteiten: voor 2009 werd het door de Verenigde Naties aan de internationale gemeenschap gevraagde bedrag voor hulp aan Somalië (het *Consolidated Appeal*) op USD 900 miljoen begroot.⁴⁶²

Standpunt UNHCR

Ten opzichte van het vorige algemeen ambtsbericht Somalië is de positie van UNHCR met betrekking tot de terugkeer van Somalische vluchtelingen ongewijzigd.

---

⁴⁶²

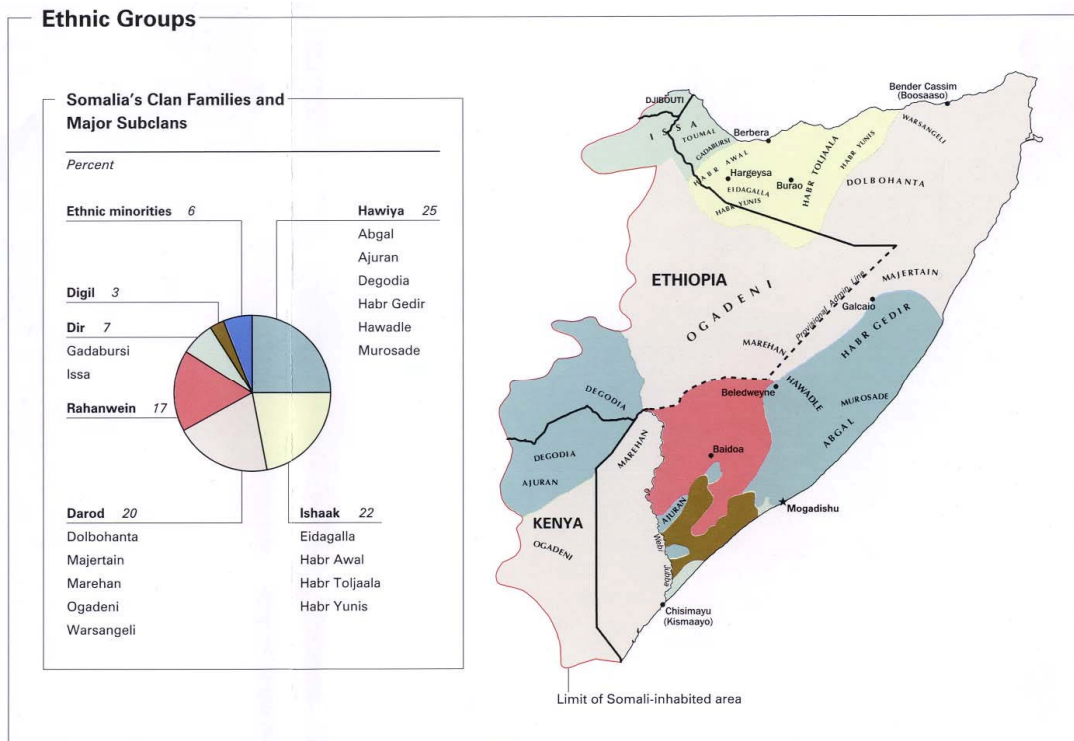
Bijlage I LANDKAART (ADMINISTRATIEF)

Map No. 3690 Rev. 6 UNITED NATIONS
July 2004

Department of Peacekeeping Operations
Cartographic Section

Bijlage II LANDKAART (CLANS)

CIA, *Ethnic groups from Somalia*, 2002

Bijlage III**KABINET TFG (per 20 februari 2009)**

Naam	Positie/ factie
1- Prof Abdirahman Adam Ibrahim	Fishery & Marine Resources/ Deputy Prime Minister/ from ARS
2- Shariff Hassan Sheikh Adam	Finance & monetary/ Deputy Prime Minister /from ARS
3- Abdiwahid Elmi Gonjeh	Energy & Fuel/ Deputy Prime Minister/from ARS
4- Mohamed Abdullahi Omar	Foreign Affairs /from ARS
5- Abdulqadir Ali Omar	Interior Affairs/from ARS
6- Abdirahman Abdishakur Warsame	Planning & International Relation/from ARS
7- Prof. Mohamed Abdi Gandhi	Defence /from ARS
8- Omar Hashi Adam	National Security /from ARS
9- Abdirashid Mohamed Irro	Commerce/TFG
10- Ali Ahmed Jama 'Jangeli'	Air & Land Transport/TFG
11- Prof. Ibrahim Hassan Addow	Higher Education & Heritage/from ARS
12- Abdirahman Mohamud Janaqow	Justice & Judicature/from ARS
13- Abdirahman Jama Abdalla	Industries /TFG
14- Col. Hassan Mohamed Nur 'Shatigudud'	Agriculture/TFG
15- Mohamed Ibrahim Habsade	Sea Transport & Seaports/TFG
16- Abdalla Bos Ahmed	Waters & Minerals/TFG
17- Madobe Nunow Mohamed	Constitution & Federal System/TFG
18- Mrs. Qamar Adam Ali	Health/from ARS
19- Farhan Ali Mohamud	Information/TFG
20- Sheikh Nur Adam Ali	Religion & Endowment ( )
21- Mrs. Fowsiya Mohamed Sheikh	Women & Family Affairs /from ARS
22- Abdullahi Ahmed Abdulle 'Azhari'	Diaspora (outside)
23- Mohamed Ali Ibrahim	Rehabilitation & Disabled people /from ARS
24- Mohamud Abdi Ibrahim	Humanitarian aid ( )
25- Mohamed Ali Haga'	Research & Technology/TFG
26- Mohamed Abdi Hayir 'Mareye'	Work & Labor /TFG
27- Ahmed Abdullahi Wayel	Education /from ARS
28- Mohamed Abdi Yusuf	Public Works & Housing
29- Mrs. Khadijo Mohamed Diriye	Rural Development/TFG
30- Saleban Olad Roble	Sports & Youth /from ARS
31- Abukar Abdi Osman	Animal Husbandry ( )
32- Mohamed Mursal	National property & equipping ( )
33- Hussein Elabe Fahiye	Reconstruction /TFG
34- Mohamed Hussein Garig	Tourism & Wildlife ( )
35- Prof. Abdirasaq Osman 'Jurile'	Post & Telecommunication/TFG
36- Bur'i Mohamed Hamsa	Environment /TFG

Bijlage IV LITERATUUR

Boeken en rapporten

Africa Confidential, *Somalia; Bad History*, Vol. 48, 19 oktober 2007.

Ali, A.M., *The Al-Shabaab Al-Mujahidiin – A Profile of the first Somali Terrorist Organisation*, Paper gepresenteerd tijdens de IGAD conferentie *Capacity Building Programme Against Terrorism*, 28-29 april 2008.

Amnesty International, *Fatal Insecurity - – Attacks on aid workers and human rights defenders in Somalia*, oktober 2008.

Amnesty International, *Blood at the crossroads: Making the case for a global arms trade treaty*, 17 september 2008.

Amnesty International, *International report 2007*, juni 2007.

Amnesty International, *Routinely Targeted; Attacks on Civilians in Somalia*, 6 mei 2008.

Amnesty International, *Amnesty International Report 2008; Somalia*, 28 mei 2008.

Barnes, Cedric en Hassan, Harun, *The Rise and Fall of Mogadishu's Islamic Courts*, april 2007.

Barnes, Dr. Cedric, *Country Profile – Somalia*, augustus 2007.

Casanelli, Lee, *Victims and vulnerable groups in Southern Somalia*, 1995.

CIA, *World Factbook*, 2008.

Commissie Bestrijding Vrouwelijke Genitale Verminking, *Bestrijding vrouwelijke genitale verminking*, maart 2005.

Economist Intelligence Unit, *Country Report Somalia*, februari 2009.

Economist Intelligence Unit, *Country Report Somalia*, november 2008.

Economist Intelligence Unit, *Country Report Somalia*, februari 2008.

Economist Intelligence Unit, *Country Profile Somalia*, 2008.

Economist Intelligence Unit, *Country Report: Somalia*, augustus 2007.

Economist Intelligence Unit, *Country Report Somalia*, november 2007.

Freedom House, *Freedom in the world 2008 – Somaliland [Somalia]*, 2 juli 2008.

Freedomhouse, *Freedom in the World – Somalia*, 2008

Grimes, Barbara, *Ethnologue*, 2000.

Gundel, Joakim, *The predicament of the 'Oday'*, november 2006.

Hagmann, Tobias en Hoehne, Markus V., *Failed state or failed debate? Multiple Somali political orders within and beyond the nation-state*, *Politorbis* No 42, 1/2007.

Hanson, S. en Kaplan, E., *Somalia's Transitional Government*, Council on Foreign Affairs. 12 mei 2008.

Helander, B, *The Somali Family*, in: Conference Report I, Life and Peace Institute, z.j., ca 1993.

Hoehne, Marcus V., *Puntland and Somaliland Clashing in Northern Somalia: Who Cuts the Gordian Knot?*, 7 november 2007.

Human Rights Watch, *So much to fear*, december 2008.

Human Rights Watch, *Why Am I Still Here? – The 2007 Horn of Africa renditions and the fait of those still missing*, oktober 2008.

Human Rights Watch, *World Yearbook 2008; Somalia*, 31 januari 2008.

Human Rights Watch, *World Report 2009*, 14 januari 2009

Human Security Trust Fund, *Report On The Protection Rapid Assessment Of Internally Displaced Persons Bossaso*, november 2007.

ICRC, *Operational Update*, 14 november 2008.

IGAD, *Roadmap for the Implementation of the Understanding Reached in Addis Abeba among the Leadership of the Institutions of the Transitional Federal Government (TFG)*, 26 augustus 2008.

Immigration and Refugee Board of Canada, *Somalia: Passports and other documentation that could assist with identification*, 7 mei 2007.

InterGovernmental Authority on Development (IGAD), *Declaration of the 13th Extra-ordinary session of the IGAD assembly of heads of state and government*, 29 oktober 2008.

Inter Agency Standing Committee Somalia, *Protection Cluster Update*, augustus 2008 t/m januari 2009.

Inter Agency Standing Committee Somalia, *Protection Cluster Update*, 28 maart 2008.

Inter Agency Standing Committee Somalia, *Protection Cluster Update*, 27 juni 2008.

International Contact Group on Somalia, *Communiqué of the International Contact Group on Somalia*, 21 September 2008.

International Crisis Group (ICG), *Somalia: to move beyond the failed state*, 23 december 2008.

International Crisis Group (ICG), *Crisis Watch No. 64*, 1 december 2008.

International Crisis Group (ICG), *Somalia: The tough part is Ahead*, Policy briefing 45, 26 januari 2007.

International Crisis Group (ICG), *Somalia's Islamists*, december 2005.

International Crisis Group (ICG), *Somalia: Continuation of war by other means?*, december 2004.

International Lesbian and Gay Association (ILGA), *State sponsored Homophobia*, mei 2008.

International Lesbian and Gay Association (ILGA), *The Third Pink Book; A Global View of Lesbian and Gay Oppression*, 1993.

Jamestown Foundation, *Terrorism Focus*, Vol 4, No. 34, 24 september 2008

Joint British, Danish and Dutch fact-finding mission to Nairobi, Kenya, *Report on minority groups in Somalia*, september 2000.

Joint British, Danish, Finnish and Norwegian fact-finding mission to Nairobi, Kenya, *Human rights and security in central and southern Somalia*, maart 2004.

Lamberti, Marcello, *Die Somali Dialekte*, 1986.

LandInfo, *Security and human rights conditions in southern Somalia*, november 2007.

Landmine Monitor, *Landmine Monitor Report 2008; Somalia*, november 2008.

Le Sage, Dr. Andre, *Stateless Justice in Somalia; Formal and Informal Rule of Law Initiatives*, juli 2005.

Lewis, I.M., *Peoples in the Horn of Africa*, 1994.

- Mc Gregor, Andrew, *The Leading Factions Behind the Somali Insurgency*, Terrorism Monitor Volume 5, Issue 8, 26 april 2007.
- Médecins Sans Frontières (MSF), *No Choice: Somali and Ethiopian Refugees, Asylum Seekers and Migrants Crossing The Gulf of Aden*, juni 2008.
- Menkhaus, K., *Somalia: A Country in Peril, A Policy Nightmare*, ENOUGH Strategy Paper, september 2008.
- Menkhaus, K., *The crisis in Somalia: Tragedy in five acts*, African Affairs, 106 (2007).
- Menkhaus, K., *Somalia: situation and trend Analysis*, september 2004.
- Menkhaus, K., *Somalia: state collapse and threat of terrorism*, maart 2004.
- Menkhaus, Kenneth, *Somalia: situation and trend assessment*, augustus 2003.
- Middleton, R. *Piracy in Somalia, Threatening global trade, feeding local wars*, Chatham house briefing paper oktober 2008.
- Minority Rights Group International, *State of the World's Minority's 2008*, 11 maart 2008
- Mixed Migration Task Force Somalia, *Addressing Mized Migration across the Gulf of Aden; A Strategy paper (draft)*, maart 2008.
- NRC Global IDP, *Internally Displaced Somalis face uncertain future after years of state collapse*, november 2004.
- Prendergast, J., *15 years after black hawk down: Somalia's chance?*, ENOUGH Strategy paper 18, april 2008.
- PINR, *The Failure of 'Reconciliation' and 'Reconstitution' Opens Up a Political Vacuum in Somalia*, 19 september 2007.
- PINR, *Somalia's President Loses His Grip on Power*, 3 oktober 2007.
- Raad van State, *Uitspraak van 20 juli 2007 (200608939/1) van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS)*, 20 juli 2007.
- Raad van State, *Uitspraak van 3 april 2008 (200701108/1) van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS)*, 3 april 2009.
- Reporters Without Borders, *Worldwide Press Freedom Ranking*, 2008.
- Reporters Without Borders, *2008 Annual Report*, 2008.

Refugees International, *Somalia: Assessment of Humanitarian Situation and Peacekeeping Options*, 21 maart 2008.

SACB: *Draft Human Status Report Somalia*, maart 2005.

Somali National Reconciliation Conference, *The Transitional Federal Charter of the Somali Republic*, 19 februari 2004.

The Alliance For Re-Liberation Of Somalia (Asmara), *Communiqué*, 22 juli 2008.

The Alliance for The Re-liberation Of Somalia (Djibouti), *Final Communiqué*, 26 juli 2008.

UK Home Office, *Somalia country report*, 3 oktober 2008

UK Home Office, *Country of Origin Information Report Somalia*, april 2007.

UK Home Office, *Country of Origin Information Report Somalia*, oktober 2005.

UNDP, *Human Development Report Somalia*, 2001.

UNDSS, *Somalia weekly security incidents # 38*, 12-18 september 2008.

UNHCR, *Somalia as of January 2009 (map)*, 28 januari 2009.

UNHCR, *Child soldiers global report 2008 – Somalia*, mei 2008.

UNHCR, *Global Appeal 2009 – Ethiopia*, 1 december 2008.

UNHCR, *Somali IDPs & Refugees*, 30 april 2008.

UNHCR, *Global Report 2007 – United Republic of Tanzania*, 1 juni 2008.

UNHCR, *Results of the Rapid Population Assessment of IDP Settlements in Afgooye*, 23 april 2008.

UNHCR, *SPCP - Kenya Update*, April 2007.

UNHCR, *Somalia Situation Supplementary Appeal*, juli 2007.

UNHCR, *Real time evaluation of UNHCR's IDP operation in Somalia*, september 2007.

UNHCR, *Somalia – Newsletter No 2*, juni 2008.

United Nations Human Rights Council, *Preliminary human rights assessment on Somalia – mission report 19 July – 2 augustus 2008*, augustus 2008.

United Nations Human Rights Council, *Report of the independent expert appointed by the Secretary-General on the situation of human rights in Somalia*, 17 maart 2008.

United Nations Human Rights Council, *Situation of Human Rights in Somalia, report of the independent expert*, 13 september 2006.

UN OCHA, *2009 Consolidated Appeal: Somalia*, 19 november 2008.

UN OCHA, *Afgooye corridor IDP settlements – thematic map*, 30 april 2008.

UN OCHA, *Somalia Situation Report #9*, 7 maart 2008

UN OCHA, *Situation Report #35*, 5 september 2008.

UN OCHA, *Somalia Situation Report #38*, 26 september 2008

UN OCHA, *Situation report # 42*, 24 oktober 2008

UN OCHA, *Somalia Situation Report #1*, 11 januari 2008

UN OCHA, *Monthly cluster report september 2008*, oktober 2008

UN OCHA, *Monthly cluster report augustus 2008*, september 2008.

UN OCHA, *Focus on Afgooye*, januari 2008.

UN OCHA, *Humanitarian Situation in Somalia*, juli 2007.

UN OCHA, *Somaliland Assistance Bulletin July-September 2007*, 22 oktober 2007.

UN OCHA, *Factsheet South/ Central Somalia*, december 2007.

UN OCHA, *Puntland Factsheet*, december 2007.

UN OCHA, *Update: affected populations in the Horn of Africa Region*, augustus 2005.

UNSC, *Monthly forecast september – februari*, augustus – januari 2008.

UNSC, *S/2008/769*, 10 december 2008.

UNSC, *S/RES/1846 (2008)*, 2 december 2008.

UNSC, *S/RES/1844 (2008)*, 20 november 2008.

UNSC, *S/2008/709*, 17 november 2008.

UNSC, *S/RES/1838 (2008)*, 7 oktober 2008.

UNSC, *Anatomy of a sanctions regime*, Security Council Special research Report No. 4, 16 september 2008.

UNSC, *S/PRST/2008/33*, 4 september 2008.

UNSC, *S/PV.5942*, 23 juli 2008.

UNSC, *S/2008/466*, 16 juli 2008.

UNSC, *S/2008/352*, 30 mei 2008.

UNSC, *S/RES/1814 (2008)*, 15 mei 2008.

UNSC, *S/2008/274*, 24 april 2008

UNSC, *S/2008/178/Corr.2*, 14 maart 2008.

UNSC, *S/2007/259*, 7 mei 2007.

UNSC, *S/2006/418*, 20 juni 2006.

UNSC, *S/2005/642*, 11 oktober 2005.

US Department of State, *Somalia: Ensuring Long Term Peace and Stability*, African Affairs Factsheet, 2 mei 2008.

US Department of State, *Country Reports on Terrorism 2007*, April 2008.

US Department of State, *Designation of Al-Shabaab*, Media Note, 18 maart 2008.

US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices: Somalia 2007*, 11 maart 2008.

US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices: Somalia 2006*, 6 maart 2007.

US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices: Somalia 2005*, 8 maart 2006.

Weinstein, M., *The view from Mogadishu*, 2 november 2008.

Weinstein, M., *Ideological Diversity in Somalia's Islamic Courts Movement*, Garowe Online, 25 september 2008.

Weinstein, M., *Somalia's Islamic Courts Reach a Cross-Roads*, Garowe Online, 9 september 2008.

Weinstein, M., *Somalia's Transitional Institutions Snap*, 7 augustus 2008.

Weinstein, Michael A., *After a Charade Somalia's Opposition Ruptures*, 24 juli 2008.

Weinstein, Michael A., *The West Wins a Pyrrhic Victory in Somalia*, 12 juni 2008.

Weinstein, Michael A., *Balance of Power in Somalia Shifts Towards the Islamic Courts*, 28 mei 2008.

World Bank/UNFPA, *Female Genital Mutilation/Cutting in Somalia* november 2004.

World Health Organization (WHO), *Eliminating female genital mutilation*, 2008.

Persberichten en krantenartikelen

Aftenposten

Africa Confidential

AFROL

Al Jazeera

Amnesty International

ARADA (Algemeen Nederlands Persbureau, Reuters, Associated Press, Deutsche

Press Agentur, Agence France de Presse)

APA

BBC News

CARE

CPJ News Alert

Der Spiegel

East African

the Economist

ENA (Ethiopian News Agency)

European Commission Delegation in Kenya

FSAU

Garowe Online

Global Insight

the Guardian

Hiiraan Online

Horn Relief

Human Rights Watch

the Independent

International Gay and Lesbian Human Rights Commission

International Herald Tribune

IRIN (Integrated Regional Information Network)

International Committee of the Red Cross

Médecins Sans Frontières

MFA Kenya

Middle East Times

Ministerie van Buitenlandse Zaken, Zweden

Ministerie van Defensie, Nederland

Le Monde
LA Times
Nederlands Dagblad
New Vision
New York Times
NRC Handelsblad
Office of the United Nations Resident & Humanitarian Coordinator for
Somalia
Oxford Analytica
Radio France Internationale
Reporters Without Borders
Republic of Somaliland
San Francisco Chronicle
Shabelle Media Network
Somaliland Times
Somali Youth For Peace and Development
SomaliNet
SOS-Kinderdorf International
SSC Resistance Group in Lascanood
Sunday Herald
Transitional Federal Government of the Federal Republic of Somalia
UNHCR
United Press International
UNDP
UNICEF
UN News Service
UNPOS
OHCHR (Office of the High Commissioner for Human Rights)
UN Volunteers
Verenigde Naties
VOA (Voice of America)
Volkskrant
WFP
Xinhua

Websites

www.afrol.com

www.allafrica.com

www.cbs.nl

www.cia.gov

www.culturalorientation.net

www.cpj.org

www.eda.admin.ch/politorbis

www.ethnologue.com

www.garoweonline.com

www.icbl.org

www.imo.org

www.mask.org.za

www.mineaction.org

www.minbuza.nl

www.nato.int

www.nusoj.org

www.ohchr.org

www.saacid.org

www.shabelle.net

www.somalilandgov.com

www.somalinet.com

www.trimbos.nl